

Кърт Вонегът

Майка Нощ

на Мата Хари

ВЪВЕДЕНИЕ

Това е единствената от моите истории, чиято поука знам. Не смятам тази поука за кой знае какво – просто знам каква е: ние сме това, на което се правим, така че трябва да внимаваме на какво се правим.

Личните ми впечатления от нацистките маймунщини са ограничени. В родния ми град Индианаполис през трийсетте години имаше няколко зли и жизнени родни американски фашисти и някой ми пробута екземпляр от „Протоколите на старейшините от Цион“, спомням си, за които се твърдеше, че били тайният еврейски план за превземането на света. И си спомням смехът около една моя леля, която се омъжи за германски германец. Наложил се да пише до Индианаполис, за да и изпратят доказателства, че във вените и не тече еврейска кръв. Кметът на града я познаваше още от гимназията и школата по танци, така че му беше забавно като слагаше нужните панделки и официални печати върху документите, които изискваха германците – заприличаха на мирни договори от осемнайсети век.

След известно време започна войната, аз участвах в нея и ме плениха, така че имах възможност да видя германците отблизо, докато сраженията все още продължаваха. Бях редник, батальонен разузнавач и според клаузите на Женевската конвенция трябваше да работя, за да се изхранвам, което беше добро, а не лошо. Не се наложи да остана в някой лагер наскре полето, а ме изпратиха в град – Дрезден, така че видях хората и нещата, които правят.

В нашата трудова група имаше стотина души и работехме в една фабрика, в която се произвеждаше обогатен с витамини малцов сироп за бременни жени. Вкусът му беше като на фин мед, ароматизиран с дим от борова дървесина. Беше вкусен. Ще ми се и сега да имах малко от него. И градът беше красив, с много орнаменти, недокоснат от войната, подобно на Париж. Предполагаше се, че това е „открит“ град, който нямаше да бъде подлаган на въздушни нападения, тъй като около него не бяха дислоцирани войскове части или военни производства.

Само че на 13 февруари 1945 г. вечерта английски и американски самолети изсипаха бомбите си над Дрезден – беше точно преди двайсет и една години. Бомбардировачите няха определени цели. Надявах се да предизвикат големи пожари и да принудят пожарникарите да се скрият под земята.

След това бяха хвърлени стотици малки запалителни заряди, като семенца в прясно изкопан лъос. Хвърлиха още бомби, за да попречат на пожарникарите да излязат от дупките си и малките огънчета се разраснаха, съединиха се едно с друго и се превърнаха в един апокалиптичен пламък. Ей, това си беше истинска огнена буря! А между другото и най-голямото клане в Европа. И какво от това?

Ние не отидохме да гледаме огнената буря. Намирахме се в студен склад за месо под една кланица заедно с шестте души от охраната, сред редици и редици одрани трупове на добитък, свине, коне и овце. Чувахме експлозиите на бомбите над главите си. От време на време ни поръсваше лек дъждец от мазилка и прахоляк. Ако бяхме излезли, за да хвърлим по едно око, щяхме да се превърнем в неживата материя, характерна за огнените бури – овъглени парчета, напомнящи дърво, по половин-един метър дълги – гротескно малки човешки същества или гигантски опечени скакалци – както ви харесва.

Фабриката за малцов сироп изчезна. Всичко изчезна, освен избите, в които 135 000 Хензели и Гретели се оказаха опечени като самуни с форма на хора. Нас ни натовариха да работим като копачи на трупове, да проникваме в скривалищата, да вадим телата навън. И видях много немци – от всички типове и възрасти, така, както смъртта ги бе заварила, най-често със скъпоценности в скута. Понякога идваха роднини, за да гледат как копаем. И те бяха интересни.

Толкова за мен и нацистите.

Предполагам, че ако се бях родил в Германия щях да съм нацист, да пращам по дяволите евреи, цигани и поляци, да оставям ботуши, щръкнали от преспи сняг и да се топля от тайно добродетелната си същност. Така е.

Сега, като се замисля, мога да кажа че в тази история има още една съвсем ясна поука: когато си умрял, си умрял.

И още една ми идва на ум: прави любов, когато можеш. Това е добре за теб.

Айова Сити, 1966 г.

БЕЛЕЖКА НА РЕДАКТОРА

Докато подготвях тази книга – американското издание на изповедите на Хауард У. Камбъл, младши, се наложи да си имам работа с писания, които представляваха нещо повече от обикновеното информиране или мамене – според случая. Освен че беше обвинен в много сериозни престъпления, Камбъл беше писател, а също и бивш драматург с умерена слава. Щом казвам, че е писател, излиза, че изискванията на изкуството са били напълно достатъчни, за да го накарат да лъже, без да вижда нищо лошо в това. Щом казвам, че е драматург, значи отправям още по-сериозно предупреждение към читателя, защото никой не е по-добър лъжец от човека, който може толкова да изкриви човешките страсти и живот, че да се поберат на нещо толкова изкуствено и гротескно като сцената.

И след като казах тези неща за лъженето, ще рискувам да изразя мнението, че лъжите, изречени в името на художествения резултат – например в театъра, или в изповедите на Камбъл, може би – в известен висш смисъл могат да бъдат най-коварната форма на истината.

Не искам да споря за това. Задълженията ми като редактор не подлежат на никакви спорове. Те са чисто и просто да приведа изповедите на Камбъл в най-добрия възможен вид.

Що се отнася до собствената ми намеса в текста, тя не е голяма. Поправил съм няколко правописни грешки, махнал съм някои възкликателни знаци, а освен това всички курсиви са мои.

В няколко случая съм променил имената, за да спестя неудобството на все още живи, невинни хора. Например, имената Бърнард Б. О'Хеър, Харолд Дж. Спароу и д-р Ейбрахам Епстайн са измислени, поне в разказа. Измислени са също така военният номер на Спароу и наименованието на поста на Американския легион, за който става дума в текста – в Бруклин не съществува пост на Американския легион, наречен „Франсис Хикс. Донован“.

На едно място може да се подложи на съмнение моята акуратност, а не тази на Хауард У. Камбъл, младши. Става дума за глава двайсет и втора, в която Камбъл цитира три от поемите си както на английски, така и на немски. Английските текстове в ръкописа са съвършено чисти. Немските обаче са толкова зацапани и нашарени с поправки, че почти не се четат. Камбъл се е гордеел като писател на немски език и е бил

безразличен към уменията си на английски. В стремежа си да оправдае гордостта от своя немски, той се е връщал към въпросните стихове отново и отново, очевидно без да остане удовлетворен от тях.

И така, за да дам в настоящото издание някаква представа за стихотворенията му на немски език, трябваше да възложа на някого деликатната задача да ги възстанови. Човекът, който се нагърби с това и, така да се каже, отново направи вази от парчетата, беше мисис Тиодор Роули от Котуит, Масачусетс – самата тя отличен лингвист и уважавана поетеса.

Значителни съкращения съм направил само на две места. Едното е в глава трийсет и девета, защото за това настоя адвокатът на издателя ми. В оригинала Камбъл описва как един от Железните гвардейци на белите синове на Американската конституция крещи на някакъв специален агент: „Аз съм по-добър американец от теб! Баща ми измисли Денят на американеца!“ Свидетелите потвърждават, че подобна претенция е била регистрирана, но без никакво покритие с факти. Адвокатът прецени, че да включим в книгата тази претенция би означавало да отнемем правата на хората, които наистина са измислили този ден.

Между другото, според свидетелите, в тази глава Камбъл е най-акуратен по отношение на казаното. Предсмъртните думи на Рези Нот, например, са предадени съвършено точно, с което всички са съгласни.

Другото съкращение, което направих, е в глава двамайсет и трета, която в оригинала беше порнографска. За мен щеше да е чест да я оставя недокосната, но ме спря препоръката на самия Камбъл, вмъкната в текста, някой редактор да извърши ампутацията.

Заглавието на книгата е на Камбъл. Взето е от една реплика на Мефистофел от Гьотевия „Фауст“. Репликата, предадена според английския превод на Карлайл Ф. Макинтайър (Ню Дайрекшънс, 1941 г.), е следната:

Аз съм част от частта, която в началото бе всичко, част от мрака, родил светлината – тази надменна светлина, която сега оспорва на Майка Нощ древното и царство и име, но все пак не ще успее – както и да се бори, материята и пречи и тя не може да се освободи. Светлината струи от материята, прави я красива, но предметите спират нейния път и аз се надявам, че съвсем скоро светлината и всичко земно ще изчезнат завинаги.

Посвещението на книгата също е на Камбъл. Ето какво пише той за

него в една глава, която по-късно реши да махне:

Преди да разбере каква книга ще напиша, аз поставих посвещение-то: „На Мата Хари“. В името на шпионажа тя се е държала като курва, аз също.

Сега, след като част от книгата е готова, бих предпочел да я посветя на някоя по-малко екзотична, по-малко фантастична и по-съвременна личност – да не прилича толкова на същество от ням филм.

Бих предпочел да я посветя на някой известен човек – мъж или жена, който е вършил зло, казвайки си: „Един много добър аз, един истински аз, аз, сътворен от Небето, се крие дълбоко в мен“. Идват ми на ум много примери – бих могъл да ги изреждам до утре. Но не мога да се спра на нито едно име, на което да е уместно да посветя книгата – освен моето собствено.

В такъв случай, нека си окажа чест по следния начин: „Тази книга е посветена и на Хауард У. Камбъл, младши – човек, който служи на злото твърде открито и на доброто твърде прикрито – престъплението на неговия живот“.

Кърт Вонегът

ИЗПОВЕДИТЕ НА ХАУАРД У. КАМБЪЛ, МЛАДШИ

„Има ли нейде човек с душа тъй мъртва,
че нивга да не си е казал:
– Тази земя е моя, родна!
И сърцето му да не е изгаряло
по пътя към дома,
след скитане по земи чужди?“

Сър Уолтър Скот

ГЛАВА ПЪРВА ТЕГЛАТФЕЛАСАР III

Името ми е Хауард У. Камбъл, младши.

По рождение съм американец, по репутация – нацист, а по склонност – човек без нация.

Годината, в която пиша тази книга, е 1961-а.

Адресирам я до господин Тувия Фридман, директор на Института за документиране на военнопръстъпниците в Хайфа и до всички, които се интересуват.

Защо тя представлява интерес за господин Фридман?

Защото е написана от човек, заподозрян във военни прръстъпления. Господин Фридман е специалист по подобни персони. Той изрази желание да добави записките ми към своя архив за нацистките жестокости. Желанието му беше толкова силно, че ми предостави пишеща машина и безплатни стенографски услуги, а също така и помощници, които да установяват достоверността на всеки факт, от който бих имал нужда, за да стане разказа ми пълен и точен.

Аз съм зад решетките.

Аз съм зад решетките на един хубав нов затвор в стария Ерусалим.

Очаквам правосъдие за военните си прръстъпления от държавата Израел.

Пишещата машина, която ми предостави господин Фридман е любопитна – и подходяща. Тя очевидно е била произведена в Германия по време на Втората световна война. Откъде знам ли? Много просто – на клавиатурата и има символ, който никога не е бил монтиран на пишеща машина преди и след Третия германски райх.

Символът е двойната мълния на вдъхващите ужас SS или Schutzstaffel – най-фанатичната рожба на нацизма.

В Германия, докато траеше войната, имах точно такава машина. Когато се наложеше да пиша за Schutzstaffel – правех го често и с ентузиазъм, – никога не съкращавах на „S. S.“, а използвах клавиша с ужасяващата и магическа двойна светкавица.

Древна история.

Отвсякъде съм заобиколен с древна история. Въпреки че затворът, в който гния, е нов, някои от използваните за построяването му камъни, както ми казаха, са от времето на цар Соломон.

Понякога, когато гледам през прозореца на килията си и виждам веселата и дръзка младеж на невръстната държава Израел, имам чувството, че аз и военните ми престъпления са също толкова древни, колкото и старите сиви камъни на Соломон.

Колко отдавна беше тази война, тази Втора световна война! Колко време мина от извършените тогава престъпления!

И как е почти забравена, дори и от евреите! Тоест, от младите евреи.

Единият от тези, които ме охраняват, не знае нищо за нея. Не го интересува. Името му е Арнолд Маркс. Косата му е огнено рижа. Едва на осемнайсет е, което означава, че е бил тригодишен, когато умря Хитлер и не е съществувал, когато започна кариерата ми на военнопръстъпник.

Той ме надзирава от шест сутринта до обяд.

Арнолд е роден в Израел. Никога не е излизал от Израел.

Майка му и баща му напуснали Германия в началото на трийсетте. Дядо му, както ми каза, заслужил „Железен кръст“ през Първата световна война.

Арнолд учи, за да стане адвокат. Призванието на Арнолд и баща му, оръжеен майстор, е археологията. Баща и син отдават повечето от свободното си време на разкопки сред развалините на Асор. Правят го под ръководството на Ягел Ядин, който е бил началник щаб на Израелската армия по време на войната срещу арабите.

Така да бъде.

Както ми каза Арнолд, Асор е ханаански град в Северна Палестина, който е съществувал най-малко деветстотин години преди Христос. По всяка вероятност хиляда и четиристотин години преди Христос израелската армия завладяла града, убила всичките му четирийсет хиляди жители и го опожарила.

– Соломон го построил отново – каза ми Арнолд, – но през 732 година преди Христос Теглатфеласар III го изгорил пак.

– Кой? – попитах аз.

– Теглатфеласар III. Асириецът – добави той, за да ме подсети.

– О! – отвърнах аз. – Този Теглатфеласар.

– Държиш се така, сякаш никога не си чувал за него – отбеляза Арнолд.

– Не съм чувал – кимнах аз и смирено свих рамене. – Предполагам, че това е доста учасно.

– Ами... – Арнолд ми се намръщи като учител на ученик. – Струва ми се, че всеки би трябвало да го знае. Може би той е най-

забележителният мъж, излязъл от асирийците.

– Добре – съгласих се аз.

– Ако искаш, мога да ти донеса книга за него – предложи Арнолд.

– Много мило. Но може би ще се занимавам със забележителните асирийци по-нататък. В момента умът ми е зает със забележителни германци.

– Като кой, например?

– О, напоследък много мислих за моя стар шеф, Паул Йозеф Гьобелс.

Арнолд ме погледна с неразбиране.

– Кой?

Почувствах как прахолякът на Святата земя пропълзва, за да ме погребее, почувствах колко дебела ще е завивката от кал и отломки, която един ден ще ме покрие. Почувствах десет или петнайсетметров пласт разрушени градове над себе си; под себе си някакви примитивни пещи за леене на мед, един-два храма и после...

Теглатфеласар III.

ГЛАВА ВТОРА СПЕЦИАЛНИ КОМАНДИ...

Надзирателят, който сменя Арнолд Маркс всеки ден на обяд, е човек почти на моята възраст, която е четирийсет и осем. Спомня си войната, и още как, въпреки че не обича да го прави.

Името му е Андор Гутман. Андор е сънлив, не особено умен естонски еврейин. Прекарал е две години в концентрационния лагер Аушвиц. Ето колко се е доближил до възможността да излети през комина на крематориума там, според неговите собствени думи:

– Бях включен в Sonderkommando – каза ми той, – когато пристигна заповедта на Химлер да се угасят пещите.

Sonderkommando означава „специална команда“. В Аушвиц е означавало много специална команда – наистина. Състояла се е от затворници, чиято задача била да вкарват обречените концлагеристи в газовите камери и след това да измъкват труповете им навън. След като изпълнели задачата, участниците в командата също били убивани. Първата работа на техните приемници била да разчистят останките им.

Гутман ми каза, че много хора искали доброволно да участват в тези команди.

– Защо? – попитах го аз.

– Ако напишеш книга за това – отвърна той – и в нея отговориш на това „защо“, наистина ще се получи хубаво четиво.

– Ти знаеш ли отговора? – попитах аз.

– Не. Затова бих платил скъпо, за да си купя книга, в която да го прочета.

– Някакви предположения?

– Никакви – отвърна Арнолд и ме погледна право в очите. – Въпреки че и аз бях един от доброволците.

След като призна това, той се отдалечи на известно разстояние от мен. Замисли се за Аушвиц – преживяването, за което най-много мразеше да мисли. След това се върна и ми каза:

– Навсякъде из лагера имаше високоговорители и те никога не млъкваха. Пускаха много музика. Хората, които разбираха от музика, твърдяха, че често била хубава – понякога превъзходна.

– Интересно – отбелязах аз.

– Нямаше музика, писана от евреи – продължи той. – Това беше

забранено.

– Естествено.

– И винаги прекъсваха изпълненията по средата, за да обявят нещо.

По цял ден музика и съобщения.

– Колко съвременно.

Той затвори очи и се помъчи да си припомни.

– Винаги гукаха едно от съобщенията. Звучеше като бебешко стихче и се чуваше многократно всеки ден. Когато викаха специалните команди.

– О!?! – казах аз.

– Leichentrager zu Wache – изгуква той, все още със затворени очи.

В превод: „Носачите на трупове пред караулното“. В една институция, чиято задача е да убива милиони хора, този вик е нещо напълно разбираемо.

– След като две години слушаш по високоговорителите как този прекъсва музиката – каза ми Гутман, – работата на носач на трупове започва да ти се струва много добра.

– Мога да го разбера – отбелязах.

– Можеш ли? – поклати глава Гутман. – Аз не мога. Винаги ще се срамувам. Да се пишеш доброволец за командите... много срамно нещо.

– Не мисля – казах аз.

– Аз пък мисля. Срамно. Никога повече не искам да говоря за това.

ГЛАВА ТРЕТА БРИКЕТИ...

Надзирателят, който сменя Андор Гутман в шест часа вечерта, е Арпад Ковач. Арпад е като фойерверк – буен и весел.

Когато снощи пое смяната, пожела да види какво съм написал досега. Дадох му няколко страници и той тръгна да се разхожда напред-назад, като ги хвалеше шумно.

Не ги прочете. Хвалеше ги за това, което си мислеше, че са.

– Дай ги на тези хрисими копелета! – каза той снощи. – Дай ги на тези самодоволни брикети!

Под брикети разбираше хората, които не са направили нищо, за да спасят живота си или живота на някой друг, когато нацистите взели властта. Хора, които били готови кротко да отидат до газовите камери, щом като палачите им го искали. Брикетът, разбира се, е пресован в специална форма въглищен прах, много удобен за транспортиране, съхранение и горене.

Арпад, след като се изправил лице в лице пред перспективата да се окаже евреин в нацистка Германия, не станал брикет. Точно обратното. Снабдил се с фалшиви документи и се записал в унгарските SS.

Този факт е в основата на симпатиите му към мен.

– Кажим им на какво е способен човек, за да остане жив! Какво толкова благородно има в това да си брикет?

– Слушал ли си някое от радиопредаванията ми? – попитах го аз. Оръдието на моите военни престъпления бяха радиопредаванията. Бях нацистки радиопропагандист, хитър и изпълнен с омраза антисемит.

– Не – отговори той.

Аз му подадох едно транскрибирано мое радиопредаване, доставено ми от института в Хайфа.

– Прочети го.

– Не е нужно – отвърна той. – В онези дни всички непрекъснато повтаряха едно и също.

– Все едно, прочети го... като услуга.

И той започна да чете, а лицето му ставаше все по-вкиснато и по-вкиснато. Най-накрая ми върна листа.

– Разочароваш ме.

– Така ли?

– Толкова е слабо! Няма сол, няма пипер, няма жар! Мислех, че си бил майстор на расовите обиди!

– А не съм ли?

– Ако някой от моето отделение в SS беше говорил толкова приятелски за чифутите – каза Арпад, – щях да нареда да го разстрелят за предателство! Гьобелс трябваше да те уволни и на твое място да вземе мен, за да бичувам евреите по радиото както трябва! На земята щяха да и се изприщят ушите, като ме слуша!

– Но ти вече си изпълнявал своята мисия в SS – отбелязах аз.

Арпад се усмихна, припомняйки си дните в SS.

– Какъв ариец бях!

– И никой не те заподозря? – попитах го аз.

– Кой би посмял? Бях толкова чист и вдъхващ ужас ариец, че дори ме зачислиха към специална част. Задачата ни беше да открием как така евреите винаги научават плановете на SS. Отнякъде изтичаше информация и ние трябваше да спрем това безобразие. – Изглеждаше обиден и възмутен, въпреки че самият той бе пускал тази информация.

– И успя ли частта ти да изпълни задачата?

– С радост мога да кажа, че четиринайсет души от SS бяха разстреляни по наша препоръка. Адолф Айхман лично ни поздрави.

– Значи си го познавал, така ли?

– Да... – отвърна Арпад. – И съжалявам, че тогава не знаех колко важен е той.

– Защо?

– Щях да го убия – каза Арпад.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА КОЖЕНИ РЕМЪЦИ...

Бернард Менгел – полският евреин, който ме надзирава от полунощ до шест сутринта, също е на моята възраст. Веднъж през Втората световна война той спасил живота си като се направил на толкова умрял, че някакъв германски войник успял да му извади три зъба, без да разбере, че си има работа с жив човек.

Войникът искал да вземе трите му златни коронки.

Взел ги.

Менгел казва, че тук, в затвора, спя много шумно, че се въртя и говоря насън цяла нощ.

– Ти си единственият, за когото съм чувал – каза ми Менгел тази сутрин, – че го гризе съвестта за нещата, които е правил през войната. Всеки друг, независимо на чия страна е бил, независимо какво е правил, се смята за добър човек, който не би могъл да постъпи по никакъв друг начин.

– А кое те кара да мислиш, че ме гризе съвестта? – попитах го аз.

– Като те гледам как спиш, как сънуваш... Дори и Хъос не спеше така. До самия край спеше като светец.

Менгел говореше за Рудолф Франц Хъос, коменданта на концентрационния лагер Аушвиц. Под неговите нежни грижи в газовите камери бяха попаднали милиони евреи. Менгел знаеше доста за Хъос. Преди да замине за Израел през 1947 година, той бе помогнал да го обесят.

И не го бе направил, като свидетелства против него, а съвсем буквално – с двете си ръце.

– Когато Хъос беше обесен – каза ми той, – с вързани крака, аз му сложих примката и я затегнах.

– Това донесе ли ти удовлетворение? – попитах.

– Не. Бях като всички останали, преживели войната.

– Какво искаш да кажеш?

– Бях докаран дотам, че не можех да чувствам каквото и да било – обясни Менгел. – Всяка работа си беше работа и никоя не се смяташе нито за по-добра, нито за по-лоша от останалите.

– След като обесихме Хъос – каза ми Менгел, – аз си събрах нещата и тръгнах да се прибирам у дома. Закопчалката на куфара ми беше счупена, така че го стегнах с дълъг кожен ремък. Два пъти в рамките на

един час свърших една и съща работа – веднъж с Хъос и веднъж с куфара си. И в двата случая се чувствах еднакво.

ГЛАВА ПЕТА ПОСЛЕДНАТА, НАЙ-ПЪЛНА МЯРКА...

Аз също познавах Рудолф Хьос, коменданта на Аушвиц. Запознах-ме се на празненството по случай Новата 1944 г. във Варшава.

Хьос бе чул, че съм писател и ме дръпна настрана от останалите, за да ми каже, че му се искало да можел да пише.

– Как ви завиждам на вас, хората на изкуството – въздъхна той. – Способността да твориш е дар от боговете.

Можел да разкаже някои чудесни истории. Били истина, но хората нямало да повярват в тях.

Нямало как да ги разкаже и на мен, докато не сме били спечелили войната. След това сме можели да си сътрудничим.

– Мога да ги разказвам, но не и да ги напиша. Когато седна да пиша – сякаш замръзвам.

Какво съм търсел във Варшава?

Беше ми заповядано да отида там от моя началник,

д-р Паул Йозеф Гьобелс, шеф на германското Министерство на народното просвещение и пропагандата. Имах известни умения като драматург и д-р Гьобелс искаше да ги използвам. Д-р Гьобелс искаше да напиша пиеса, възхваляваща германските войници, които бяха приели последната, най-пълна мярка на себеотрицанието – тоест бяха умрели – при потушаването на въстанието във Варшавското гето.

Д-р Гьобелс мечтаеше след войната пиесата да се изпълнява всяка година и руините от гетото да останат като неин декор за вечни времена.

– А ще участват ли евреи? – попитах аз.

– Разбира се... С хиляди.

– А може ли да попитам, откъде смятате да намерите евреи след войната?

Гьобелс долови шегата.

– Много добър въпрос – възкликна той усмихнато. – Ще трябва да уговорим това с Хьос.

– С кого? – попитах аз. Все още не бях ходил във Варшава и не се бях запознал с брат Хьос.

– Той управлява един малък санаториум за евреи в Полша. Трябва да му кажем да ни остави малко.

Може ли написването на злокобна пиеса да се добави към списъка на военните ми престъпления? Не, слава Богу. Не стигнах по-далеч от измислянето на работно заглавие, което беше: „Последната, най-пълна мярка“.

Все пак готов съм да призная, че може би щях да я напиша, ако имах нужното време и ако началниците ми ме бяха притиснали достатъчно.

Всъщност, готов съм да призная всичко.

Та, за тази пиеса – тя доведе до един особен резултат. Заради нея Гьобелс се запозна с Гетисбъргското обръщение на Ейбрахам Линкълн, а след него и самият Адолф Хитлер.

Гьобелс ме попита откъде съм взел работното заглавие, така че му преведох цялата реч.

Той я прочете, без да престава да движи устните си.

– Знаеш ли – каза той после, – това е много хубава пропаганда. Никога не можем да бъдем толкова модерни и да изпреварим миналото, колкото ни се иска да мислим, че сме.

– Тази реч е много известна в родната ми страна – отбелязах аз. – Учениците я учат наизуст.

– Липсва ли ти Америка? – попита той.

– Липсват ми планините, реките, просторните равнини, горите – отвърнах аз. – Но не бих могъл да се примиря, докато евреите управляват всичко.

– Ще се погрижим за това, когато му дойде времето.

– Живея за този ден... Аз и жена ми живеем за този ден.

– Как е жена ти?

– Великолепно, благодаря.

– Красива жена.

– Ще и предам думите ви – казах аз. – Ще и стане много приятно.

– За тази реч на Ейбрахам Линкълн...

– Да?

– В нея има фрази, които биха могли да се използват по най-впечатляващ начин при освещаването на военните ни гробища. Честно казано, никак не съм доволен от погребалните церемонии. В нея е налице онова допълнително измерение, което търсех. Много бих искал да я изпратя на Хитлер.

– Както желаете.

– Линкълн не е евреин, нали?

– Сигурен съм, че не е.

– Би било много конфузно, ако се окаже евреин.
 – Досега не съм чувал някой да намеква подобно нещо.
 – Името Ейбрахам най-малкото е съмнително – каза Гьобелс.
 – Сигурен съм, че родителите му не са си давали сметка, че името е еврейско. Вероятно им е харесвало как звучи. Били са най-обикновени хора от пограничните райони. Ако си бяха дали сметка, че е еврейско, навярно щяха да го кръстят с някакво по-американско име, като Джордж, Стенли или Фред.

След две седмици Хитлер върна речта. В горния и край имаше бележка от Фюрера. „Някои пасажии от това – пишеше той – едва не ме накараха да се разплача. Всички северни народи изпитват едни и същи дълбоки чувства към войниците си. Може би това е най-голямата връзка помежду ни.“

Странно – никога не сънувам Хитлер, Гьобелс, Хьос, Гьоринг или някой друг от кошмарните хора, свързани със световната война, номерирана като „втора“. Вместо това, сънувам жени.

Попитах Бернард Менгел, надзирателят, който ме пази, докато спя тук, в Ерусалим, дали може да отгатне какво сънувам.

– Снощи ли? – попита той.
 – Не само. Всяка нощ.
 – Снощи сънува жени. Повтаряше непрекъснато две имена.
 – Какви?
 – Едното беше Хелга.
 – Жена ми.
 – Другото беше Рези.
 – По-малката сестра на жена ми. Само техните имена... Това е всичко.

– Каза и „сбогом“.
 – Сбогом – повторих аз. Това можеше да се обясни, независимо дали го бях сънувал или не. Хелга и Рези бяха отпътували завинаги.
 – След това каза „Ню Йорк“ – продължи Менгел. – Мърмореше нещо и каза „Ню Йорк“. После пак замърмори.

Това също можеше да се обясни, както повечето от нещата, които сънувам. Преди да дойда в Израел дълго време живях в Ню Йорк.

– Ню Йорк трябва да е рай – предположи Менгел.
 – За теб може и да е – отвърнах аз. – За мен е ад... не ад, нещо по-лошо от ад.
 – Какво може да е по-лошо от ада? – попита Менгел.
 – Чистилището – отговорих аз.

ГЛАВА ШЕСТА ЧИСТИЛИЩЕ...

По въпроса за моето чистилище Ню Йорк: прекарах там петнайсет години.

Изчезнах от Германия в края на Втората световна война. Появих се отново, неразпознат, в Гринидж Вилидж и наех един потискащ тавански апартамент, в чиито стени църкаха и скърцаха плъхове. Продължих да живея там до преди около месец, когато ме докараха в Израел, за да ме съдят.

В този тавански апартамент, наред с плъховете, имаше и едно хубаво нещо – прозорецът му гледаше към малка градинка, оформена в съединените задни дворове. Тази райска градинка бе оградена с къщи от всички страни.

Беше достатъчно голяма, за да могат децата да играят на криеница.

Често от нея долиташе един вик, който винаги ме караше да спра на място и да се вслушам. Това беше малко тъжният, мелодичен вик, който означаваше, че играта на криеница е свършила, че тези, които все още се крият, трябва да се покажат и че е време да се прибират у дома.

Викът беше този: „Едно, две, три, играта се свърши!“

И аз, който се криех от много хора, които може би искаха да ме наранят или убият, често копнеех някой да нададе този вик за мен, да прекрати безкрайната игра на криеница, с тъжното, мелодично:

„Едно, две, три, играта се свърши!“

ГЛАВА СЕДМА АВТОБИОГРАФИЯ...

Аз, Хауард У. Камбъл, младши, съм роден в Шинектъди, Ню Йорк, на 16 февруари 1912 година. Баща ми, отраснал в Тенеси в семейството на баптистки пастор, беше инженер в Техническия отдел на „Дженеръл Електрик“.

Задачата на техническия отдел беше да инсталира, поддържа и ремонтира тежкото оборудване, което „Дженеръл Електрик“ продаваше навсякъде по света. Баща ми, който в началото работеше само в страната, рядко се прибираще у дома. Професията му изискваше толкова разнообразни форми на техническа находчивост, че почти не му оставаше време и въображение за каквото и да било друго. Мъжът беше работата, работата беше мъжът.

Единствената книга, несвързана с техниката, която някога съм го виждал да държи в ръце, беше една илюстрирана история на Първата световна война – дебел албум, със снимки 30 на 45 сантиметра. Никога не му омръзваше да го разглежда, въпреки че изобщо не бе участвал във войната.

Така и не ми каза какво означаваше тази книга за него, а аз не го попитах. Каза ми само, че не била за деца и не трябвало да я разглеждам.

Така че, естествено, аз я разглеждах всеки път, когато останех сам къщи. Имаше снимки на мъже, обесени на бодлива тел, обезобразени жени, трупове, подредени като дърва за огрев – обичайните атрибути на световните войни.

Майка ми – бивша алкохоличка, беше дъщеря на фотограф портретист от Индианаполис. Занимаваше се с домакинството и свиреше на чело през свободното си време. Свиреше в Симфоничния оркестър на Шинектъди и понякога мечтаеше един ден да свири и аз.

Провалих се като челюст, защото както и баща ми, съм настъпен по ушите.

Нямах братя и сестри, а баща ми рядко си беше у дома, така че в продължение на много години бях основната компания на майка ми. Тя беше красива, талантива, болезнено чувствителна жена. Струваше ми се, че през повечето време е пиана. Помня как веднъж напълни една чиния със спирт за разтривки и готварска сол. Сложи я на масата в кухнята

и ме накара да седна.

След това докосна разтвора със запалена клечка кибрит. Пламъкът беше жълт от натрия в солта. Майка ми заприлича на мъртвец, аз също и заприличах на мъртвец.

– Ето – каза тя, – така ще изглеждаме, когато умрем.

Тази странна демонстрация не уплаши само мен – уплаши и нея самата. Майка ми уплаши сама себе си със своята собствена странност и от онзи момент нататък престанах да и бъда компания. От онзи момент нататък тя почти престана да ми говори – отписа ме, както се отписва мъртвец, от страх, сигурен съм в това, да не каже или направи нещо още по-смахнато.

Всичко това се случи в Шинектъди, преди да навърша десет години.

През 1923-а, когато бях на единайсет, преместиха баща ми в представителството на „Дженеръл Електрик“ в Берлин, Германия. Оттогава моят основен език, образованието и приятелите ми станаха немски.

След време започнах да пиша пиеси на немски и се ожених за германка – актрисата Хелга Нот. Хелга Нот беше по-голямата от двете дъщери на Вернер Нот, началник на берлинската полиция.

Баща ми и майка ми напуснаха Германия през 1939-а, когато започна войната.

Аз и жена ми останахме.

До 1945-а си изкарвах хляба като радиожурналист, разпространяващ нацистка пропаганда, предназначена за англоговорящите страни. Бях водещ експерт по американски проблеми към Министерството на народното просвещение и пропагандата.

Когато войната свърши, се оказах сред първите в списъка на военнопръстъпниците, предимно защото дейността ми беше така безсрамно публична.

Залови ме някой си лейтенант Бърнард Б. О'Хеър от Трета американска армия близо до Херсфелд, на 12 април 1945 година. Бях невъоръжен, на мотоциклет. Имах право на униформа – синя, със златни орнаменти, но не я носех. Бях цивилен – със син костюм и проядено от молци палто с кожена яка. Трета армия беше завзела Ордруф – първият нацистки концентрационен лагер, на който американците бяха попаднали само преди три дни. Заведоха ме там и ме накараха да видя всичко – ямите с вар, бесилките, стълбовете за биене с камшици, изсушените, крастави, изцъкдени трупове, струпани на купове.

Идеята беше да видя последствията от това, което съм направил.

На бесилките в Ордруф можеха да се обесят шестима едновременно. Когато ги видях, на всяко въже висеше по един мъртъв надзирател от лагера.

И се предполагаше, че и аз скоро ще увисна.

Аз също го очаквах и проявих интерес към покоя на шестимата надзиратели, увиснали на края на своите въжета.

Бяха умрели бързо.

Снимаха ме, докато гледах бесилките. О'Хеър стоеше зад мен – жив като млад вълк, изпълнен с омраза като гърмяща змия.

Снимката се появи на корицата на „Лайф“ и за малко да спечели наградата „Пулицър“.

ГЛАВА ОСМА AUF WIEDERSEHEN...

Не увиснах.

Извърших държавно предателство, престъпления срещу човечеството и престъпления срещу собствената си съвест и досега се бях отървал безнаказано.

Отървах се, защото през цялата война бях американски агент. Моите радиопредавания съдържаха закодирани съобщения, които напускаха Германия безпрепятствено.

Кодът се състоеше от особен изговор, паузи, ударения, прокашляния и запъвания на някои ключови изречения. Инструкции получавах от хора, които така и не видях. Те ми предаваха в кои изречения от предаването трябва да се появят нужните знаци. И до ден днешен не знам каква информация е минала през мен. От простотата на повечето инструкции мога да заключа, че съм отговарял само с „да“ или „не“ на въпроси, предварително поставени на агентурната мрежа. Понякога, както например беше при подготовката за десанта в Нормандия, инструкциите ставаха по-сложни, така че фразите и дикцията ми звучаха като в последната фаза на двойна пневмония.

Това беше степента на моята полезност за каузата на Съюзниците.

Осигуриха ми прикритие. Изобщо не признаха, че съм бил американски агент, но обвинението в предателство срещу мен така и не стигна до съда. Бях освободен благодарение на несъществуващи юридически пречки, свързани с поданството ми, а след това ми помогнаха да изчезна.

Пристигнах в Ню Йорк под друго име. Започнах нов живот, така да се каже, в таванското апартаментче, гледащо към тайната градинка.

Оставиха ме на мира – до такава степен, че можах да върна собственото си име и никой не се питаше дали аз съм онзи Хауард У. Камбъл, младши. Понякога срещях името си във вестника или в някое списание, но не като на заслужил човек, а сред списъците на военнопредателниците, успели да се укрият. Носеха се слухове, че съм в Иран, Аржентина, Ирландия... Говореше се, че израелските тайни служби ме търсят под дърво и камък.

Но както и да е – никакъв агент не почука на вратата ми. Никой не почука на вратата ми, макар че името на табелката беше написано

съвсем ясно: Хауард У. Камбъл, младши.

До самия край на моето чистилище в Гринидж Вилидж, най-много се приближих до възможността позорът ми да бъде разкрит, когато отидох при един лекар евреин в същата сграда, в която беше апартаментът ми. Палецът ми беше инфектиран.

Лекарят се казваше Ейбрахам Епстайн. Живееше с майка си на втория етаж. Току-що се бяха нанесли.

Казах му името си, но то не му говореше нищо. Говореше нещо на майка му. Епстайн беше млад, току-що завършил медицинското си образование. Майка му беше стара – натежала, мудна, с дълбоки бръчки, тъжно, горчиво бдителна.

– Това е много известно име – каза тя. – Би трябвало да знаете.

– Моля? – попитах аз.

– Не сте ли чували за друг човек на име Хауард У. Камбъл, младши?

– Може да има и други – съгласих се аз.

– На колко години сте?

Казах и.

– Значи сте достатъчно възрастен, за да помните войната.

– Забрави тази война – укори я синът и твърдо, но с обич. Тъкмо превързваше палеца ми.

– Никога не сте слушали радиопредаванията на Хауард У. Камбъл от Берлин, така ли? – продължи да настоява тя.

– Да... сега си спомних – отвърнах аз. – Бях забравил. Беше толкова отдавна! Никога не съм го слушал, но си спомням, че го споменавах в новините. Тези неща избледняват.

– Така и трябва – намеси се младият доктор Епстайн. – Принадлежат на един безумен период, който трябва да бъде забравен колкото се може по-скоро.

– Аушвиц – каза майка му.

– Забрави за Аушвиц – настоя доктор Епстайн.

– Знаете ли какво беше Аушвиц? – попита ме майка му.

– Да – отвърнах аз.

– Там прекарах младостта си, а синът ми, докторът, детството си.

– Никога не мисля за това – прекъсна я доктор Епстайн рязко. – Готово. Палецът ви ще се оправи след ден-два. Дръжте го сух и затоплен.

И ме поведе към вратата.

– Sprechen-Sie Deutsch? – извика майка му след мен, когато си тръгнах.

- Моля?
- Попитах дали говорите немски.
- А... – казах аз. – Не... боя се, че не. – Реших да направя срамежлив експеримент с езика. – Nein? Това значи „не“, нали?
- Точно така – кимна тя.
- Auf wiedersehen. Това е „довиждане“, нали?
- Докато се срещнем пак.
- О! Е... auf wiedersehen.
- Auf wiedersehen – промърмори тя.

ГЛАВА ДЕВЕТА МОЯТА КРЪСТНИЦА, СИНЯТА ФЕЯ...

Бях вербуван като американски агент през 1938-а – три години преди Америка да влезе във войната. Бях вербуван през един пролетен ден в „Tiergarten“ в Берлин.

Бях женен за Хелга Нот от месец.

Бях на двацет и шест.

Имах доста добър успех като драматург, при това на немски – езика, на който пишех най-добре. Една моя пиеса – „Чашата“ – се играеше и в Дрезден, и в Берлин. Друга – „Снежната роза“, тъкмо се подготвяше, също в Берлин. Току-що бях завършил трета – „Седемдесет пъти по седем“. И трите представляваха средновековни романи и бяха свързани с политиката колкото шоколадов еклер.

Онзи ден седях сам на една слънчева пейка и обмислях четвърта пиеса, която сама се пишеше в главата ми. Тя си постави заглавието „Das Reich der Zwei“ – „Райх за двама“.

Щеше да е за любовта между мен и жена ми. Имах намерение да покажа как двама влюбени могат да оцелеят в един побъркал се свят, като останат лоялни единствено към райха, състоящ се от тях двамата – райх за двама.

По едно време на пейката отсреща се появи някакъв американец на средна възраст. Приличаше на глупак и празноглавец. Развърза връзките на обувките си, за да облекчи краката си и започна да чете „Чикаго трибюн“ отпреди месец.

По алегата между нас гордо преминаха трима снажни офицери от SS.

Когато се отдалечиха, американецът спусна вестника си надолу и ме заговори с чикагски акцент:

– Хубаво изглеждат тези.

– Предполагам – отвърнах аз.

– Разбирате английски?

– Да.

– Слава Богу, че срещнах някой, който разбира английски. Човек може да полудее като няма с кого да си поприказва.

– Така ли?

– Какво мислите за всичко това? – попита той. – Или човек не бива

да задава подобни въпроси?

– Всичко кое?

– Нещата, които стават в Германия. Хитлер, евреите... всичко останало.

– Това не са неща, на които мога да повлияя, така че не мисля за тях.

Той кимна.

– Не ви интересен ли е, а?

– Моля?

– Не ви интересува.

– Точно така.

– Вие не ме разбрахте, когато казах „интересен“ вместо интересува, нали?

– Това някакъв популярен израз ли е?

– В Америка, да. Имате ли нещо против да седна до вас, за да не се налага да викаме?

– Както обичате.

– Както обичате – повтори мъжът и дойде при мен. – Звучи ми като нещо, което би казал англичанин.

– Американец – казах аз.

Той повдигна вежди.

– Това факт ли е? Опитвах се да се досетя, че сте такъв, но сигурно нямаше да успея.

– Благодаря.

– Смятате това за комплимент? Затова ли казахте „благодаря“?

– Нито за комплимент, нито за обида. Националността ми не ме интересува толкова, колкото би трябвало, струва ми се.

Това изглежда го озадачи.

– А мога ли да полюбопитствам с какво си изкарвате прехраната?

– Пиша – отвърнах.

– Това факт ли е? Какво съвпадение само! Преди малко седях там отсреща и си мечтаех да можех да пиша, защото съм измислил една много добра шпионска история, според мен.

– Така ли?

– Мога да ви я дам. И без това никога няма да седна да я напиша.

– В момента имам достатъчно планове и без това.

– Е, някой ден може и да ви потрябва, тогава ще можете да я използвате. Тя е за един млад американец, който живял в Германия толкова дълго, че на практика станал немец. Пишел пиеси на немски и се

оженил за красива германка – актриса. Освен това познавал доста големци от нацистките среди, които обичали да се увъртат около хората от театъра. – Той издекламира няколко имена на нацисти – едри и дребни риби – които аз и Хелга познавахме много добре.

Не че със жена ми си падахме по нацистите. От друга страна не мога да кажа и че ги мразехме. Те съставляваха една голяма и ентузиазирана част от нашата публика, съществена прослойка от обществото, в което живеехме.

Бяха хора.

Само като се замисля ми идва на ум, че са били изцапани с кал.

Да си призная, дори и сега ми е трудно да си представя, че са били такива. Познавах ги много добре като хора, на времето работех твърде усилено, за да спечеля доверието и аплодисментите им.

Твърде усилено.

Амин.

Твърде усилено.

– Кой сте вие? – попитах мъжа в парка.

– Позволете най-напред да завърша разказа си – каза той. – И така, този млад американец знае, че войната е близо, предполага, че Америка ще е от едната страна, а Германия – от другата. И този млад човек, който дотогава бил любезен с нацистите, но нищо повече, решава да се преструва, че сам той е нацист и да остане в Германия, докато трае войната. Става много полезен американски шпионин.

– Знаете ли кой съм? – попитах.

– Разбира се. – Той бръкна в портфейла си и ми показа легитимация от военното министерство на Съединените щати. Там пишеше, че се казва майор Франк Уиртанен, но без да се посочва военно подразделение. – А това съм аз и ви предлагам да сътрудничите на американското разузнаване, мистър Камбъл.

– О, Боже! – възкликнах в отговор. Казах го ядосано и с чувство за обреченост. Отпуснах се сломено. Когато отново се стегнах, казах: – Нелепо! Не... по дяволите, не!

– Е... не съм особено разочарован, защото не се налага да ми дадете окончателния си отговор днес.

– Ако си мислите, че ще се прибера у дома, за да премисля нещата, грешите. Ще се прибера у дома при красивата си жена, за да се нахраня вкусно, за да слушам музика, за да правя любов и да спя като пън. Не съм войник и не се занимавам с политика. Аз съм човек на изкуството. Ако войната започне, няма да направя нищо, с което да и помогна. Ако

войната започне, ще продължа да се занимавам с мирния си занаят.

Той поклати глава.

– Желая ви цялото щастие на света, мистър Камбъл, но тази война няма да позволи на никого да се занимава с мирния си занаят. И, съжалявам, че трябва да го кажа, но колкото по-лоша става цялата тази нацистка дивотия, толкова по-малко ще можете да спите като пън през нощта.

– Ще видим – казах троснато.

– Точно така – кимна той. – Непременно ще видим. И затова казах, че не очаквам да чуя окончателния ви отговор днес. Вие сам ще стигнете до него. Ще го преживеете. Ако решите да приемете предложението ми, ще го направите изцяло самостоятелно и ще се издигнете в йерархията на нацистите колкото се може по-високо.

– Очарователно!

– Да... в това има доста очарование... ще бъдете истински герой, поне сто пъти по-храбър от всеки обикновен човек.

Пред нас мина върлинест генерал от Вермахта, заедно с дебел цивилен с чанта. Говореха възбудено, но тихо.

– Добър ден – поздрави ги майор Уиртанен приветливо.

Те изсумтяха презрително и продължиха нататък.

– Това означава още в самото начало на войната да кандидатствате за смъртна присъда. Дори и да не ви разкрият до края и, репутацията ви ще отиде по дяволите и едва ли ще ви остане нещо, за което да си струва да живеете.

– Звучи много привлекателно – казах аз.

– Мисля, че не е изключено наистина да ви се е сторило привлекателно. Гледах пиесата ви – тази, която се играе в момента. Прочетох и другата, чиято премиера приближава.

– О! И какво научихте от тях?

Той се усмихна.

– Че се възхищавате от чистите сърца и героите. Че обичате доброто и мразите злото. И че сте романтичен по дух.

Той не спомена основната причина, поради която можеше да се очаква, че ще се съглася да стана шпионин. Основната причина беше, че притежавах актьорски наклонности. Като агент, какъвто ми описа, че ще бъда, бих имал възможност да изиграя най-голямата си роля. Щях да заблудя всички, преструвайки се на нацист до мозъка на костите.

И наистина заблудих всички. Започнах да се надувам, като че ли бях дясната ръка на самия Хитлер, и никой не откри и следа от честния

човек, скрит някъде дълбоко в мен.

Мога ли да докажа, че съм бил американски шпионин? Здравият и читав, бял като водна лилия мой врат е веществено доказателство номер едно и не разполагам с никакво друго. Тези, които са натоварени да докажат, че съм виновен в престъпления срещу човечеството или съответно невинен, могат да го разгледат сантиметър по сантиметър.

Правителството на Съединените щати нито потвърждава, нито отрича, че съм бил американски шпионин. Това все пак е нещо – не отрича тази възможност.

Все пак прави крачка назад, защото отрича Франк Уиртанен някога да е работил за която и да било американска държавна служба. Никой не вярва в съществуването му, освен мен. Така че отсега нататък ще го наричам „моята кръстница, синята фея“.

Едно от многото неща, които ми каза моята кръстница, синята фея, беше паролата и съответния отговор, който трябваше да удостовери самотичността ми пред човека за свръзка и неговата пред мен, ако започнеше войната.

Паролата беше: „Печели приятели“.

Отговорът беше: „Но старите помни.“

Тукашният ми адвокат, достопочтеният пълномощник по защитата, е мистър Алвин Добровиц. За разлика от мен той е отраснал в Америка и ми каза, че паролата и отговорът са част от песничка, която често пеели момичетата от една американска организация с идеална цел, наречена „Добрите феи“.

Целият куплет, според мистър Добровиц, е:

Печели приятели,
но старите помни.
Едните сребро са,
а другите – злато.

ГЛАВА ДЕСЕТА РОМАНС...

Жена ми така и не научи, че съм шпионин.

Нямаше да изгубя нищо, ако и бях казал. Ако и бях казал, нямаше да ме заобича по-малко. Ако и бях казал, нямаше да се изложи на никаква опасност. Това просто щеше да изпълни изцяло света на моята божествена Хелга, а той вече бе нещо, в сравнение с което библейската книга „Откровения“ изглеждаше като приказка за дечица.

Войната беше достатъчна и без друго.

Моята Хелга вярваше, че съм убеден в малоумните неща, които горех по радиото и по приемите. На приемите ходехме винаги заедно.

Бяхме много популярна двойка – весела и патриотично настроена. Хората често ни казваха, че ги изпълваме с оптимизъм и им даваме сили да продължават нататък. А през войната Хелга не служеше единствено за украшение. Много често развличаше войниците под акомпанимента на тъгнешите вражески оръжия.

Вражески оръжия? Е, нечии оръжия.

Така я загубих. Хелга развличаше войниците в Крим, а руснаците си го взеха обратно. Обявиха я за безследно изчезнала.

След войната платих доста голяма сума на една частна детективска агенция в Западен Берлин, за да научи и най-малката подробност за нея. Резултат? Нула. Предложих на агенцията десет хиляди долара премия, ако докажат, че е жива или мъртва – не дойдоха да ги поискат.

Бай-бай.

Моята Хелга вярваше, че говоря сериозно за расите и машините на историята – и изпитвах благодарност към нея. Независимо какъв бях, независимо в какво вярвах, имах нужда от безкритична любов и моята Хелга беше ангелът, който ми я дари.

В изобилие.

Няма под слънцето млад човек, който да е толкова съвършен във всички отношения, че да не се нуждае от безкритична любов. Боже мили! За младите хора, които играят своята роля в политическите трагедии, с декори, струващи милиарди, единственото истинско съкровище, на което могат да се надяват, е безкритичната любов.

Das Reich der Zwei – райхът за двама, който представлявахме Хелга и аз, имаше своята територия, територия, която пазехме така ревниво и

която не излизаше извън границите на голямото ни двойно легло.

Плоска, пухкава, пружинираща малка земя, чиито планини бяхме аз и жена ми.

И след като нищо в живота ми нямаше смисъл, какъв студент по география само бях! Каква карта можех да начертая за микроскопични туристи, какъв пътепис бих могъл да напиша за пътешествието между бенката и малкия рус косъм от двете страни на пъпа на моята Хелга! Ако тази метафора е израз на лош вкус, Бог да ми е на помощ. Всички се отдават на игри, за да поддържат душевното си здраве. Аз просто описах нашата.

О, как се бяхме вкопчили един в друг, как безумно се бяхме вкопчили един в друг Хелга и аз!

Не слушахме какво казваме. Чувахме само мелодията на гласовете си. Това, което чувахме, не бе нищо повече от мъркането и ръмженето на големи котки.

Ако бяхме чули нещо повече, ако бяхме мислили за чутото, в каква отвратена двойка щяхме да се превърнем! Извън суверенната територия на нашия райх за двама, говорехме като патриотичните малоумници, които ни заобикаляха от всички страни.

Но това нямаше значение.

Само едно имаше значение...

Райхът за двама.

И когато този райх престана да съществува, аз станах това, което съм днес, и което винаги ще бъда – човек без родина.

Не мога да кажа, че не съм бил предупреден. Мъжът, който ме вербува онзи пролетен ден в парка преди толкова много време, предсказа съдбата ми съвсем точно.

– За да изпълниш задачата си както трябва – каза ми тогава моята кръстница, синята фея, – ще трябва да извършиш държавна измяна, да служиш на враговете добре. За което никога няма да ти простят, защото не съществува никакъв правен механизъм това да стане. Най-много – продължи той, – може да ти се помогне да отървеш кожата. Но никога няма да дойде вълшебното време, когато петното ще бъде махнато от теб, когато Америка ще те извади от скривалището ти и ще извика весело: „Едно, две, три, играта се свърши!“

ГЛАВА ЕДИНАЙСЕТА ВОЕННИ ИЗЛИШЪЦИ...

Майка ми и баща ми умряха. Някои хора твърдят, че са умрели от разрыв на сърцето. Все пак и двамата бяха прехвърлили шейсетте, а това е възраст, на която сърцата са склонни към такива неща.

Те не доживяха края на войната, нито пък успяха да видят отново жизнерадостното си момче. Не се отрекоха от мен, въпреки че сигурно са преживели горчиви изкушения да го направят. Завещаха на Хауард У. Камбъл, младши – зловещия антисемит, предател и радиозвезда – акции, недвижима собственост, спестявания и лични вещи, които през 1945 година струваха четирийсет и осем хиляди долара.

Всичко това – поради нарастването си с инфлацията – в момента ми осигурява седем хиляди долара нетрудов годишен доход.

Кажете за мен каквото си искате, но никога не съм докосвал тези пари.

През следвоенните години като странна птица и самотник в Гринидж Вилидж живеех с около четири долара на ден, включително наема, и дори имах телевизор.

Всичките ми мебели бяха купени от разпродажбите на военни излишъци, както бях и самият аз. Имах тясно желязно легло, маслинени на цвят одеяла с надпис „USA“, стъгаеми брезентови столове, войнишки съдове, за да си готвя. Дори и библиотеката ми до голяма степен беше от военните излишъци – книгите бяха взети от подготвени за изпращане отвъд океана пакети за развлечение.

Тъй като в тях имаше и грамофонни плочи, взех един очукан, преносим грамофон, който гарантирано можеше да свири на всякакъв климат – от Беринговия проток до Екватора. Купувайки такива пакети за развлечение, в които предварително не се знаеше какво има, се сдобих с дващест и шест плочи с „Бяла Коледа“ на Бинг Кросби.

Палтото, шлифера, якето, чорапите и бельото ми също бяха от военните излишъци.

Освен това за долар си купих и пакет за оказване на първа помощ, вследствие на което се сдобих с известно количество морфин.

Лешоядите, които търгуваха с военните излишъци бяха, толкова заети с мършата, че го бяха пропуснали.

Изкуших се да си бия морфина, размишлявайки, че ако ме накара

да се чувствам щастлив, ще имам пари да си плащам навика. Но след това разбрах, че вече съм дрогиран.

Не изпитвах никаква болка.

Моят собствен наркотик ми бе помогнал да преживея войната – това бе способността ми да не позволявам нищо да смущава чувствата ми, освен любовта ми към Хелга. Това съсредоточаване на емоциите ми върху толкова малка площ бе започнало като щастлива илюзия на влюбен младеж, бе се превърнало в механизъм, който ме предпазваше да не полудея по време на войната и най-накрая бе станало главната ос, около която се въртяха мислите ми.

И така, когато обявиха Хелга за изчезнала, започнах да почитам смъртта като бог и бях също толкова удовлетворен, колкото и всеки друг тесногърд религиозен перко, където и да било по света. Винаги сам, аз вдигах тостове за нея, казвах и „добро утро“ и „лека нощ“, пусках и музика и не давах пет пари за нищо друго.

И тогава, един ден през 1958-а, след тринайсет години такъв живот, си купих пет военните излишъци комплект за дърворезба. Той не беше от Втората световна война, а от Корейската война. Струваше ми три долара.

Когато се прибрах у дома, започнах да дялам дръжката на метлата без определена цел. И изведнъж ми дойде на ум да направя комплект фигури за шах.

Казах „изведнъж“, защото се стреснах от факта, че ме обзема ентузиазъм. Обзе ме такъв ентузиазъм, че дялах в продължение на дванайсет часа без прекъсване, забих остриите инструменти в дянта на лявата си ръка поне десетина пъти, но въпреки това не се отказах. Когато свърших, се бях превърнал в окървавена пихтия с приповдигнато настроение. Трудът ми бе възнаграден с красив комплект фигури за шах.

И още един странен импулс ме споходи.

Почувствах се задължен да покажа на някого, който все още е сред живите, чудесното нещо, което бях направил.

И така, въодушевен от творчеството и питието, аз слязох на долния етаж и почуках на вратата на съседа, без дори да знам кой е той.

Беше лукав стар човек на име Джордж Крафт. Но това беше само едно от имената му. Истинското му име беше полковник Йона Потапов. Този дърт кучи син се оказа агент на руското разузнаване, който действал в Америка още от 1935-а.

Не знаех това.

В началото и той не знаеше кой съм аз.

Само чистият скапан късмет ни събра заедно. В началото нямаше никаква конспирация. Аз бях този, който почука на вратата му, нахлух в личния му живот. Ако не бях направил комплекта фигури за шах, никога нямаше да се срещнем.

Крафт – така ще го наричам отсега нататък, защото не мисля за него по друг начин – имаше на входната си врата три или четири ключалки.

Изкуших го да ги отключи всичките, като го попитах дали играе шах. Отново лош късмет. Нищо друго не би го накарало да ми отвори.

Хората, които ми помагаша с уточняването на фактите по-късно, между другото ми казаха, че името Йона Потапов е било познато от Европейските шахматни турнири през трийсетте. Дори е победил гросмайстор Тертаковер в Ротердам през 1931-а.

Когато ми отвори, видях, че е художник. В средата на всекидневната му имаше триножник с ново платно, а на стените висяха смайващи картини, рисувани от него самия.

Когато говоря за Крафт, по рождение Потапов, се чувствам много по-комфортно, отколкото като говоря за Уиртанен, Бог знае какъв по рождение. Уиртанен остави следа колкото гъсеница, прекосяваща маса за билиард. Следи от Крафт колко щеш. Дори и в този момент, както ми казаха, картините му се продават по десет хиляди долара парчето в Ню Йорк.

Разполагам с изрезка от вестник „Хералд Трибюн“ от трети март, което беше преди около две седмици, и в нея един критик казва за Крафт като художник следното:

Най-накрая се срещаме с един способен и достоен приемник на фантастичната изобретателност и склонност към експериментирание на живописиста през отминалите сто години. Казано е, че Аристотел е последният човек, който е разбирал своята култура. Джордж Крафт със сигурност е първият човек, който разбира модерното изкуство – който познава костите и сухожилията му.

С невероятно изящество и твърдост той обединява представите за десетина воюващи помежду си живописни школи от миналото и настоящето. Той ни вълнува с хармонията си и ни кара да се чувстваме смире-ни. Сякаш ни казва: „Ако искате още един Ренесанс, ето така ще изглеждат картините, изразяващи духа му“.

Джордж Крафт, чието истинско име е Йона Потапов, има възможност да продължи да рисува във федералното изправително учреждение

край Форд Левънуърт. Всички ние, заедно с Крафт-Потапов, бихме могли да се замислим колко бързо би била прекратена кариерата му на художник, ако бе попаднал в затвор в родната си Русия.

Е, когато Крафт ми отвори, разбрах, че картините му са добри. Но не знаех, че са чак толкова добри. Подозирам, че горната бележка е била написана от някое педи, налято с бренди „Александър“.

– Не знаех, че под мен живее художник – казах аз на Крафт.

– А може би не живее – отвърна той.

– Прекрасни картини! – възкликнах аз. – Къде излагате?

– Никога не съм излагал.

– Ако го направите, ще спечелите цяло състояние.

– Много мило, че го казвате, но започнах да рисувам твърде късно.

И той ми разказа историята на живота си, нито дума от която не беше върна.

Обясни ми, че бил вдовец от Индианаполис. Когато бил млад, искал да стане художник, но вместо това се заел с бизнес – с бои и тапети.

– Жена ми почина преди две години – каза той и някак си успя да навлажни тъглчетата на очите си. Наистина имаше жена, но не под земята в Индианаполис. Жена му беше съвършено жива и живееше в Борисоглебск. Не беше я виждал от двайсет и пет години. – Когато умря – продължи той, – разбрах, че духът ми може да избира само между две неща – самоубийството и мечтите, които имах в младостта си. Аз съм един стар глупак, взел назаем мечтите на един млад глупак. Купих си малко платно и бои и дойдох в Гринидж Вилидж.

– Нямате ли деца? – попитах го аз.

– Не – отговори той тъжно. Всъщност имаше три деца и девет внуци. Най-големият му син, Иля, е известен експерт по ракетите.

– Единственият близък, който ми остана на този свят, е изкуството. Аз съм най-бедният роднина, който изкуството някога е имало.

Не искаше да каже, че изнемогва финансово. Искаше да каже, че рисува лошо. Имал много пари, защото продал бизнеса си в Индианаполис на много добра цена.

– Шахмат... Споменахте нещо за шахмат?

Бях сложил фигурите в една кутия от обувки и му ги показах.

– Току-що ги направих и сега ужасно ми се иска да поиграя с тях.

– Гордеете се с умението си да играете, нали? – подхвърли той.

– Не съм играл от доста време – отвърнах.

Почти всичките партии шах през живота си бях изиграл с Вернер

Нот, моя тъст, шефа на берлинската полиция. Бях го редовно в неделя следобед, когато с Хелга посещавахме родителите и. Единственият турнир, в който някога бях участвал, беше вътрешният турнир на Министерството на народното просвещение и пропагандата. Завърших единнайсети от шейсет и двама участници.

С пинг-понга се справях къде по-добре. Бях шампион по тенис на маса, двойки и четворки, четири години поред. Партньорът ми на четворки беше Хайнц Шилдкнехт, експерт по агитацията на австралийци и новозеландци. Веднъж с него играхме срещу Reichsleiter Гьобелс и Oberdienstleiter Карл Хедерик. Бихме го с 21–2, 21–1 и 21–0.

Историята често върви ръка за ръка със спорта.

Крафт имаше шахматна дъска. Подредихме изработените от мен фигури върху нея и започнахме да играем.

И моята дебела, мъхеста, плътна какавида започна леко да изтънява, да отслабва – достатъчно, за да пропусне вътре малко бледа светлина.

Играта ми достави удоволствие и успех по интуиция да направя няколко достатъчно интересни хода, за да не отегча съперника си, докато ме побеждаваше.

След това с Крафт играехме най-малко по три партии на ден в продължение на една година. И изградихме помежду си някаква патетична домашна атмосфера, от която и двамата чувствахме, че имаме нужда. Отново взехме да усещаме вкуса на храната си, да правим малки открития в бакалничките, да ги носим у дома и да ги споделяме. Когато започна сезонът на ягодите, спомням си, Крафт и аз се тъпчехме с тях, сякаш Исус се е върнал.

Един особено трогателен елемент от отношенията ни бяха вината. Крафт разбираше от вина далеч повече от мен и често донасяше покрити с паяжини съкровища, които пиехме на обяд или вечеря. Но въпреки че Крафт винаги наливаше чаша за себе си, когато сядахме, цялото вино оставаше за мен. Той бе алкохолик. Не беше в състояние да преглътне и капка вино, без да започне запой, който би продължил най-малко месец.

Поне това, от всички неща, които ми каза, беше вярно. Беше член на Организацията на анонимните алкохолици от шестнайсет години. Независимо, че ползваше сбирките и за шпионски контакти, интересът му към нещата, които предлагаше тя в духовно отношение, го интересуваха истински. Веднъж съвършено искрено ми каза, че най-големият принос на Америка към света, принос, който щял да се помни хиляди години, било създаването на Анонимните алкохолици.

Типично за шпионската си шизофрения, той използваше институцията, от която толкова се възхищаваше, за целите на подмолната си дейност.

Също толкова типично за шпионската си шизофрения, той ми стана истински приятел и след това се опита да измисли начин да ме използва за каузата на Русия.

ГЛАВА ДВАНАЙСЕТА

СТРАННИ НЕЩА В ПОЩЕНСКАТА МИ КУТИЯ...

Известно време лъгах Крафт за това кой съм и какво съм направил, но дружбата ни толкова бързо се задълбочи, че скоро му разказах всичко.

– Толкова е несправедливо! – възкликна той. – Кара ме да се срамувам, че съм американец! Защо правителството не излезе и не каже така, че всички да чуят: „Слушайте, този човек, когото оплювате, е герой“.

Беше възмутен и доколкото можех да разбера, напълно искрен във възмушението си.

– Никой не ме оплюва – възразих аз. – Дори никой не знае, че още съм жив.

Поиска да прочете пиесите ми. Когато му отговорих, че не разполагам с текста на нито една от тях, той ме накара да му ги разкажа сцена по сцена – накара ме да му ги изиграя.

Каза ми, че според него били чудесни. Може би беше искрен. Не знам. На мен ми се струваха плоски и блудкави, но е възможно да са му харесали.

Струва ми се, че го вълнуваше мисълта за самото изкуство, а не какво съм направил с това изкуство.

– Изкуството, изкуството, изкуството... – възкликна той една вечер. – Не знам защо трябваше да мине толкова време, преди да разбера колко важно е то. Когато бях млад, просто го презирах. Сега, като си помисля за него, ми идва да падна на колене и да се разплача.

Беше късна есен. Сезонът на мидите бе в разгара си и ние си устройвахме пиршество с по десетина на човек. Вече познавах Крафт от около година.

– Хауард – каза той след известно време, – бъдещите цивилизации... по-добрите цивилизации от нашата, ще съдят всички хора по степента, до която са били артисти. Ти и аз, ако по някакво чудо археолозите открият творбите ни на някое градско сметище, ще бъдем съдени според качеството им. Нищо друго, свързано с нас, няма да има значение.

– Хъм – промърморих аз.

– Трябва да започнеш да пишеш пак. Точно както маргаритките цъфтят, както маргаритките и розите цъфтят, както розите... трябва да

разцъфтиш като писател, а аз трябва да разцъфтя като художник. Всичко останало, свързано с нас, не представлява интерес.

– Мъртвците обикновено не пишат много добре – отбелязах аз.

– Ти си пълен с идеи. Можеш да говориш по цели часове.

– Глупости.

– Не са глупости – каза той разпалено. – На този свят, за да започнеш да пишеш както преди, дори по-добре от преди, ти трябва единствено жена.

– Какво ми трябва?

– Жена – повтори Крафт.

– Откъде ти хрумна тази странна идея... От това, че яде миди ли? Ще си намеря, ако и ти си намериш. Какво ще кажеш за това?

– Аз съм твърде стар, за да може една жена да ми помогне за каквото и да било. Ти не си. – Отново, като се опитвам да отделя искреното от фалшивото, трябва да обявя това негово убеждение за истинско. Той съвсем сериозно искаше отново да започна да пиша и смяташе, че една жена би ми помогнала. – Почти съм готов да се подложа на унижението да се опитам още веднъж да бъда мъж с някоя жена – добави той, – ако и ти си намериш.

– Аз си имам – казах.

– Имал си някога. Разликата е огромна.

– Не искам да говоря за това.

– Но все едно, аз ще продължа да говоря.

– Е, говори тогава – свих рамене аз и станах. – Говори, колкото ти душа иска. В това време аз ще сляза долу, за да видя дали не е дошло нещо в пощата.

Беше ме ядосал и тръгнах надолу по стълбите единствено, за да ми мине яда. Не че горях от нетърпение да видя какво има в пощенската кутия. Често минаваше по седмица и повече, преди да проверя дали е дошло нещо. Единствените неща, които понякога попадаха в пощенската ми кутия бяха чекове за дивиденди, съобщения за събрания на акционери, разни рекламни боклуци, които започваха с „Уважаеми господа“, а също така за книги или уреди, много полезни за образованието.

Откъде-накъде получавах рекламни материали за образователни материали? Някога кандидатствах за учител по немски в едно частно училище в Ню Йорк. Беше 1950-а или някъде там.

Не ми дадоха работата, а и аз не я исках. Струва ми се, че кандидатствах единствено, за да демонстрирам пред себе си, че все още съществувам.

По необходимост формулярът, който попълних, бе пълен с лъжи, бе изтъкан от лъжи до такава степен, че училището дори не си направи труда да ми съобщи, че няма да ме приеме. Както и да е, тогава по някакъв начин името ми попадна сред тези на преподаващите и оттогава при мен непрекъснато долитат хвърчащи листчета.

Отворих пощенската си кутия за първи път от три или четири дни.

Имаше чек от „Кока-Кола“, уведомление за събрание на акционерите от „Дженеръл Мотърс“, молба от „Стандарт Ойл“ в Ню Джърси да одобря някакъв нов план за инвестиции и реклама за четирикилограмова тежест, дегизирана като училищен учебник.

Целта на тази тежест беше да даде на учениците възможност да се упражняват в междучасията. В рекламата се посочваше, че физическата подготовка на американските деца е по-лоша от тази на децата от почти всички останали страни на света.

Но странната реклама за тежестта далеч не беше най-странното нещо в пощенската ми кутия. Имаше неща, далеч по странни от нея.

Едното беше от някакъв пост на Американския легион в Бруклин, Масачусетс, наречен „Франсис Хикс. Донован“ и представляваше писмо със стандартни размери.

Другото беше вестник, здраво навит на руло и изпратен направо от гарата „Гранд Сентръл“ в Ню Йорк.

Най-напред отворих вестника и видях, че е „Бяло християнско войнство“ – непристоен, неграмотен, антисемитски, антинегърски и антикатолически, преливащ от омраза лист, издаван от преподобния доктор Лайънъл Дж. Д. Джоунс, дипломиран зъболекар. „Върховният съд – гласеше най-голямото заглавие – настоява САЩ да се превърне в помиря!“

Второто по големина заглавие гласеше: „Червеният кръст прелива негърска кръв на бели!“

Тези заглавия едва ли можеха да ме стреснат. В края на краищата с такива приказки си бях изкарвал прехраната в Германия. Още по близо по дух до стария Хауард У. Камбъл, младши беше заглавието на малка дописка в горния ъгъл на първа страница: „Световното еврейство – единствен победител във Втората световна война“.

Отворих писмото от Американския легион. Ето какво пишеше:

Драги Хауард,

Бях много изненадан и разочарован, когато научих, че не си умрял. Когато си спомня за всички добри хора, които загубиха

живота си през Втората световна война, и след това си помисля, че ти все още си жив, при това в страната, която предаде, ми иде да повърна. Предполагам, че ще се зарадваш, ако ти кажа, че нашият Пост снощи единодушно реши да поиска или да те окачат на въже за врата, докато умреш, или да те депортират в Германия – страната, която обичаш толкова много.

Сега, след като научихме къде си, очаквай посещение съвсем скоро. Ще бъде прекрасно да поговорим за старото време.

Когато заспиш довечера, вонящ плъх, надявам се да сънуваш концентрационния лагер Ордруф. Трябваше да те бутна в ямата с вар, когато имах възможност.

Искрено, много искрено твой
Бърнард О'Хеър
Председател

копие:

Дж. Едгар Хувър, ФБР, Вашингтон

Директор на ЦРУ, Вашингтон

Гл. редактор сп. „Тайм“, Ню Йорк

Гл. редактор сп. „Нюзуик“, Ню Йорк

Гл. редактор сп. „Пехота“, Вашингтон

Гл. редактор сп. „Легион“, Индианаполис,
Индиана.

Гл. следовател, Комитет за противоамерикански прояви, Вашингтон.

Гл. редактор „Бяло християнско войнство“,
Блийкър стрийт, 395, Ню Йорк.

Бърнард О'Хеър, разбира се, беше младият човек, който ме залови в края на войната, който ме преведе през концентрационния лагер Ордруф и се появи заедно с мен на корицата на „Лайф“.

Когато прочетох писмото му, се зачудих как ли е научил къде съм.

Разгърнах „Бяло християнско войнство“ и разбрах, че Бърнард О'Хеър не е единственият, който е открил Хауард У. Камбъл, младши. На трета страница на „Войнството“, под заглавие, което гласеше чисто и просто: „Американска трагедия“, беше поместена малка бележка:

Хауард У. Камбъл, младши – велик писател и един от най-

безстрашните патриоти в Американската история, сега живее в бедност и самота на „Битюн стрийт“ номер 27. Такава е съдбата на мислещите хора, проявили смелостта да кажат истината за международната конспирация на еврейските банкери и еврейските комунисти, които няма да намерят покой, докато кръвоносната система на всеки американец не се замърси безнадеждно с негърска и/или азиатска кръв.

ГЛАВА ТРИНАЙСЕТА ПРЕПОДОБНИЯТ ДОКТОР ЛАЙЪНЪЛ ДЖЕЙСЪН ДЕЙВИД ДЖОУНС, ДИПЛОМИРАН ЗЪБОЛЕКАР, ДОКТОР ПО БОЖЕСТВЕНИ НАУКИ...

Задължен съм на Института за документиране на нацистките военнопръстъпници в Хайфа, тъй като ми осигури материалите, благодарение на които тук мога да включа биографията на д-р Джоунс, редактор на „Бяло християнско войнство“.

Джоунс, който не е обект на съдебно преследване заради военни прръстъпления, има наистина дебело досие. Прелиствайки тази съкровищница от спомени, попаднах на следните истини:

Преподобният доктор Лайънъл Джейсън Дейвид Джоунс, дипломиран зъболекар, доктор по божествени науки е роден в Хейвъърхил, Масачусетс, през 1889 година и е получил методистко възпитание.

Той е най-младият син на зъболекар, внук на двама зъболекари, брат на двама зъболекари и зет на трима зъболекари. Сам той започва да учи за зъболекар, но бива изхвърлен от зъболекарския факултет на Университета в Питсбърг през 1910 година за нещо, на което по всяка вероятност сега биха поставили диагнозата „параноя“. През 1910-а е бил изхвърлен чисто и просто за лош успех.

Синдромът на пропадането му е всичко друго, но не и прост. Изпитната му работа по всяка вероятност е най-дългата в цялата история на зъболекарското образование и може би най-неуместната. Започва – свършено нормално – с темата, която Джоунс е трябвало да развие. Независимо от темата, обаче, той успява да развие една теория, която е изцяло негова – че зъбите на евреите и негрите доказвали без всякакво съмнение дегенерирането на тези групи.

Работата му като зъболекар била отлична и факултетът се надявал студентът да надрасне политическите си интерпретации на зъбите, но нещата се влошавали все повече и повече, докато изпитните му работи се превърнали в страстни памфлети, предупреждаващи всички англосаксонци да се обединят срещу еврейско-негърското надмощие.

Когато Джоунс започнал да открива доказателства за

дегенератщина и в зъбите на католиците и унитарияните, и когато под дюшека му в общежитието открили пет заредени пистолета и един щик, най-накрая го изритали.

Родителите му се отказали от него – нещо, което моите никога не направиха с мен докрай.

Останал без пукната пара, Джоунс започва работа като помощник балсаматор в погребалния дом на братя Шкарф в Питсбърг. След две години вече е директор на дома. След още една година се оженва за овдовялата собственичка Хати Шкарф. По онова време Хати е на петдесет и осем, а Джоунс – на двайсет и четири. Многого изследователи на живота му, до един враждебно настроени, са били принудени да признаят, че Джоунс искрено е обичал своята Хати. Бракът им, продължил до смъртта на Хати през 1928-а, бил щастлив.

Наистина, техният райх за двама се оказва толкова щастлив, здрав и стойностен, че през това време Джоунс не прави почти нищо, за да подбужда бдителността на англосаксонците. Изглежда расовите му възгледи тогава са намирали изява единствено в шеговити забележки по адрес на някои трупове в работното помещение на моргата, а подобни забележки са нещо напълно нормално в повечето либерални погребални институции. Годините били златни не само в емоционално и финансово, но също така и в творческо отношение. Заедно с един химик на име доктор Ломар Хорти Джоунс разработва балсамираща течност, наречена „Веверин“, а също така и „Гингива-тру“ – субстанция за изработване на венци за изкуствени зъби, притежаваща удивително добри качества.

Когато жена му се споминала, Джоунс почувствал нуждата да се прероди. Преродил се в това, което открай време дремело стаено в него. Станал нещо като расистки агитатор, за който в бележките на изследователите се казва, че сякаш е „изпъзлял изпод камък“. Джоунс изпълзял изпод своя камък през 1928-а. Продад погребалния дом за осемдесет и четири хиляди долара и започнал да издава „Бяло християнско войнство“.

Вестникът бил пометен от краха на борсата през 1929-а след четиринайсет броя. Те били разпратени безплатно до всички, записани в алманаха „Кой кой е“. Единствените илюстрации във вестника били схеми и снимки на челюсти и зъби, а материалите почти изцяло били посветени на обясненията на някои текущи събития от гледна точка на зъбно-расистката теория на Джоунс.

В редакторското каре на предпоследния брой Джоунс се подписва като „Д-р Лайънъл Джоунс, дипломиран зъболекар“.

Отново останал без пари, четирийсетгодишен, Джоунс отговаря на обява за работа, публикувана в някакъв бизнес бюлетин на погребалните дружества. Училище за балсаматори в Литъл Рок, Арканзас, имало нужда от президент. Обявата била подписана от вдовицата на бившия президент и собственик.

Джоунс получил поста, а заедно с него и вдовицата на име Мери Алис Шауп. Когато се оженил за нея, тя била на шейсет и осем.

И докторът още веднъж става всеотдаен съпруг, щастлив, удовлетворен и тих мъж.

Училището, което оглавил, се наричало – без никакви заобикалки – „Училище за балсаматори Литъл Рок“. Губело по осем хиляди долара годишно. Джоунс го извадил от недостижимото поле на погребалното образование, продал недвижимата му собственост и го пререгистрирал като „Университет за Библейски проучвания, Западно полукълбо“. В университета нямало лекции, не се преподавало нищо и цялата работа се вършела по пощата. Работата била да се присъждат докторски степени по божествени науки, в рамка и под стъкло, срещу осемдесет долара парчето.

Джоунс също се удостоил с такава, взета, така да се каже, от неограничените запаси, и, когато отново започва да издава „Бяло християнско войнство“, в карето вече фигурира като „Преподобният д-р Лайънъл Дж. Д. Джоунс, дипломиран зъболекар, доктор по божествени науки“.

Написал и публикувал изцяло на свои разноски една книга, в която се говори не само за зъбни проблеми и теология, но и за изящни изкуства. Заглавието е „Исус не е бил евреин“. За да докаже твърдението си, Джоунс използва в произведението си репродукции на петдесет известни картини, изобразяващи Христос. Според Джоунс, на нито една от тях не се виждат еврейски челюсти и зъби.

Първите броеве на възобновеното „Бяло християнско войнство“ били също толкова негодни за четене, колкото и предишните, но след това се случва чудо. „Войнството“ нараства от четири на осем страници. Оформлението, печатът и хартията стават елегантни и качествени. Скиците на зъби биват заместени от новинарски фотографии, а колоните започват да прашят от първостепенни и второстепенни новини от цялото земно кълбо.

Обяснението е просто и очевидно. Джоунс бил вербуван и финансиран като пропагандатор на бързо процъфтяващия Трети германски райх. Новините, снимките и карикатурите идвали направо от нацистката пропагандна машина в Ерфурт, Германия.

Напълно възможно е някои от по-острите материали да са били писани от мен.

Джоунс продължава да е проводник на нацистка пропаганда дори и след като Щатите влизат във войната през 1942-а. Арестуват го през юли същата година, когато с още двацет и седем други е обвинен в:

Конспирация за разлагане на морала, вярата и доверието на военните и военноморски сили на САЩ, а също и на гражданите на САЩ в техните държавни служители и републиканска форма на управление; конспирация за овладяване, употреба и злоупотреба с правото на свобода на словото и печата, с цел разпространяване на нелоялни доктрини, основаваща се на вярата, че всяка нация, която позволява на гражданите си свобода на словото, е безсилна да се защити срещу врагове, обявили се за патриоти; в намерение да затруднят, попречат, осуетят и разрушат правилното функциониране на републиканската форма на управление, скрити зад маската на честната критика; в конспирация с цел лишаване на американското правителство от доверието на военните и военноморските сили на страната, а също и от това на нейните граждани, за да бъде доведено до неспособност да защити нацията и народа от въоръжено попълзновение отвън или предателство отвътре.

Джоунс е осъден. От четиринайсет години присъда излежава осем. Излиза от затвора в Атланта през 1950-а като богат човек. Веверинът – течността за балсамиране, и Гингива-тру – субстанцията за изкуствени венци за зъбни протези, се оказват доминиращи в съответните сектори на пазара.

През 1955-а възобновява публикуването на „Бяло християнско войнство“.

Пет години след това – жизнен възрастен мъж с държавническо мислене на седемдесет и една, бдителен, неуморен старец, който не съжалява за нищо – преподобният Лайънъл Дж. Д. Джоунс, дипломиран зъболекар, доктор по божествени науки ме посети.

Защо го удостоих с толкова подробна биография?

За да проличи контрастът между мен и един побъркан, невеж расист. Аз не съм нито побъркан, нито невеж.

Тези, чиито заповеди изпълнявах в Германия, бяха също толкова побъркани и невежи, колкото и доктор Джоунс. Знаех го.

Бог да ми е на помощ, защото изпълнявах заповедите им въпреки това.

ГЛАВА ЧЕТИРИНАЙСЕТА ПОГЛЕД НАДОЛУ ПО СТЬЛБАТА...

Джоунс ме посети една седмица след като разбрах колко силно ме безпокои съдържанието на пощенската ми кутия. Опитвах се да се свържа с него първи. Издаваше злобното си вестниче само на няколко пресечки от таванския ми апартамент и аз отидох в редакцията, за да се опитам да го накарам да публикува опровержение на материала.

Нямаше го.

Когато се върнах у дома, заварих пощенската си кутия пълна с писма, предимно от читатели на „Бяло християнско войнство“. Общото между тях бяха уверенията, че не съм сам, че не съм останал без приятели. Една жена от Маунт Върнън, Ню Йорк, пишеше, че на небето за мен бил отреден трон. Някакъв мъж от Норфолк ме уверяваше, че съм новият Патрик Хенри. Жена от Сейнт Пол ми изпращаше два долара, за да продължа доброто си дело. Извиняваше се, защото това били всичките и пари. Един мъж от Бартсвил, Оклахома, питаше защо не се махна от чифутския Ню Йорк и не отида да живея в благословената от Бога провинция.

Нямах никаква представа по какъв начин Джоунс е научил за мен.

Крафт също твърдеше, че е озадачен. Но всъщност не беше. Беше писал на Джоунс като анонимен съмишленик и патриот, съобщавайки му радостната вест, че все още съм жив. Освен това го бе помолил да изпрати един брой от великия си вестник на Бърнард Б. О'Хеър от поста „Франсис Хикс. Донован“ на Американския легион.

Крафт имаше планове, свързани с мен.

И в същото време рисуваше мой портрет, който издаваше много по-дълбок и изпълнен със съчувствие поглед към особата ми, повече интуитивна симпатия, отколкото би могъл да изимитира само от голото желание да заблуди един перко.

Когато Джоунс дойде, аз позирах. Крафт без да иска разля половин литър терпентин и отворих вратата, за да се измирише.

И изведнъж нагоре по стълбите и през отворената врата долетя много странен напев. Излязох на стълбищната площадка и се надвесих над дъбовия парапет, за да видя кой се качва. Видях само четири ръце, които се местеха нагоре по парапета.

Групата се състоеше от Джоунс и трима приятели.

Любопитният напев долиташе в странна връзка с движението на ръцете. Те изминаваха около метър нагоре по парапета, спираха и след това се чуваха гласовете.

Брояха задъхано до двайсет. Двама от групата на Джоунс – бодигардът и секретарят му, никак не бяха добре със сърцето. За да предпазят горките си стари сърца от пръсване, те спираха на всеки няколко крачки и отмерваха почивката си с броене до двайсет.

Бодигардът на Джоунс беше Август Краптауер, бивш вице-Bundesfuehrer от немско-американския Bund. Краптауер беше на шейсет и три, бе излежал неколкогодишна присъда в Атланта и всеки момент щеше да падне и да умре. Но въпреки всичко, видът му все още беше войнствено момчешки, сякаш редовно посещаваше козметика на моргата. Най-голямото постижение през живота му се състоеше в организирането на срещата между Bund и Ку-Клукс-Клан в Ню Джърси през 1940 година. На тази среща Краптауер заявил, че папата е евреин и че евреите притежават петнайсет милионна ипотека на Ватикана. Смяната на папата и единайсетте години, прекарани в пералнята на затвора, не бяха променили мнението му.

Секретарят на Джоунс беше един низвергнат католически свещеник на име Патрик Кийли. „Отец Кийли“ както все още го наричаше работодателят му, беше на седемдесет и три. Алкохолик. Преди Втората световна война, както се оказа, бил свещеник на някакъв детройтски стрелкови клуб, организиран от агенти на нацистка Германия. Мечтата на членовете му, както изглежда, е била да стрелят по евреи. Една от молитвите на отец Кийли пред събранието на клуба, била записана от местен репортер и публикувана изцяло на следващата сутрин. Молитвата била адресирана до един толкова фанатизиран и зъл Бог, че привляк-ла вниманието на папа Пий XI.

Кийли бил низвергнат и папа Пий XI изпратил дълго послание до Американската католическа йерархия, в което, между другото, казва: „Никой истински католик няма да участва в преследванията на съгражданите си евреи. Ударът срещу евреите е удар срещу нашата човечност“.

Кийли не бе влизал в затвора, за разлика от повечето свои близки сподвижници. Докато приятелите му се наслаждавали на парното отопление, чистите легла и редовното хранене за сметка на държавата, Кийли треперел от студ, гладувал и се напивал до смърт из гетата по цялата страна. Все още щял да бъде там или в просешки гроб, ако Джоунс и Краптауер не го били открили и спасили.

Между другото, споменатата молитва на Кийли е заимствана от една моя сатирична поема, съчинена и излъчена на къси вълни в миналото. И докато се опитвам да изясня докрай приноса си към литературата, позволете да спомена, че твърденията на вице-Bundesfuehrer Краптауер за папата и ипотека на Ватикана също са мое изобретение.

И така, тези хора вървяха нагоре по стълбата, за да се срещнат с мен и припяваха: „Едно, две, три, четири...“

И въпреки че напредваха удивително бавно, четвъртият член на групата бе изостанал далеч назад.

Четвъртият член беше жена. Виждаше се само бялата и ръка, без нито един пръстен.

Ръката на Джоунс беше най-отпред. Блестеше от пръстени като ръка на византийски принц. Един подробен списък би съдържал две брачни халки, сапфирена звезда, подарена му от Помощната организация на майките към Асоциацията на войнстващите неевреи на Пол Ривиър през 1940-а, диамантена свастика върху оникс, подарена му през 1939-а от барон Манфред Фрейер фон Килингер, тогава генерален консул на Германия в Сан Франциско и американски орел, японска изработка, подарен му от Робърт Стърлинг Уилсън. Уилсън беше „Черният фюрер на Харлем“ – цветнокож, натикан в затвора през 1942-а година като японски шпионин.

Накичената с бижутерия ръка на Джоунс се отдели от парапета. Той слезе назад по стълбите към жената и и каза неща, които не успях да чуя. След това отново се устреми напред – удивително здрав за възрастта си. Застана пред мен и ми се усмихна, показвайки бели зъби, монтирани в „Гингива-гру“.

– Камбъл? – попита той, едва забележимо задъхан.

– Да.

– Името ми е доктор Джоунс. Имам изненада за вас.

– Вече прочетох вестника ви – отвърнах.

– Не... не вестника. По-голяма изненада.

Появиха се и вице-Bundesfuehrer Краптауер и отец Кийли – със свистящи дробове и броящи до двайсет шепнешком, на пресекулки.

– Още по-голяма изненада? – попитах аз, готов да го отпратя така, че никога повече да не ме мисли за човек от своята пасмина.

– Жената, която вода със себе си – каза той.

– Е?

– Твоята е. Свързах се с нея и тя ме помоли да не ти казвам – продължи Джоунс. – Настоя всичко да стане така... Да се срещнете без

предупреждение.

– Така мога да разбера дали в живота ти все още има място за мен – каза Хелга. – Ако няма, просто ще се обърна и ще изчезна. Никога повече няма да те безпокоя.

ГЛАВА ПЕТНАЙСЕТА МАШИНАТА НА ВРЕМЕТО...

Женската ръка без пръстени върху парапета на стълбището беше на моята Хелга, ръка на четирийсет и петгодишна жена. Беше на жена на средна възраст, лежала в руски затвор в продължение на шестнайсет години – ако ръката беше нейната.

Струваше ми се невероятно моята Хелга да е все още хубава и весела.

Ако Хелга бе преживяла руското нападение над Крим, ако бе успяла да избегне пълзящите, гъгнещи, свистящи, жужащи, коварни, дрънкащи, звънтящи, подскачащи, тракащи военни играчки, които убиват бързо, очевидно я бе очаквала някаква по-бавно действаща обреченост, обреченост, която убива като проказа. Не беше нужно да се чудя каква е тази обреченост. Тя беше добре позната, еднакво прилагана към всички жени, пленени на Руския фронт, зловеща рутинна операция на една изцяло съвременна, изцяло научнообоснована, изцяло антисексуална нация, участваща в изцяло модерна война.

Ако моята Хелга е оцеляла след битката, пленилите я със сигурност са я натикали, под дулата на пушките си, в трудова група. Със сигурност са я превърнали в един от безбройните вдървени, примижали, безнадеждни, изтискани парцали за помя, със сигурност са я принудили да рови корени с вкочанени ръце, за да не умре от глад, със сигурност са я направили чистач на развалини с размазани пръсти, безименна, безполова кобила, теглеца раздрънкана каруца.

– Жена ми? – казах на Джоунс. – Не ви вярвам.

– Ако лъжа, много лесно може да се докаже – отговори той. – Погледни сам.

Тръгнах надолу по стълбите с твърди, равномерни крачки.

Видях жената.

Тя ми се усмихна и леко повдигна брадичка, за да ми покаже лицето си – честно, ясно.

Косата и беше снежнобяла.

Това настрана, пред мен стоеше моята Хелга, недокосната от времето.

Това настрана, тя беше все така гъвкава и цфтяща, както и в деня на сватбата ни.

ГЛАВА ШЕСТНАЙСЕТА ДОБРЕ ЗАПАЗЕНА ЖЕНА...

Плакахме като бебета, олюлявахме се вкопчени един в друг нагоре по стълбите до апартамента ми на таванския етаж.

Когато минахме покрай отец Кийли и вице-Bundesfuerher Краптауер, забелязах, че Кийли плаче. Краптауер стоеше в положение „мирно“, отдавайки чест на идеята за англосаксонското семейство. Джоунс, застана малко по-нагоре на стълбата, цъфтеше от радост при чудото, което беше извършил. Потриваше покритите си с бижутерия ръце.

– Моята... жена – казах на Крафт, когато влязохме с Хелга в апартамента.

И Крафт, мъчейки се да съдържи сълзите си, от вълнение прехапа на две мундшука на лулата си, направена от царевичен кочан. Не се разплака, но съвсем малко оставаше да го направи, струва ми се.

Джоунс, Краптауер и Кийли влязоха след нас.

– Как така стана – попитах Джоунс, – че вие ми връщате жена ми?

– Невероятно съвпадение – отговори той. – Един ден научих, че си още жив. Месец след това научих, че и тя е жива. Как може да се нарече подобно съвпадение, ако не Божие дело?

– Не знам – отвърнах.

– Вестникът ми се разпространява в малък тираж и в Западна Германия. Един от абонатите ни прочел за теб и ни изпрати телеграма. Питаше дали знам, че жена ти току-що се е появила като политически емигрант в Западен Берлин.

– Защо не е изпратил телеграмата на мен? – учудих се аз и се обърнах към Хелга. – Скъпа – попитах я на немски, – защо не ми се обади?

– Бяхме разделени толкова дълго... Бях мъртва толкова дълго – добави тя на английски, – помислих, че си започнал нов живот, в който няма място за мен. Надявах се да не е така.

– Моят живот не е нищо друго, освен място за теб – казах аз. – Никой освен теб, не би могъл да го запълни.

– Има толкова много за разказване – поклати глава тя и се сгуши в мен. Погледнах я учудено. Кожата и беше мека и свежа. Беше удивително добре запазена за четирийсет и петгодишна жена.

Запазеността и изглеждаше още по-удивителна след историята, която започна да ми разказва за това, как е прекарала последните петнайсет

години.

Била пленена и изнасилена в Крим. Закарали я заедно с много други в Украйна с товарни вагони и я заставили да работи в някаква трудова група.

– Бяхме се превърнали в залитащи чучела – каза Хелга. – Омъжени за калта. Когато войната свърши, никой не си направи труда да ни уведоми. Трагедията ни изглеждаше вечна. Никой, никъде не водеше отчет за нас. Влачихме се безцелно през разрушени селца. Ако някой искаше да му се свърши някаква черна, ненужна работа, беше достатъчно да махне с ръка и ние отивахме.

Хелга се отдели от мен, за да може да продължи разказа си с по-изразителни жестове. Аз отидох до прозореца, за да слушам – да слушам, загледан през мръсните стъкла към голите клони на едно дърво без птици.

Върху трите стъкла на прозореца грубо бяха нарисувани свастика, сърп и чук и американското знаме. Бях ги нарисувал преди няколко седмици, като финал на един спор с Крафт на тема патриотизъм. Тогава аплодирах сърцато всеки от символите, за да покажа на Крафт значението на патриотизма съответно за нацистите, комунистите и американците.

– Ура, ура, ура – виках тогава.

Хелга продължи да разказва биографията си, изтъкана на стана на съвременната история. След две години избягала от трудовата колония, а на следващия ден била заловена от азиатски малоумници с леки картечници и полицейски кучета.

Прекарала три години в затвора, а след това била изпратена в Сибир като преводачка и чиновничка в някакъв огромен лагер за военнопленници. Там все още държали осем хиляди мъже от SS, въпреки че войната била свършила преди години.

– Останах осем години – каза тя, – милостиво хипнотизирана от прости ежедневни задачи. Водехме отлични документи за всички лагерници, за всички тези безсмислени животи зад бодливата тел. Бившите есесовци, някога толкова млади, стройни и жестоки, започваха да сивеят, да омекват и да се изпълват със самосъжаление. Мъже без съпруги, бащи без деца, магазинери без магазини, занаятчии без занаят.

Имайки предвид сломените мъже от SS, Хелга си зададе гатанката на сфинкса:

– Кое същество ходи сутрин на четири крака, по обед на два, а вечер на три?

– Мъжът – отговори си тя пресипнало.

Разказа ми как са я репатрирали – така да се каже. Върнали я не в Берлин, а в Дрезден, в Източна Германия. Заставили я да работи в някаква цигарена фабрика, която описа с потискащи подробности.

Един ден избягала в Източен Берлин, а оттам се прехвърлила в Западен. Само няколко дни след това тръгнала към мен.

– Кой плати пътя ти? – попитах.

– Твои почитатели – вметна Джоунс топло. – Не мисли, че трябва да им благодариш. Те чувстват, че имат дълг към теб, който никога няма да могат да изплатят.

– За какво? – попитах.

– Защото през войната си имал куража да кажеш истината – отговори Джоунс, – докато всички други са лъгали.

ГЛАВА СЕДЕМНАЙСЕТА АВГУСТ КРАПТАУЕР ОТИВА ВЪВ ВАЛХАЛА...

Вице-бундесфюрерът Краптауер по своя собствена инициатива слезе надолу по всичките онези стълби, за да донесе багажа на жена ми от лимузината на Джоунс. Срещата ни, след толкова дълга раздяла, го бе накарала отново да се почувства млад и галантен.

Никой не знаеше какво е наумил, докато отново не се появи пред вратата на апартамента ми с по един куфар във всяка ръка. Джоунс и Кийли се ядосаха заради старото му, прескачашо сърце.

Лицето на вице-бундесфюрера Краптауер беше с цвета на доматиено пюре.

– Глупак такъв! – изръмжа Джоунс.

– Не, не... Нищо ми няма – отвърна Краптауер усмихнато.

– Защо не каза на Робърт да ги качи? – попита Джоунс.

Робърт беше шофьорът му, който ги чакаше в лимузината долу пред входа. Робърт беше цветнокож, на седемдесет и три. Робърт беше Робърт Стърлинг Уилсън, бивш затворник, японски агент и „Черният фюрер на Харлем“.

– Трябваше да накараш Робърт да ги качи! – продължи Джоунс. – Дявол да го вземе, не трябваше да излагаш живота си на риск по този начин!

– За мен е чест да изложа живота си на риск – отвърна Краптауер – за жената на един човек, който е служил на Адолф Хитлер така, както е служил Хауард Камбъл.

И падна мъртъв.

Опитахме се да го съживим, но той се бе вкаменил – с отпусната уста, неприлично изкуфял.

Хукнах на втория етаж, където живееше доктор Епстайн с майка си. Заварих го у дома. Доктор Епстайн се отнесе с горкия Краптауер наистина грубо, принуди го да демонстрира пред нас колко мъртъв е.

Епстайн беше евреин и си помислих, че Джоунс и Кийли могат да му направят някоя забележка за начина, по който мушка и ръга Краптауер, но двамата стари фашисти гледаха сцената с детински респект и упование.

Единственото нещо, което Джоунс каза на Епстайн, след като той обяви Краптауер за съвсем умрял, беше:

– Аз съм зъболекар, докторе.

– Така ли? – попита Епстайн в отговор. Не се интересува особено.

Слезе в апартамента си, за да повика линейка.

Джоунс покри Краптауер с едно от военните ми одеяла.

– Тъкмо, когато нещата най-накрая започнаха да застават по местата си! – каза той по адрес на мъртвия.

– В какъв смисъл? – попитах аз.

– Малката му организация отново взе да се изправя на крака – обясни Джоунс. – Не е кой знае какво, но е лоялна и всеотдайна, може да се разчита на нея.

– Как се нарича? – попитах.

– „Желязната гвардия на белите синове на Американската конституция“. Той имаше невероятен талант от най-обикновени младежи да изковава дисциплинирана ударна сила. – Джоунс поклати тъжно глава.

– Колко добре работеше с младежта!

– Обичаше младите. Младите също го обичаха – добави отец Кийли. Той все още плачеше.

– Това е епитафът, който трябва да издълбаем на гроба му – каза Джоунс. – Работеше с младежите в избата ми. Трябва да видиш как я беше нагласил за тях... обикновени хлапета от къде ли не.

– Хлапета, които иначе щяха да се шляят без контрол и да си навличат неприятности.

– Той беше един от най-големите ти почитатели – обърна се към мен Джоунс.

– Наистина ли?

– Когато излъчваше по радиото, не пропусна нито едно твое предаване. След като влезе в затвора, първата му работа беше да си направи късовълнов приемник, за да продължи да те слуша. Всеки ден просто преливаше от нещата, които беше чул предната нощ.

– Хъм – казах аз.

– За нас ти беше като морски фар, Камбъл! – продължи Джоунс развълнувано. – Даваш ли си сметка какво беше ти за нас в онези черни времена?

– Не – отвърнах.

– Краптауер се надяваше да станеш отговорник по идеализма на Желязната гвардия.

– Аз съм свещеникът – обади се Кийли.

– О, кой, кой, кой ще води Желязната гвардия сега! – възкликна Джоунс. – Кой ще се наведе, за да вдигне падналия факел?

В това време на вратата рязко се почука. Отворих и на прага видях шофьора на Джоунс – сбръчкан цветнокож старец, със зловни жълти очи. Беше с черна униформа с бели лампази, широк кожен колан, никелирана свирка на шията, шапка от Луфтвафе без отличителни знаци и черни кожени гети.

В този старец негър, с бяла като памук коса нямаше и следа от Чичо Том. Ходеше скован от артритата, но палците му бяха забучени в кожените колан и брадичката му беше вирната към нас. Не си свали шапката.

– Какво става тук? – попита той Джоунс. – Много се забавихте.

– Не много – каза Джоунс. – Август Краптауер умря.

Черният фюрер от Харлем прие новината невъзмутимо.

– Всички умираме, всички умираме – отбеляза той. – Сега кой ще се наведе, за да вдигне факела?

– Току-що и аз попитах същото – каза Джоунс. Представи ме на Робърт.

Робърт не ми подаде ръка.

– Чувал съм за теб – отбеляза той, – но не съм те слушал.

– Е... – отвърнах аз – Човек не може да угоди на всички през цялото време.

– Бяхме на различни страни – заяви той.

– Разбирам. – Не знаех нищо за него, няхах нищо против да принадлежи на която страна си иска.

– Аз бях на страната на цветнокожите – продължи той. – Бях с японците.

– Аха – кимнах аз.

– Вие имахте нужда от нас и ние имахме нужда от вас – продължи Робърт, имайки предвид съюза между Германия и Япония през Втората световна война. – Само че за много неща, както се казва, не можахме да се споразумеем.

– Сигурно е така – съгласих се аз.

– Искам да кажа, чувал съм, че си говорил, че цветнокожите не са качествени хора – допълни Робърт.

– Стига, стига! – намеси се Джоунс. – Каква полза има да се караме помежду си? Трябва да се обединяваме.

– Искам само да чуе това, което казвам и на теб. Всяка сутрин казвам на този преподобен джентълмен едно и също нещо, същото, което ти казвам сега. Давам му топлата овесена каша за закуска и след това му казвам: „Цветнокожите хора ще се изправят, изпълнени със справедлив гняв, и ще превземат света. Белите в края на краищата ще загубят“.

– Добре, добре, Робърт – промърмори Джоунс търпеливо.

– Цветнокожите ще имат свои собствени водородни бомби. И в момента работят над тях. Съвсем скоро ще дойде ред на Япония да пусне такава бомба. Останалите цветнокожи ще и отстъпят честта да пусне първата.

– Къде ще я пуснат? – попитах аз.

– Най-вероятно в Китай – отговори Робърт.

– Върху други цветнокожи хора?

Робърт ме изгледа със съжаление.

– Кой пък ти е казал, че китайците са цветнокожи?

ГЛАВА ОСЕМНАЙСЕТА КРАСИВАТА СИНЯ ВАЗА НА ВЕРНЕР НОТ...

Най-накрая Хелга и аз останахме сами.

Стеснявахме се.

Аз, като мъж на напреднала възраст и прекарал толкова много години в безбрачие, бях още по-стеснителен. Боях се да изпитам силата си като мъж. И този страх се подсилваше от забележителния брой младежки качества, които бе запазила жена ми като по чудо.

– Това... това – казах аз – е повторно запознанство. Говорехме на немски.

– Да – кимна Хелга. Беше застанала край прозореца и гледаше патриотичните изобретения, които бях нарисувал на стъклото. – Кое от тях е твое сега, Хауард?

– Моля? – попитах аз.

– Сърпът и чукът, свастиката или американското знаме. Кое от тях сега ти харесва най-много?

– Попитай ме нещо за музиката – предложих аз.

– Какво?

– Попитай ме каква музика харесвам сега. Изградил съм си някои мнения за музиката. Нямам никакви политически възгледи.

– Разбирам – каза Хелга. – Добре, каква музика обичаш напоследък?

– „Бяла Коледа“ – отговорих. – „Бяла Коледа“ на Бинг Кросби.

– Не разбрах.

– Любимата ми музика. Толкова я обичам, че имам двайсет и шест плочи с нея.

Тя ме изгледа безизразно.

– Така ли?

– Това е една моя лична шега – обясних.

– О!

– Моя лична. Толкова дълго живях сам, че всичко около мен е лично. Изненадвам се, че хората въобще могат да разберат какво им говоря.

– Аз ще те разбирам – увери ме Хелга нежно. – Само ми дай малко време... не много, но достатъчно... И ще разбере всичко, което казваш... още веднъж. – Тя сви рамене. – И аз имам само мои шегички.

– Отсега нататък – казах аз – нещата ни отново ще станат за двама.

– Би било чудесно.

– Райх за двама, отначало.

– Да. Каж ми...

– Всичко, което поискаш.

– Знам как е умрял баща ми, но не успях да науча нищо за мама и Рези. Ти чул ли си нещо?

– Нито дума.

– Кога ги видях за последен път?

Замислих се и си спомних датата, на която за последен път видях майка и, баща и и хубавата и малка сестричка с развито въображение – Рези.

– Дванайсети февруари 1945-а.

Разказах и за този ден. Беше толкова студено, че ме боляха костите. Откраднах един мотоциклет и отидох да видя близките на жена си, семейството на Вернер Нот, шефа на берлинската полиция.

Вернер Нот живееше в покрайнините на Берлин, доста извън подложения на въздушни нападения район. С жена си и дъщеря си заемаше една оградена със стена бяла къща, която излъчваше монолитното, земно величие на гробница на римски благородник. През петте години на тотална война тази къща не бе пострадала изобщо – не беше счупено дори и стъкло. Високите и хлътнали прозорци на юг гледаха към овощна градина. На север се виждаха развалините на Берлин.

Бях с униформа. На колана ми висеше малък пистолет и голям церемониален кортик. Обикновено не носех униформа, но имах право на това – синьозлатната униформа на майор от Свободния американски корпус.

Свободният американски корпус беше мечта на нацистите. Мечта за бойна единица, съставена предимно от американски военнопленници. Трябваше да бъде доброволна организация и да се бие само на Източния фронт. Трябваше да бъде военна машина с висок боен дух, задвижвана от любов към Западната цивилизация и ужас от монголските орди.

Когато наричам това нацистка мечта, изпадам в пристъп на шизофрения, защото идеята за Свободния американски корпус всъщност беше моя. Аз предложих създаването му, аз измислих униформата и отличителните знаци, аз написах устава.

Уставът започваше така: „Аз, подобно на моите достойни предци от Америка, вярвам в истинската свобода...“

Свободният американски корпус не се оказа кой знае какъв успех. Записаха се само трима пленници. Един Бог знае какво стана с тях.

Предполагам, че когато отидох да видя роднините на жена ми, и тримата са били мъртви, че аз съм единственият оцелял от Корпуса.

Когато отидох да ги видя, руснаците бяха само на трийсет километра от Берлин. Смятах, че войната вече е свършила и е време да сложа край на шпионската си кариера. Облякох си униформата, за да вдъхвам респект, ако някой се опита да ми попречи да изляза от града. На задния калник на откраднатия мотоциклет бях привързал пакет с цивилни дрехи.

Отиването ми при семейство Нот не беше никакъв хитър ход от моя страна. Наистина исках да кажа „довиждане“ на тези хора, а и те да ми го кажат. Те не ми бяха безразлични – беше ми жал за тях, обичах ги по моему.

Желязната порта, през която се влизаше в двора на голямата бяла къща, беше отворена. Вернер Нот седеше край нея с ръце на кръста. Наблюдаваше робска трудова група от рускини и полякини. Те измъкваха сандъци и мебелировка от къщата и ги товареха на три конски каруци с брезентови покривала. Каруцарите бяха дребни жълти човечета от монголоидната раса – ранен улов от Руската кампания.

Ръководителят на жените беше един дебел холандец на средна възраст, облечен с протрит костюм. Охраняваше ги никакъв висок възрастен човек с карабина от Франко-пруската война, с която можеше да се произвежда само по един изстрел.

На изпомачканата униформа на надзирателя висеше „Железен кръст“.

Една от жените излезе от къщата с удивително красива синя ваза в ръце. На краката си носеше нальми с каишки от брезент. Представляваше безименен, безполов парцал на неопределена възраст. Очите и бяха като миди. Носът и беше премръзнал от студ – бял, на морави петна. Изглеждаше, като че ли всеки момент щеше да изпусне вазата, беше толкова погълната от мислите си, че просто щеше да я остави да се изплъзне от ръцете и.

Моят тъст видя опасността и реагира като алармена инсталация против крадци. Развика се на Господ да се смили над него поне веднъж, да се вразуми поне веднъж, поне веднъж да му покаже някое енергично и интелигентно човешко същество.

Той грабна вазата от изпадналата в унес жена. Докаран почти до сълзи, от които не се срамуваше, тъстът ми ни накара да се възхитим от синята ваза, която мързелът и глупостта едва не бяха унищожили.

Опърпаният холандец, шефът на групата, също отиде при жената и

повтори дума по дума и крясък по крясък това, което бе казал тъста ми. Възрастният войник също се приближи като представител на силата, която щеше да бъде използвана срещу жената, ако се наложи.

Начинът, по който постъпиха с нея, беше любопитен. Не я наказаха физически.

Лишиха я от привилегиите да носи вещите на Нот.

Накараха я да застане встрани и да гледа останалите, на които продължаваха да поверяват съкровищата. За наказание трябваше да се почувства като глупак. Беше и даден шанс да се докосне до цивилизацията, но тя го бе пропиляла.

– Дойдох да ви кажа „довиждане“ – казах на Нот.

– Довиждане – отговори той.

– Отивам на фронта.

– Нататък е – тъстът ми кимна по посока изток. – Не е далеч. Ще стигнеш за ден, дори и да береш цветенца по пътя.

– Предполагам, че няма да се видим отново.

– Какво от това?

Свих рамене.

– Нищо.

– Точно така. Нищо, нищо и пак нищо.

– Мога ли да попитам къде ще отидете?

– Аз оставам тук – заяви Нот. – Жена ми и дъщеря ми отиват в къщата на брат ми край Кьолн.

– Мога ли да помогна с нещо?

– Да. Можеш да застреляш кучето на Рези. Няма да издържи пътуването. Аз не се интересувам от него и няма да съм в състояние да му осигуря грижите и вниманието, които Рези го подведе да очаква. Така че го застреляй, ако обичаш.

– Къде е? – попитах.

– Мисля, че е в музикалния салон с Рези. Тя знае, че ще бъде застреляно. Няма да ти създава проблеми.

– Добре – кимнах.

– Хубава униформа имаш.

– Благодаря.

– Грубо ли ще е от моя страна, ако попитам каква е? – попита той. Никога не ме беше виждал с нея.

Обясних му каква е и му показах релефа върху дръжката на кортика. Релефът – сребро в дървена повърхност – представляваше американски орел, стиснал свастика в десния си крак и змия в левия. Змията

символизираше международния еврейски комунизъм. Около главата на орела имаше тринайсет звезди, символизиращи първоначалните тринайсет американски колонии. Аз сам бях изготвил проекта и тъй като не рисувам много добре, вместо американски петолъчки, бях направил тринайсет звезди на Давид с по шест лъча. Бижутерът, който значително подобри орела, остави звездите точно както ги бях нарисувал.

Именно тези звезди привлякоха вниманието на тъста ми.

– Те символизируют тринайсетте евреи в кабинета на Франклин Рузвелт – отбеляза той.

– Доста смешна идея.

– Не знам защо всички мислят, че ние германците нямаме чувство за хумор.

– Германия е страната, която външният свят изобщо не разбира.

– Ти си един от чужденците, които наистина ни разбират.

– Надявам се да съм заслужил този комплимент.

– Заслужил си го, но това не беше никак лесно. Когато се ожени за дъщеря ми, сърцето ми щеше да се скъса. Исках зет ми да е войник.

– Съжалявам – казах аз.

– Направи я щастлива.

– Надявам се да е така.

– Това ме накара да те мразя още повече. По време на война няма място за щастие.

– Съжалявам – повторих аз.

– Понеже те мразех толкова много, започнах да те изучавам. Слушах всичко, което говореше. Не съм пропуснал нито едно твое предаване.

– Не знаех това.

– Няма човек, който знае всичко. А знаеше ли, че почти до този миг нищо не би ми доставило по-голямо удоволствие от това, да докажа, че си шпионин и да те разстрелят?

– Не знаех – отвърнах аз.

– А знаеш ли защо сега вече не давам пет пари дали си шпионин или не? Ако ми признаеш, че си бил шпионин, няма да ти се случи нищо, ще продължим да си приказваме както и преди. Ще те оставя най-спокойно да отидеш там, където отиват шпионите след като свърши по-редната война. Знаеш ли защо?

– Не.

– Защото не би могъл да служиш на врага по-добре, отколкото служи на нас. Дадох си сметка, че почти всички възгледи и идеи, които

имам сега, които ми позволяват да не се срамувам от нещата, които съм мислил и вършил, не произлизат нито от Хитлер, нито от Гьобелс, нито от Химлер, а от теб. – Той пое ръката ми. – Само ти успя да ми помогнеш да не стигна до извода, че Германия се е побъркала.

Той рязко се обърна и отиде до жената с очи като миди, която едва не изпусна синята ваза. Стоеше край стената, където и бяха наредили да застане, и покорно играеше ролята на наказания глупак.

Вернер Нот леко я разтърси, мъчейки се да събуди зрънце интелигентност у нея. Посочи една друга жена, която притискаше към гърдите си някакъв ужасен китайски дървен кон като че ли беше бебе.

– Виждаш ли? – каза Нот на глупачката. Не я измъчваше целенасочено. Въпреки глупостта и, той се опитваше да направи от нея по-съвършено, по-полезно човешко същество. – Виждаш ли? – настоя Нот още веднъж услужливо, почти умолително. – Ето така трябва да се отнасяме към скъпите вещи.

ГЛАВА ДЕВЕТНАЙСЕТА МАЛКАТА РЕЗИ НОТ...

Отидох в музикалния салон на опразнената къща на Вернер Нот и заварих Рези с нейното куче.

Малката Рези тогава беше на десет години. Беше се свила на едно кресло край прозореца. Пред очите и не бяха руините на Берлин, а овощната градина със заснежените като дантела клони на дърветата.

В къщата нямаше отопление и сестричката на Хелга беше увита в палто и шал, носеше дебели вълнени чорапи. Край нея бе изправен малък куфар. Когато натовареха каруците отвън, тя щеше да е готова да се качи и да потегли.

Беше си свалила ръкавиците и внимателно ги бе сложила на перилото на стола. Ръцете и бяха голи, за да гаят кучето в скута и. Кучето беше дакел, загубил козината си поради военновременната диета и почти обездвижен от болестни отоци.

Приличаше на някакво праисторическо земноводно. Докато Рези го галеше, кафявите му очи се присвиваха със слепотата на екстаза. Беше изцяло съсредоточено върху движенията на пръстите, които галеха голата му кожа.

Не познавах Рези много добре. Веднъж, още в началото на войната, ме бе накарала да замръзна, защото с фъфлещ глас ме нарече американски шпионин. След това гледах да прекарвам колкото се може по-малко време пред детските и очи. Когато влязох в музикалния салон, с удивление забелязах колко много е започнала да прилича на Хелга.

– Рези? – повиках я аз.

Тя не се обърна.

– Знам. Време да е да се застреля кучето.

– Не искам да го правя.

– Ти ли ще го направиш или ще накараш някой друг?

– Баща ти ме помоли да го направя аз.

Едва сега се обърна към мен.

– Значи си станал войник.

– Да.

– Само за да убиеш кучето ли облече тази униформа?

– Отивам на фронта. Отбих се само да се сбогуваме.

– На кой фронт?

– Срещу руснаците.
– Ще умреш.
– Да, предполагам.
– Всички, които още не са умрели, ще умрат много скоро – отбеляза тя. Изглежда не се вълнуваше особено.

– Не всички.
– Аз ще умра.
– Надявам се, че не. Сигурен съм, че всичко ще бъде наред.
– Няма да ме боли, когато умра. Чисто и просто изведнъж ще престане да ме има.

Тя избута кучето от скута си. То падна на пода като кренвирш.
– Вземи го – каза Рези. – И без това никога не съм го харесвала. Само го съжалявах.

Вдигнах животното.
– Много по-добре ще е за него да умре – добави тя.
– Смятам, че си права.
– И за мен ще е по-добре да умра.
– Не мисля.
– Искаш ли да ти кажа нещо?
– Добре.
– Тъй като скоро всички ще умрат, мога спокойно да ти кажа, че те обичам.

– Много мило от твоя страна.
– Наистина те обичам. Когато Хелга беше жива и двамата идвахте тук, аз и завиждах. Когато тя умря, започнах да си мечтая да порасна и да се омъжа за теб, да стана известна актриса, а ти да пишеш пиеси за мен.

– Поласкан съм.
– Това не означава нищо – каза тя. – Вече нищо не означава каквото и да било. А сега върви да застреляш кучето.

Кимнах и излязох с кучето в ръце. Отидох в градината, оставих го в снега и извадих малкия си пистолет.

Наблюдавах ме трима души – Рези, която стоеше на прозореца в музикалния салон и старият войник, който трябваше да охранява полянките и рускините.

Третият човек, който ме наблюдаваше, беше тъща ми, Ева Нот. Ева Нот стоеше на прозореца на горния етаж. Подобно на кучето, и тя се бе подула от лошокачествената храна. Горката жена, превърната в парче салам от лошите времена, беше заела стойка „мирно“, сякаш смяташе

екзекуцията за някаква благородна церемония.

Застрелях кучето в тила. Гърмежът беше слаб и евтин, като немощно изплющяване на детски пистолет с капси.

Кучето умря, без да потрепери.

Старият войник се приближи, проявявайки професионален интерес към раната, която може да направи такъв малък пистолет. Обърна кучето с крак, намери куршума в снега и замърмори замислено, сякаш бях направил нещо интересно и поучително. След това заговори за раните, които беше виждал и за които беше чувал – всякакви дупки в живи преди това обекти.

– Ще го погребеш ли? – попита той.

– Предполагам, че трябва.

– Ако не го направиш – добави той, – някой ще го изяде.

ГЛАВА ДВАЙСЕТА „ПАЛАЧКА ЗА ПАЛАЧА НА БЕРЛИН...“

Преди известно време, през 1958-а или 1959-а, разбрах как е умрял тъстът ми. Детективската агенция, която бях наел, за да издири Хелга, успя да ми каже поне това – че Вернер Нот е мъртъв.

Подробностите около смъртта му научих съвсем случайно в една бръснарница в Гринидж Вилидж. Чаках реда си да ме подстрижат, прелиствах едно списание с жени и се възхищавах на начина, по който ги е създала природата. На корицата бе обявен материал, озаглавен: „Палачка за палача на Берлин“. Нямаше никаква причина да предположа, че статията е за моя тъст. Той не беше палач. Отворих списанието на посочената страница.

И в продължение на доста време гледах една размазана снимка на Вернер Нот, обесен на клоните на ябълково дърво, без да се досетя кой е той. Разглеждах лицата на присъстващите на екзекуцията – преди всички жени, безформени, безименни парцали.

И за да се развличам, започнах да броя в колко неща заблуждаваше корицата. Най-напред, не жените бяха обесили онзи човек. Бяха го обесили трима жилести мъже, облечени в парцали. Второ, жените от снимката не бяха красиви, а палачките от корицата бяха. Имаха гърди като дини, бедра като конски шии, а парцалите, които носеха на себе си, бяха остатъци от скъпи дантелени нощници. Жените от снимката вътре бяха красиви колкото морски котки, увити с шаячни дрипи.

И тогава, малко преди да започна да чета самата статия за обесването, паметта ми боязливо и неуверено започна да разпознава разрушената постройка на заден план. Зад палача, подобно на уста, пълна с изпочупени зъби, се намираше това, което бе останало от дома на Вернер Нот, от дома, в който моята Хелга бе възпитана като достойна гражданка на Германия, от дома, в който бях казал „довиждане“ на едно десетгодишно момиченце на име Рези.

Прочетох статията.

Беше написана, при това много добре, от някой си Иън Уестлейк. Уестлейк, англичанин, освободен от военнопленнически лагер от руснаците, бе присъствал на обесването. Снимките бе направил той.

Пишеше, че Вернер Нот е бил обесен от група полски и руски работници роби, разквартирувани наблизко. Уестлейк не наричаше тъста

ми „Палач на Берлин“.

Уестлейк бе положил известни усилия да открие какви престъпления е извършил Вернер Нот и стигаше до заключението, че той не е бил нито по-добър, нито по-лош от всеки друг началник на полиция в голям град.

„Той не се е занимавал с терор и мъчения – пишеше Уестлейк. – С терор и мъчения са се занимавали други отдели на немската полиция. Неговата основна задача е било опазването на реда и законността – както във всеки град. Силата, която се е намирала под негово ръководство, е била заклет враг на пияниците, крадците, изнасилвачите, изнудвачите, проститутките и другите смутители на обществения порядък. Освен това се е грижела за движението по улиците. Главното престъпление на Нот – продължаваше Уестлейк – се е състояло в това, че е предавал заподозрените лица в ръцете на една безумна правосъдна система. Самият той е правел всичко възможно, за да отдели виновните от невинните, използвайки най-съвременни полицейски методи, но хората, на които е предавал арестантите, не са смятали тази разлика за съществена. За тях самият факт че някой е попаднал в ареста – осъден или не – вече е бил престъпление. Всички затворници са били унижавани, измъчвани и убивани.“

Освен това Уестлейк пишеше, че палачите на Нот не са имали ясна представа кой е той и само са знаели, че е висш служител. Обесили го, заради удоволствието да обесят висш служител.

Къщата на Нот била разрушена от руската артилерия, но той продължавал да живее в една незасегната задна стая. В нея, според Уестлейк, имало легло, маса и свещник. На масата заварил поставени в рамки фотографии на Хелга, Рези и жена му.

Имало и книга – немски превод на „Размислите на Марк Аврелий“.

Не се обясняваше защо това дългопробно списание бе публикувало такъв добър материал. Бе ясно, че според редакторите, читателите най-много ще харесат описанието на самото обесване.

Тъстът ми бил качен на поставка, висока няколко сантиметра. След това сложили примката на врата му и преметнали въжето през клона на ябълковото дърво. После ритнали поставката. Докато се задушавал, пръстите на краката му докосвали земята.

Хубаво?

Съживявали го осем пъти и го бесили девет.

Едва след осмото обесване се изпарили и последните му късчета кураж и достойнство. Едва след осмото обесване той започнал да се

държи като дете, което измъчват. „Заради това – пишеше Уестлейк, – беше възнаграден с нещото, което желаше най-много на света. Беше възнаграден със смърт. Умря с ерекция, а краката му бяха боси.“

Обърнах на следващата страница, за да видя дали няма още нещо. Имаше, но не от същото. Цялата страница беше заета от снимка на хубава жена с разтворени бедра и изплезен език.

Бръснарят ме повика. Изгърси от чаршафа, който щеше да увие около врата ми, косата на друг човек.

– Следващия – каза той.

ГЛАВА ДВАЙСЕТ И ПЪРВА НАЙ-ДОБРИЯТ МИ ПРИЯТЕЛ...

Споменах, че отидох да видя Вернер Нот с краден мотоциклет. Трябва да обясня.

Всъщност, не го откраднах. Просто го взех за вечни времена от Хайнц Шилдкнехт – партньорът ми по тенис на маса – двойки и мой най-добър приятел в Германия.

Често пиехме заедно и разговаряхме до късно през нощта, особено след като и двамата загубихме жените си.

– Чувствам, че мога да споделя с теб всичко, абсолютно всичко – заяви той една вечер, много след началото на войната.

– Аз чувствам същото към теб, Хайнц – отговорих аз.

– Всичко, което имам, е и твое – каза той.

– Всичко, което имам, е и твое – отвърнах аз.

Количеството собственост, с която разполагахме, беше нищожно. Никой от двамата ни нямаше къща. Недвижимите ни имоти и обзавеждането им бе превърнато в развалини. Аз имах часовник, пишеща машина и велосипед. Хайнц отдавна бе продал часовника и пишещата си машина, а дори и брачната си халка, за да си купи цигари на черния пазар. Единственото, което му бе останало в онова тъжно време, освен дружба ми и дрехите на гърба му, беше един мотоциклет.

– Ако някога с този мотоциклет се случи нещо – каза той, – ще се превърна в просяк. – След това се огледа, да не би някой да ни подслушва. – Ще ти разкрия нещо ужасно.

– Недей, ако не искаш – отвърнах аз.

– Искам. На теб мога да казвам ужасни неща. Това, което ще чуеш, е просто ужасно!

Пиехме и разговаряхме в един малък бункер, недалеч от общежитието, където живеехме. Беше построен съвсем наскоро за отбраната на града, преди всичко от роби. Нямаше никакво въоръжение, нямаше никакви войници. Руснаците все още не бяха чак толкова близо.

Аз и Хайнц седяхме там, а между нас имаше бутилка и свещ. И Хайнц ми каза ужасното нещо. Беше пиан.

– Хауард – изломоти той, – обичам този мотоциклет повече, отколкото обичах жена си.

– Хайнц – отвърнах аз. – Искам да съм твой приятел и искам да

вярвам във всичко, което ми казваш, но не мога да повярвам в това. Да забравим, че си го казал, защото не е истина.

– Истина е. Това е един от редките моменти, когато човек казва истината. Един от тези редки моменти. Хората почти никога не казват истината, но сега аз не лъжа. Ако си приятелят, за който те мисля, ще ми окажеш честта да повярваш на приятеля, който мисля, че съм, когато казвам истината.

– Добре – съгласих се аз.

По бузите му се стичаха сълзи.

– Продадох бижутата и, любимите и мебели, дори и купоните и за месо в началото... за да си купя цигари.

– Всички сме правили неща, от които после се срамуваме.

– Не можах да се откажа от цигарите, а трябваше. Заради нея – продължи Хайнц.

– Всички имаме слабости – успокоих го аз.

– Когато бомбата улучи апартамента и я уби, а аз останах само с мотоциклета, черноборсаджията ми предлагаше за него четири хиляди цигари.

– Знам – кимнах аз. Разказваше ми тази история всеки път, когато се напиеше.

– И отведнъж заряхах пушенето... Защото толкова много обичах мотоциклета!

– Всички ние сме привързани към нещо.

– Но не към това, което трябва. И се привързваме твърде късно. Ще ти кажа кое е единственото нещо, в което вярвам, от всички неща, в които може да се вярва.

– Добре.

– Всички хора са безумни. Способни са да направят всичко по всяко време и Бог да е на помощ на онзи, който търси причините.

Познавах жената на Хайнц само бегло, въпреки че я виждах сравнително често. Говореше непрекъснато, поради което бе трудно да я опознаеш, а основната и тема винаги беше една – преуспелите хора, които виждат разкрилите се пред тях възможности и се възползват от тях, хората, които за разлика от съпруга и, бяха високопоставени и богати.

– Младият Курт Еренс – разправяше тя – е само на двацет и шест, а вече е полковник от SS! А брат му Хайнрих... той едва ли е на повече от трийсет и четири, а командва осемнайсет хиляди чуждестранни работници, които копаят противотанкови окопи. Хайнрих знае за противотанковите окопи повече от всеки друг, а аз танкувах с него.

И тя не преставаше да говори по този начин, а горкият Хайнц седеше някъде на заден план и пушеше до смърт. Успя да ме накара едно – да не вярвам в никакви разкази за преуспели хора. Онези, които тя смяташе за преуспяващи, бяха специалисти в областта на робството, унищожението и смъртта. Не мога да приема за преуспели хората, които работят в тези области.

Когато краят на войната наближи, аз и Хайнц повече не можехме да прием в нашия бункер. Вътре монтираха осеммилиметрово оръдие, обслужвано от петнайсет-шестнайсетгодишни момчета. Още един разказ за успеха, подходящ за жената на Хайнц – толкова малки момчета, а вече с мъжки униформи и истинско смъртоносно оръжие, изцяло поверено на тях.

Така че с Хайнц продължихме да прием и разговаряме в общежитието – огромна зала, натъпкана с прогонени от домовете им държавни служители, които спяха върху сламеници направо на пода.

Криехме бутилката си, защото не искахме да я споделяме с никого.

– Хайнц – казах аз една вечер, – питам се дали наистина си ми приятел.

Сякаш го ужилих.

– Защо говориш така? – изненада се той.

– Искам да ми направиш една услуга... много голяма услуга... а не съм сигурен дали трябва да те помоля за нея.

– Настоявам! – каза той.

– Дай ми мотоциклета си, за да отида до близките на жена си утре.

Хайнц не се поколеба, не се подвоуми.

– Вземи го!

И на следващата сутрин го взех.

Тръгнахме заедно, един до друг – той на велосипеда ми, аз на неговия мотоциклет.

Ритнах стартера, включих на скорост и полетях напред, оставяйки най-добрия си приятел усмихнат сред облак сини отработени газове.

Полетях напред – р-р-р-р-р-м, р-р-р-р-р-м, п-п-п-п-п-п, р-р-р-р-р-м!

И той никога повече не видя мотоциклета си и своя най-добър приятел.

Попитах в Института за документиране на военнопръстъпниците дали могат да ми кажат нещо за него, макар че той не беше кой знае какъв военнопръстъпник. Зарадваха ме с новината, че сега Хайнц е в Ирландия и работи като лесничей в имението на барон Улрих Вертер фон Швевелбад. След войната фон Швевелбад купи голямо имение в

Ирландия.

Според Института, Хайнц знаел много за смъртта на Хитлер, тъй като попаднал в бункера му, докато напоеното му с бензин тяло горяло, но все още можело да се разпознае.

Здравей, Хайнц, в случай, че прочетеш този текст.

Наистина бях привързан към теб, доколкото изобщо мога да съм привързан към когото и да било.

Много поздрави на Ирландия.

А какво търсеше в бункера на Хитлер? Най-добрия си приятел и мотоциклета си?

ГЛАВА ДВАЙСЕТ И ВТОРА СЪДЪРЖАНИЕТО НА СТАРИЯ КУФАР...

– Слушай! – казах на моята Хелга в Гринидж Вилидж, след като споделих с нея малкото, което знаех за майка и, баща и и сестра и. – Този таван въобще не е подходящ за любовно гнездо, дори и само за една нощ. Ще вземем такси и ще отидем в някой хотел, а утре ще изхвърлим всички тези стари боклуци и ще купим чисто нови мебели. После ще си потърсим свястно място за живеене.

– Тук се чувствам много добре – отвърна тя.

– Утре – продължих аз – ще намерим легло като онова, което имахме – две мили широко и три мили дълго, с табли като италиански залез. Помниш ли? Боже мой, помниш ли?

– Да – каза тя.

– Тази вечер в хотел, а утре вечер в такова легло.

– Веднага ли тръгваме? – попита Хелга.

– Както искаш.

– Мога ли първо да ти покажа подаръците?

– Подаръци?

– За теб.

– Ти си моят подарък. Какво повече мога да желая?

– Може би и тези ще са ти необходими – каза тя и отключи стария си куфар. – Надявам се да е така.

Вдигна капака и видях, че е пълен с ръкописи. Подаръкът и за мен бяха събраните ми творби, моите събрани сериозни произведения, почти всички почувствани със сърцето думи, които някога съм написал аз, покойният Хауард У. Камбъл, младши. Имаше поеми, разкази, пиеси, писма, една неиздадена книга – събраните съчинения на един весел, свободен и млад, млад човек.

– Колко странно се чувствам – казах аз.

– Не трябваше ли да го нося? – попита тя.

– Не знам. Тези късове хартия някога бях аз. – Взех ръкописа на книгата – странен експеримент, наречен „Един моногамен Казанова“. – Трябваше да изгориш това.

– По-скоро бих изгорила дясната си ръка.

Оставих книгата и извадих няколко поеми.

– Какво има да каже този млад човек за живота? – попитах аз и

прочетох на глас един куплет, един куплет на немски:

Kuhl und hell der Sonnenaufgang,
leis und suss der Glocke Klang.
Ein Magdalein hold, Krug in der Hand,
sitz an des tiefen Brunnens Rand.

В превод? Грубо:

Хладен, светъл изгрев,
тих камбанен звън.
Момиче със кана,
край извора вън.

Прочетох го на глас, а после още едно. Бях и продължавам да съм много лош поет. Не цитирам тези стихотворения, за да събудя възхищение. Следващото, което прочетох, беше струва ми се моето предпоследно. Носеше дата от 1937 година и имаше следното заглавие: „Gedanken uber Abstand vom Zieteschehen“ или в груб превод: „Размисли за неучастие в текущите събития“.

Ето как звучеше:

Eine machtige Dampfwalze naht
und schwartz der Sonne Pfad,
rollt uber geduckte Menschen dahin,
will keiner ihr entfliehn.
Mein Lieb und ich schau'n starren Blickes
das Ratsel dieses Blutgeschickes.
„Kommt mit herab,“ die Menschheit schreit,
„Die Walze ist die Geschichte der Zeit!“
Mein Lieb und ich geh'n auf die Flucht,
wo keine Dampfwalze uns sucht,
und leben auf den Bergeshohen,
getrennt vom schwarzen Zeitgeschehen.
Sollen wir bleiben mit den andern zu sterben?
Doch nein, wir zwei wollen nicht verderben!
Nun ist's vorbei! – Wir seh'n mit Erblichen
die Opfer der Walze, verfaulte Leichen.

Или в превод:

Видях огромен парен валяк,
закрил слънцето.
И хората лежаха по земята;
не се опитваха да бягат.
А аз и моята любима гледахме стъписани
към кървавото тайнство.
– О, лягай долу, лягай долу! – викаха ни всички.
– Огромната машина е историята.
А аз и моята любима побягнахме далече
и машината не ни намери.
Изкачихме се на планински връх,
оставяйки историята зад себе си.
А може би трябваше да останем и умрем,
но някак си не сме съгласни.
Отидохме да видим къде историята е била
и, Боже, как воняха мъртвите!

– Как така – попитах Хелга – успя да намериш всички тези неща?

– Когато стигнах в Западен Берлин, отидох до театъра, за да видя дали е оцелял, дали е останал някой познат, дали знаят какво е станало с теб.

Не беше нужно да ми казва кой театър имаше предвид. Имаше предвид малкия театър, в който поставяха пиесите ми и в която тя играеше толкова често.

– Помня, че оцеля през по-голямата част от войната – казах аз. – Все още ли съществува?

– Да. Когато попитах за теб, не знаеха нищо. След това им казах какво си бил за този театър на времето и някой си спомни, че на тавана имало куфар, на който било написано твоето име.

Прокарах ръка по ръкописите.

– И в него ги откри – завърших аз.

Спомних си този куфар, спомних си как го затворих в началото на войната, спомних си как мислех за него като за ковчег на младия човек, който никога повече нямаше да бъде.

– Да не би да имаш копия от тези неща? – попита Хелга.

– Не. Нито страница.

– Не пишеш ли вече?

– Вече няма нищо, което искам да кажа.

– След всичко, което си видял и преживял?

– Именно заради това, което съм видял и преживял, вече е

невъзможно да кажа каквото и да било. Загубих дарбата да говоря смислено. Дрънкам безсмислици на цивилизования свят и той ми отговаря със същото.

– Има и още едно стихотворение, последното... Изглежда е написано с молив за мигли върху капака на куфара.

– О! – възкликнах аз.

Тя го прочете.

Hier liegt Howard Campbells Geist geborgen,
frei von des Körpers qualenden Sorgen.
Sein leerer Leib durchstreift die Welt,
und kargen Lohn dafür erhalt.
Triffst du die beiden getrennt allerwärts
verbrenn den Leib, doch schone dies, sein Herz.

В превод:

Тук почива същността на Хауард Камбъл,
освободена от шума и досадата на тялото.
Тялото му – кухо, броди по света,
печели туй, що всяко тяло заслужава.
И ако тялото и същността останат разделени,
изгорете тялото, но пощадете нея – тя негово сърце е.

На вратата се почука.

Беше Джордж Крафт, така че го пуснах да влезе.

Имаше вид на ужасно разстроен и се оказа, че лулата му от царевичен кочан е изчезнала. За първи път го виждах без нея, за първи път разбрах колко много зависи той от нея, за да има покой. Беше толкова угрижен, че просто скимтеше.

– Някой я е взел или я е съборил зад нещо... Просто не мога да си представя защо е притрябвала на някого – жалваше се той. Очакваше аз и Хелга да споделим нещастieto му, да мислим, че изчезването на лулата му е най-важното събитие на деня.

Беше непоносим.

– Кой може да я е взел? Каква работа ще му свърши? – Крафт кършеше пръсти, подсмърчаше, примигваше често, държеше се като наркоман, който има нужда от дозата си, въпреки че не го бях виждал да пуши каквото и да било в изчезналата лула. – На кого е притрябвала лулата ми?

- Не знам, Джордж – казах навъсено. – Ако я намерим, ще ти кажа.
- Може ли да потърся сам?
- Разбира се.

И той обърна апартамента ми нагоре с краката – дрънкаше с тенджери и тигани, блъскаше вратите на шкафовете, бъркаше зад радиаторите с ръжен и те звънтяха.

Всичко това на мен и Хелга се отрази като бракосъчетание – сближихме се бързо и лесно, а иначе щеше да мине доста време, докато го постигнем.

Стояхме един до друг, изпълнени с негодувание срещу това нашествие в нашия райх за двама.

- Лулата не беше много ценна, нали? – обадох се аз след малко.
- Беше... За мен.
- Купи си друга.
- Искам си тази. Свикнал съм с нея. Не искам никаква друга. – Той отвори кутията за хляб и надникна вътре.
- Може да са я взели санитарите от линейката – предположих аз.
- Защо ще правят такова нещо?
- Сигурно са помислили, че е на мъртвия и са я сложили в джоба му.
- Точно така! – извика Крафт и изтича навън през вратата.

ГЛАВА ДВАЙСЕТ И ТРЕТА ШЕСТСТОТИН ЧЕТИРИЙСЕТ И ТРЕТА ГЛАВА...

Вече споменах, че едно от нещата в куфара, който донесе Хелга, беше книга, написана от мен. Ръкопис. Никога не съм имал намерение да го публикувам. Смятах, че такова нещо не може да се издаде, освен от някой порнограф.

Заглавието беше „Мемоарите на един моногамен Казанова“. В книгата разказвах за победите си над стотиците жени, които жена ми, моята Хелга, някога беше. В текста имаше нещо клинично, вманиачено – налудничаво, според някои. Представляваше дневник, описващ еротичния ни живот ден по ден през първите две години от началото на войната – и нищо друго. Нямахме и една дума, от която да личи за кое столетие или за кой континент става дума.

Един мъж с много настроения, една жена с много настроения. В началото обстановката се споменава бегло, но после изчезва напълно.

Хелга знаеше, че водя този особен дневник. Беше се превърнал в инструмент, който не позволяваше сексуалните ни удоволствия да се притъпят. Книгата не беше само описание на един експеримент, но и част от самия експеримент – целенасочен експеримент на един мъж и една жена, безкрайно привлечени един към друг сексуално.

Повече от това.

Които един за друг бяха единствена причина да живеят, дори и да нямат никакво друго удовлетворение.

Епитафът на книгата е точен, струва ми се. Това е стихотворение от Уилям Блейк, наречено: „Отговор на въпроса“.

Какво искат мъжете от жените?
Същността на удовлетвореното желание.
Какво искат жените от мъжете?
Същността на удовлетвореното желание.

Тук бих могъл да добавя, съвсем на място, и последната глава, описваща нощта, която прекарахме с Хелга в един нийоркски хотел, след като не се бяхме виждали толкова много години.

Оставям на вкуса и деликатността на редактора да замени което намери за добре с невинни многоточия.

„Мемоарите на един моногамен Казанова“, 643-а глава

Бяхме разделени шестнайсет години. Първата страст тази вечер се появи във върховете на пръстите ми. Други части от мен... които бяха удовлетворени по-късно, бяха удовлетворени ритуално, изцяло, с клинично съвършенство. Никоя част от мен не би могла да се оплаче, никоя част от жена ми не би могла да се оплаче, уверен съм в това, че е станала жертва на празен, отнемащ време ... или некачествен труд. Но върховете на моите пръсти получиха най-доброто тази нощ...

С това не искам да кажа, че съм ... старец, зависещ, ако трябва да доставя удоволствие на жена, от предварителната ... игра и нищо повече. Напротив, бях не по-лош любовник от седемнайсетгодишен ... хлапак и неговото ... момиче.

И изпълнен с удивление.

Удивлението живееше във върховете на пръстите ми. Спокойни, находчиви, мислещи бяха тези изследователи на... тези стратегии на... тези разузнавачи и войници, когато заемаха позиция в района на ...

И научиха само добри новини от...

Жена ми беше... робиня, легнала с император тази нощ, сякаш онемяла, сякаш неспособна да произнесе и дума на моя език. И въпреки всичко колко красноречива беше, как очите и дъхът и изразяваха, което трябва, колко неспособни бяха да не изразят, което трябва...

И колко простичка, колко възвишено позната беше приказката, която нейното ... тяло разказваше! ... Беше като приказката на ветреца за себе си, като приказката на розата за себе си...

И след това замислените ми, умели, благодарни пръсти станаха полалчни същества, инструменти на удоволствието без спомени, без обноси, без търпение. И моята робиня ги посрещна с алчна ... докато самата Майка Природа, изисквала от нас най-екстравагантните неща, повече нямаше какво да желае. Майката Природа, самата ... обяви края на играта...

И се отделихме ...

И заговорихме за първи път, откакто легнахме.

– Здравей – каза тя.

– Здравей – казах аз.

– Добре дошъл у дома.

Край на 643-а глава. На следващата сутрин небето над града беше чисто, твърдо и ярко, наподобяващо вълшебен купол, който би се

разпилял на хиляди парчета, ако го чукнеш, или би зазвънял като гигантска стъклена камбана.

Аз и моята Хелга излязохме забързано от хотела. Бях изпълнен с царствено внимание към нея, уважението и благодарността и бяха не по-малко величествени. Бяхме прекарвали чудесна нощ.

Не носех дрехите от военните излишъци. Носех дрехите, с които някога избягах от Берлин, след като захвърлих униформата на Свободния американски корпус. Носех дрехите – палто с кожена яка и син костюм, – с които ме заловиха. Също така в ръката си държах бастун – за шик. С него правех чудни неща – старинни танцови стъпки, завъртания ала Чарли Чаплин, великолепни поло удари на боклуци край бордюра.

И през цялото време дланта на моята Хелга придържаше лакътя на лявата ми ръка, еротично проучвайки гъделичкавата област между сгъвката и началото на жилестия ми бицепс.

Отивахме да си купим легло като леглото ни в Берлин.

Но всички магазини бяха затворени. Не беше неделя, не можех да си спомня дали е някакъв празник. Когато стигнахме до Пето авеню, го видяхме окичено с американски знамена, докъдето поглед стигаше.

– Боже мой! – възкликнах учудено.

– Какво означава това? – попита Хелга.

– Може би снощи са обявили война – предположих.

Пръстите и конвулсивно се стегнаха около лакътя ми.

– Не го мислиш сериозно, нали? – каза тя. Смяташе, че е възможно.

– Пошегувах се. Явно има някакъв празник.

– Какъв празник?

Все още не можех да се сетя.

– Като твой домакин в тази наша прекрасна земя, би трябвало да ти обясня дълбокия смисъл на този велик ден в живота на нашата нация, но нищо не ми идва на ум.

– Нищо?

– Изненадан съм не по-малко от теб. Като че ли съм от друга планета.

Един негър с униформа метеше тротоара пред някакъв вход. Униформата му беше синьозлатна и удивително напомняше онази на Свободния американски корпус, до най-малката подробност. Върху джоба на куртката му беше пришито името на жилищната кооперация. „Горски дом“ беше името, независимо че единственото дръвче наблизо бе една малка фиданка, превързана, подпряна и оградена с бодлива тел.

Попитах го какъв ден е. Отговори, че бил Денят на ветераните.

- Коя дата сме днес?
- Единайсети ноември, сър.
- Единайсети ноември е Ден на примирието, не Ден на ветераните – възразих аз.
- Не сте ли от тук? Промениха го преди години.
- Ден на ветераните – обясних на Хелга, когато продължихме нататък. – Някога беше Ден на Примирието. Сега е Ден на ветераните.
- Това разстройва ли те?
- О, просто е толкова евтино, толкова изтъркано. Някога на този ден се отдаваше почит към загиналите през Първата световна война, но живите не са могли да го понесат, искали са славата на мъртвите за себе си. Толкова типично! Винаги, когато в нашата страна се появи нещо наистина достойно, някой го разкъсва на парчета и го подхвърля на тълпата.
- Мразиш Америка, нали? – попита Хелга.
- Това би било също толкова глупаво, колкото и да я обичам. Просто не е в състояние да събуди чувствата ми, защото не се интересувам от недвижима собственост. Несъмнено това е голям недостатък на моята личност, но не съм в състояние да мисля за държавни граници. Тези въображаеми очертания за мен са също толкова нереални, колкото феите и горските духове. Не мога да повярвам, че обозначават края на едно и началото на нещо друго, което наистина засяга човешката душа. Добротелта и порока, удоволствието и болката пресичат всякакви граници без никакво усилие.
- Толкова си се променил – каза Хелга.
- Световните войни трябва да променят хората. Иначе защо са тези световни войни?
- Може би си се променил толкова, че вече не ме обичаш. Може би аз съм се променила толкова, че...
- Как можеш да кажеш подобно нещо след такава нощ?
- Ние изобщо не разговаряхме.
- За какво можем да разговаряме? Каквото и да кажеш, то няма да ме накара да те обичам повече или по-малко. Любовта ни е твърде дълбока, за да могат думите да се докоснат до нея. Тя е любов на душата.
- Хелга въздъхна.
- Колко хубаво е това... ако е вярно. – Тя доближи ръцете си една до друга, без да се докоснат. – Влюбените ни души.
- Любов, която може да устои на всичко.
- Сега душата ти изпитва ли любов към моята?

– Очевидно.

– И това чувство не може да те заблуди? Невъзможно е да си сгрешил?

– Невъзможно.

– И нищо, което кажа няма да е в състояние да го помрачи?

– Нищо.

– Добре. Имам да кажа нещо, от което се страхувах досега. Сега вече не се страхувам да го кажа.

– Слушам те – подканих я с леко сърце.

– Аз не съм Хелга. Аз съм по-малката и сестра Рези.

ГЛАВА ДВАЙСЕТ И ЧЕТВЪРТА ЕДИН ПОЛИГАМЕН КАЗАНОВА...

След като ми съобщи новината, я заведох в най-близкото кафене, за да има къде да седнем. Таванът беше висок. Светлините бяха безмилостни. Шумът бе истински ад.

– Защо постъпи така с мен? – попитах.

– Защото те обичам – отвърна тя.

– Как е възможно да ме обичаш?

– Винаги съм те обичала, още от съвсем малка.

Подпрях главата си с ръце.

– Това е ужасно!

– Мислех... че е красиво.

– А сега какво?

– Не може ли да продължи?

– О, Боже... колко съм объркан.

– Открих думите, които убиват любовта, нали? Любовта, която не можеше да умре?

– Не знам – отвърнах аз и поклатих глава. – Сигурно съм извършил някакво странно престъпление. Какво ли е то?

– Аз извърших престъплението. Трябва да съм полудяла. Когато избягах в Западен Берлин, когато ми дадоха да попълня формуляра и ме попитаха коя съм... кого познавам...

– Тази дълга, дълга история, която ми разказа... за Русия, за Дрезден... истина ли е?

– Цигарената фабрика в Дрезден е истина. Бягството ми в Западен Берлин също. Другото не. Цигарената фабрика е най-истинска... десет часа на ден, шест дни седмично в продължение на десет години.

– Съжалявам.

– Аз съжалявам. Животът ми беше твърде тежък, за да мога да си позволя да храня чувство за вина. Угризенията на съвестта са също толкова недостъпни за мен, колкото и палто от норки. Единствено мечтите ми ме поддържаха край онази машина ден след ден, а аз няхах право на тях.

– Защо?

– Защото мечтаех, че съм някоя, която не съм.

– В това няма нищо лошо.

– Ето го лошото. Погледни себе си. Погледни мен. Фантазирах, че съм сестра си Хелга. Хелга, Хелга, Хелга – ето коя бях. Красивата актриса с хубавия съпруг, драматурга, ето коя бях. Рези, операторката на машина за цигари, просто изчезна.

– Би могла да избереш и по-лош човек, на който да приличаш.

Тя стана много смела.

– Това съм аз. Това. Аз съм Хелга, Хелга, Хелга. Ти повярва. На каква по-добра проверка бих могла да се подложя? За теб бях Хелга, нали?

– Най-ужасния въпрос, който можеш да зададеш на почтен човек.

– Имам ли право да получа отговор?

– Да, имаш право. Трябва да отговоря утвърдително, но от друга страна аз не съм това, което бях. Сетивата ми, преценките ми, интуицията ми вече не са каквито бяха някога.

– А може би са каквито трябва да бъдат? Може би не си се излъгал?

– Каж ми какво знаеш за Хелга?

– Мъртва е.

– Сигурна ли си?

– Нима не е?

– Не знам.

– Не съм чула нищо за нея. А ти?

– Аз също.

– За живите се чува едно или друго, нали? Особено, ако обичат някого така, както Хелга обичаше теб.

– Струва ми се, че си права.

– Аз те обичам така, както те обичаше Хелга.

– Благодаря ти.

– И ти се обадих. Не беше лесно, но го направих.

– Така е.

– Когато попаднах в Западен Берлин и ми дадоха да попълня формуляра... име, професия, най-близки живи роднини... можех да избирам. Можех да бъда Рези Нот, работничка в цигарена фабрика, без никакви живи роднини. Можех да бъда и Хелга Нот – актриса, жена на хубав, прекрасен, фантастичен драматург в САЩ. – Тя се наклони напред. – Каж ми, коя трябваше да бъда?

Бог да ми прости, отново приех Рези за моята Хелга.

Но след като я приех за втори път, в някои дребни подробности започна да личи, че приликата не е съвсем пълна. Почувства се освободена и малко по малко започна да ме кара да свикна с нейната собствена

самоличност, а не с тази на Хелга.

Това постепенно откровение, това изскубване от спомените за Хелга започна след като излязохме от кафенето. Тя ми зададе убийствено практичен въпрос.

– Искаш ли да продължа да избелвам косата си или мога да я оставя каквато е в действителност.

– Каква е в действителност?

– Като мед.

– Чудесен цвят за коса – отбелязах. – Като на Хелга.

– Моят е малко по-червеникава.

– Бих искал да я видя.

Продължихме нататък по Пето авеню и след малко тя ме попита:

– Ще напишеш ли някога пиеса за мен?

– Не знам дали все още мога да пиша – отговорих.

– Нали Хелга те вдъхновяваше да пишеш?

– Не да пиша, а да пиша по този начин.

– Пишеше особено, за да може тя да играе ролята.

– Точно така. Пиших роли, които и даваха възможност да прояви своята същност на сцената.

– Искане ми се някога да направиш същото и за мен.

– Може би ще опитам.

– Същността на Рези. Рези Нот.

Останахме да гледаме парада на ветераните на Пето авеню и за първи път чух Рези да се смее. Смехът и нямаше нищо общо с този на Хелга, който беше гърлен, шумолящ. Смехът на Рези беше лек, мелодичен. Разсмяха я мажоретките, мятаци крака към луната, въртящи задниците си, стиснали никелирани изкуствени пениси.

– Никога досега не съм виждала такова чудо – каза тя. – Американците трябва да смятат войната за нещо много секси.

Продължи да се смее и изпъчи гърдите си, за да види дали и тя не би могла да бъде мажоретка.

С всяка секунда ставаше по-млада, по-весела, по-непочтително необуздана. Бялата и коса, която ме бе накарала да мисля за преждевременна старост, сега изведнъж зае истинското си място – напомняше за боя и за момичетата, които бягат в Холивуд.

След малко отделихме очи от парада и спряхме пред една витрина, където беше изложено голямо позлатено легло, което много приличаше на нашето с Хелга.

И не само това огромно легло се виждаше там, виждаха се и

отраженията ни, като призрци на фона на призрачния парад отзад. Белите цветя и масивното легло бяха смушаваща гледка. Напомняше някаква викторианска алегория, приятна картина от някой бар – движещите се плакати, златното легло, мъжът и жената призрци.

Не мога да кажа каква беше алегорията. Но мога да дам още няколко подробности, които да улеснят разбирането и. Мъжът призрак изглеждаше умрял от глад, прояден от молци и ненавистен на Бога. Жената призрак изглеждаше достатъчно млада, за да му е дъщеря – стройна, жизнена, пълна с ада.

ГЛАВА ДВАЙСЕТ И ПЕТА ДА ОТГОВОРИМ НА КОМУНИЗМА...

Аз и Рези се запътихме бавно към таванския ми апартамент, гледахме мебели, спирахме тук-там, за да пием.

В един бар Рези отиде до тоалетната и ме остави сам. Някакъв редовен посетител се приближи до мен и ме заговори.

– Знаеш ли как трябва да отговорим на комунизма – попита ме той.

– Не – отговорих.

– С морално превъоръжаване.

– Какво, по дяволите, е това?

– Това е движение.

– В каква посока?

– Движението за морално превъоръжаване – обясни той, – вярва в абсолютната честност, абсолютната чистота, абсолютната несебичност и абсолютната любов.

– Мога само да ви пожелаая късмет.

В един друг бар с Рези попаднахме на човек, който можел да задоволи, изцяло да задоволи седем жени за една нощ, при условие, че са различни.

– Имам предвид наистина различни – добави той.

О, Боже! Какъв живот се опитват да водят хората!

О, Боже! В какъв свят само се опитват да го водят!

ГЛАВА ДВАЙСЕТ И ШЕСТА В КОЯТО СЕ ПРИПОМНЯТ РЕДНИК ЪРВИНГ БЮКАНЪН И НЯКОИ ДРУГИ...

С Рези се прибрахме у дома след вечеря по тъмно. Имахме намерение да прекараме още една нощ в хотел. Прибрахме се, защото Рези искаше да помечтае за новото обзавеждане на апартамента, да поиграе на дом.

– Най-после имам дом – каза тя.

– Доста трябва да поживееш в една къща, за да я превърнеш в дом – отбелязах аз.

Видях, че пощенската ми кутия отново е пълна, но не я отворих.

– Кой е направил това? – попита Рези.

– Кой е направил кое?

– Това. – Тя посочи табелата с името ми на пощенската кутия. Върху нея някой със синьо мастило бе надраскал свастика.

– Преди го нямаше – казах смутено. – Може би ще е по-добре да не се качваме горе.

– Не разбирам.

– Избра лош момент, за да дойдеш при мен, Рези. Имах уютна малка бърлога, където ти и аз можехме да се чувстваме съвсем добре...

– Бърлога?

– Дупка в земята, маскирана и удобна. Само че, тъкмо когато дойде – продължих притеснено, – се случи така, че я откриха.

Обясних и как неприятностите се бяха възобновили.

– И сега – добавих накрая – хищниците са надушили новооткритата бърлога и я обкръжават.

– Замини в друга страна.

– Коя друга страна?

– Всяка, която ти харесва. Имаш достатъчно пари, за да отидеш, където си поискаш.

– Където си поискам... – повторих аз.

В този момент във входа влезе плешив, дебел енергичен мъж с парзарска чанта. Избута Рези и мен настрана от пощенските кутии, измърмори прегракнало грубо извинение и застана пред тях.

– 'звиняйте – каза той и се зачете в имената на табелките като

първокласник – сочеше буквите с пръст и проучваше всяко име в продължение на много, много време.

– Камбъл! – възкликна той накрая. – Хауард У. Камбъл. – Обърна се към мен с укор. – Познаваш ли го?

– Не – отговорих аз.

– Не – кимна той и засия от злоба. – Изглеждаш точно като него! – Бръкна в пазарската чанта, извади един брой на „Дейли Нюз“, отвори го на средната страница и го показа на Рези. – Този тук не прилича ли на господина, с когото сте, мадам?

– Дайте да видя – намесих се аз и измъкнах вестника от омекналите пръсти на Рези. Видях снимката, направена толкова отдавна, на която с лейтенант О'Хеър гледаме бесилката в Ордруф.

В дописката отдолу се казваше, че израелското правителство най-накрая е успяло да ме открие след петнайсетгодишно издирване и сега официално искало американското правителство да ме екстрадира в Израел, за да бъде съден. За какво? За съучастие в избиването на шест милиона евреи.

Мъжът ме удари с юмрук през вестника, преди да успее да кажа каквото и да било.

Паднах назад и тилът ми се блъсна в един плювалник.

Мъжът се изправи над мен.

– Преди евреите да те тикнат в клетка в зоологическата градина или където смятат да те тикнат, искам да си поиграя с теб.

Тръснах глава, за да се съвзема.

– Усети го, нали?

– Да – отговорих.

– Беше заради редник Ървинг Бюканън.

– Ти ли си това?

– Бюканън е мъртъв. Беше най-добрият ми приятел. На пет километра от Омаха немците му отрязаха топките и го обесиха на телефонен стълб.

Задържа Рези настрана и ме изрита ме в ребрата.

– А това е за Ансел Бруър, премазан от танк „Тигър“.

Изрита ме пак.

– Това е за Еди Макарти, прерязан на две от картечница в Ардениите. Еди щеше да стане лекар.

Отдръпна назад големия си крак, за да ме изрита в главата.

– А това е за... – Не чух нищо повече. Ритникът беше заради някой друг, умрял през войната. Изгубих съзнание.

По-късно от Рези научих какво е казал този човек и какъв подарък за мен е носел в пазарската си чанта.

– Аз съм един от онези, които не са забравили войната – обяснил ми той, без да го чувам. – Повечето други я забравиха, но не и аз. Ето какво ти нося. Така ще спестиш на хората много неприятности.

И си тръгнал.

Рези хвърлила въжето с примка на края в кошчето за боклук, където на следващата сутрин го намерил чистачът на име Ласло Зомбати. Зомбати наистина се обеси с него по-късно, но това е друга история.

Моята продължава така:

Дойдох в съзнание върху някакво изтърбушено канапе, намиращо се във влажна, гореща стая, облепена с мухлясали нацистки плакати. Забелязах картонена камина – идея на магазините за бедняци, във връзка с приятното прекарване на Коледа. В нея имаше картонени брезови цепеници, червена електрическа крушка и целофанени езици на вечен огън.

Над камината беше окачен портрет на Адолф Хитлер, драпиран с черна коприна.

Самият аз бях съблечен по войнишкото си бельо и завит с покривка за легло, имитираща леопардова кожа. Простенах и се изправих, а в черепа ми затрещяха експлозии. Погледнах леопардовата кожа и промърморих нещо.

– Какво, скъпи? – попита Рези. Седеше до канапето, но не я бях забелязал преди да проговори.

– Не казвай нищо – предупредих я аз и придърпах леопардовата кожа около себе си. – Попаднал съм при хотентотите.

ГЛАВА ДВАЙСЕТ И СЕДМА КОЙТО ЗАВАРИ, ТОЙ ЩЕ НАТОВАРИ...

Младите, жизнени и умни хора, които ми помагат тук, ми доставиха фотокопие на една статия от Ню Йорк Таймс, в която се разказва за смъртта на Ласло Зомбати – човекът, който се обеси с въжето, предназначено за мен.

Значи и това не е било сън.

Зомбати направил големия фокус вечерта, след като ядох боя. Дошъл в Америка от Унгария, където бил Борец за освобождение от руснаците. Според вестника, беше убил брат си Миклош, заместник-министър на образованието.

Преди да се приспи за вечни времена, Зомбати написал бележка и я прикрепил с карфица за крачолата на панталона си. В нея не споменавал, че е убил брат си.

Оплакването му било, че в Унгария бил уважаван ветеринарен лекар, но не му позволявали да практикува в Америка. Бил много разочарован от свободата в Америка. Според него тя била илюзорна.

В последен пристъп на параноя и мазохизъм, Зомбати завършил бележката си с намек, че знае как да лекува рак, но американските лекари му се присмели, когато се опитал да им обясни как го прави.

Толкова за Зомбати.

Що се отнася до мястото, където се свестих след побоя, това беше избата, предназначена за Желязната гвардия на белите синове на Американската конституция, подготвена от покойния Август Краптауер – избата на доктор Джоунс, дипломиран зъболекар, доктор по божествени науки. Някъде на горния етаж работеше печатарска преса и бълваше поредния брой на „Бяло Християнско войнство“. От някакво съседно помещение в избата, отчасти звукоизолирано, долиташе идиотски монотонния пукот от стрелба по мишена.

След побоя първа помощ ми оказал младият доктор Ейбрахам Епстайн – лекарят от нашия вход, който бе подписал смъртния акт на Краптауер. От неговия апартамент Рези се обадила на доктор Джоунс, за да потърси помощ.

– Защо Джоунс? – попитах я аз.

– Той е единственият човек в тази страна, на когото съм сигурна, че мога да се доверя – обясни тя. – Той е единственият, който е на твоя

страна.

– Какъв ли би бил животът без приятели! – възкликнах аз.

Не помня нищо от това, но според Рези съм дошъл в съзнание в апартамента на доктор Епстайн. Джоунс ни качил в лимузината си, закарал ме в болница, където ми направили рентгенови снимки. Оказало се, че имам три счупени ребра, които превързали. След това ме откарали в избата на Джоунс и ме сложили да легна.

– Защо тук? – попитах.

– Защото тук си в безопасност.

– В безопасност от какво?

– От евреите.

Влезе Черният фюрер на Харлем, шофьорът на доктор Джоунс, и ми донесе яйца, препечени филийки и горещо кафе върху поднос. Остави го на масата край мен.

– Главоболие? – попита той.

– Да – кимнах аз.

– Изпий един аспириин – посъветва ме Робърт.

– Благодаря за съвета.

– Повечето неща на този свят не вършат никаква работа. Но с аспирина не е така.

– Държавата Израел... – заговорих на Рези, изпълнен с недоверие – наистина ли ме търси, за да... за да ме съди, както пише във вестника?

– Според доктор Джоунс американското правителство няма да те предаде в ръцете им. Но евреите ще изпратят хора, за да те отвлекат, както стана с Адолф Айхман.

– Такъв незначителен затворник... – промърморих аз.

– Вече не е като преди – тук евреин, там евреин, тръгнали по петите ти – обади се Черният фюрер.

– Какво? – попитах аз.

– Искам да кажа, че сега имат държава. Имат еврейски бойни кораби, еврейски самолети, еврейски танкове. Всичко им е еврейско и само дето нямат еврейска водородна бомба.

– Кой, по дяволите, се е разгърмял така? – попитах. – Не могат ли да престанат, докато главата ми се пооправи малко?

– Приятелят ти – каза Рези.

– Доктор Джоунс?

– Джордж Крафт.

– Крафт?! Той пък какво прави тук?

– Ще дойде с нас.

– Къде?

– Решението е взето – поясни Рези. – Всички са съгласни, скъпи. За нас ще е най-добре да напуснем страната. Доктор Джоунс е уредил подробностите.

– Какво е уредил?

– Негов приятел има самолет. Веднага, щом се почувстваш по-добре, ще се качим на него и ще отлетим на някое божествено място, където не те познават. И ще започнем всичко отначало.

ГЛАВА ДВАЙСЕТ И ОСМА МИШЕНА...

Отидох да видя Джордж Крафт в избата на доктор Джоунс. Заварих го в един дълъг коридор, в чийто край бяха струпани чували с пясък. За тях бе прикрепена мишена с форма на човек.

Представляваше карикатура на евреин, пушещ пура. Беше стъпил върху изпочупени кръстове и малки голи жени. В едната си ръка стискаше чувал пари с надпис: „Международни банки“. В другата държеше съветското знаме. От джобовете му се показваха майки, бащи и деца, големи колкото голите жени долу, и крещяха за милост.

Всички тези подробности не се виждаха от другия край на коридора, където бях, но не беше нужно да приближавам повече, за да се досета за тях.

Бях нарисувал тази мишена през 1941-а.

В Германия бяха отпечатани милиони екземпляри. Началниците ми толкова се възхитиха, че ми дадоха премия – петнайсет килограма шунка, сто литра бензин и едноседмична безплатна почивка.

Трябва да призная, че тази мишена беше престараване от моя страна, тъй като рисуването на боклуци за нацистите не влизаше в задълженията ми. Предлагам я като доказателство срещу себе си. Предполагам, че авторството ми е тайна дори за Института за документиране на военнопръстъпниците в Хайфа. Признавам също така, че направих мишената, за да се утвърдя още повече като нацист. Направих я така, че да изглежда нелепо навсякъде другаде, освен в Германия и в мазето на доктор Джоунс – далеч по-аматьорски, отколкото рисувах в действителност.

Във всеки случай с нея постигнах успех.

Този успех ме смая. Хитлеровата младеж и SS не стреляха по нищо друго, а аз дори получих благодарствено писмо за мишената от самия Хайнрих Химлер.

„Подобрих стрелбата си сто процента – пишеше той. – Кой истински ариец би могъл да гледа тази мишена и да не стреля в нея точно?“

Видях как Крафт се цели в мишената и за първи път разбрах защо е била толкова популярна. Беше толкова аматьорски изпълнена, че напомняше нещо, нарисувано на стената в обществен клозет. Напомняше вонята, болезнения полуздрач, влажният резонанс и злокобното уединение на кабинка в обществена тоалетна – отразяваше съвършено точно

състоянието на душата на човек, участващ във война.

Бях я нарисувал по-добре, отколкото си давах сметка. Крафт, без да ме забележи, както бях увит в имитацията на леопардова кожа, продължи да стреля. Използваше „Люгер“, голям колкото обсадно оръдие, но цевта му беше само двайсет и втори калибър, така че гърмежите звучаха като нелепи и жалки пукания. Стреля отново и един от чувалите край мишената започна да кърви с пясък.

– Следващия път, като стреляш, се опитай да си отвориш очите – казах аз.

– О! – стресна се Крафт и свали оръжието. – Ти си станал.

– Да – кимнах.

– Това, което се случи, е много лошо – продължи той.

– И аз мисля така.

– Но може би е за добро. Може би след време ще благодарим на Бога.

– Как така?

– Тази случка ни извади от отъпканите коловози.

– Несъмнено.

– Когато с момичето си излезеш от страната, ще заживееш в нова обстановка, ще имаш нова самоличност и отново ще започнеш да пишеш. Ще пишеш десет пъти по-добре, отколкото преди. Помисли само колко по-зрели ще са творбите ти!

– В момента главата ме боли твърде силно.

– Скоро ще престане. Не е счупена и е пълна със сърцераздирателно ясна представа за човешката природа и света.

– Хъм – казах аз.

– Заради промяната и аз ще стана по-добър художник. Никога досега не съм виждал тропиците... Тези пищни, жестоки цветове, горещината, която можеш да видиш и чуеш...

– Откъде ти дойдоха на ум тропиците?

– Струва ми се, че там отиваме. Рези също иска това.

– И ти ли ще дойдеш?

– Имаш ли нещо против?

– Явно сте развили доста сериозна дейност, докато съм спал.

– Нима направихме нещо лошо? Да не би да сме измислили нещо, което ще ти се отрази зле?

– Джордж, защо трябва да свързваш съдбата си с нас? Защо трябва да идваш и в тази изба, при черните бръмбари? Засега нямаш никакви врагове. Ако останеш при нас, ще си заслужиш всички врагове, които

имама аз.

Той сложи ръка на рамото ми и се вгледа в очите ми.

– Хауард, когато умря жена ми, останах съвсем сам на този свят. Аз също като теб се оказах ненужен остатък от държава за двама. След това открих нещо, което дотогава не познавах – какво е истинският приятел. С радост се свързвам с теб, приятелю. Нищо друго не ме интересува. Нищо не ме привлича и в най-малка степен. С твое позволение, аз и картините ми не желаем нищо толкова силно, колкото да бъдем с теб, където Съдбата те изпрати.

– Това наистина е приятелство – отбелязах аз.

– Надявам се да е така – каза Крафт.

ГЛАВА ДВАЙСЕТ И ДЕВЕТА АДОЛФ АЙХМАН И АЗ...

Прекарах два дни в чудатото мазе – като потънал в мисли инвалид.

Дрехите ми бяха разкъсани от побоя, който бях понесъл, така че получих нови от запасите на домакинството на Джоунс. Отец Кийли ми даде чифт блестящи черни панталони, доктор Джоунс ми даде бяла риза с лъскава яка, представлявала някога част от униформата на една изчезнала американска фашистка организация, наречена без никакви заобикалки „Сребърните яки“. Черният фюрер ми подари малко оранжево спортно сако, с което приличах на маймуна на латернаджия.

Рези Нот и Джордж Крафт ми правеха компания и се грижеха за мен с внимание и нежност – не само това, но и мечтаеха вместо мен, и крояха плановете ми. Голямата мечта беше да се измъкнем от Америка колкото се може по-скоро. Разговорите, в които почти не вземах участие, наподобяваха някаква рулетка, която се играеше с имената на топли места, славещи се като райски кътчета: Акапулко... Майорка... Родос... дори Кашмирската долина, Занзибар и Андаманските острови.

Новините от света навън не бяха такива, че да предразполагат към оставането ми в Америка – това изглеждаше дори немислимо. Отец Кийли излизаше навън и донасяше вестници по няколко пъти на ден, а като допълнително забавление, разполагахме с гъгненето на радиото.

Държавата Израел бе поискала екстрадирането ми, окуражена от слуха, че не съм американски гражданин, че всъщност не съм ничий гражданин. И в това искане се долавяше някаква образователна нотка – то учеше, че пропагандист като мен е също толкова убиец, колкото Хайдрих, Айхман, Химлер или който и да било друг от злокобните им съратници.

Може и да е така. Като пропагандист се бях надявал чисто и просто да съм смехотворен, но в този свят е ужасно трудно да си смехотворен, защото твърде много човешки същества не желаят да се смеят, не са способни да мислят, винаги са готови да вярват, да се зъбят и да мразят. Колко много хора искаха да ми вярват!

Мислете каквото си искате за безусловната вяра, но за мен способността да вярваме, без да задаваме въпроси, е абсолютното зло.

Западна Германия попита правителството на Съединените щати дали случайно не съм неин гражданин. Нямали никакви доказателства

дали съм или не съм, тъй като всички документи, свързани с мен, били изгорели през войната. Ако съм бил гражданин на Германия, щели да се радват не по-малко от Израел, ако съм им бил предаден, за да ме съдят.

В крайна сметка от думите им се разбираше, че ако съм немец, те се срамуват от немец като мен.

Съветска Русия с кратки и ясни думи, които звучаха като сачмен лагер, изпуснат върху мокър чакъл, заявяваше, че не е нужно фашист като мен да бъде съден – трябвало да ме смачкат с крак като хлебарка.

Но не друго, а гневът на съседите ми започва да мирише на внезапна смърт. По-варварските вестници публикуваха без никакъв коментар писма на свои читатели, които искаха да ме показват в желязна клетка от океан до океан, които доброволно биха участвали във взвода за моя разстрел, като че ли само малцина знаеха да си служат с огнестрелно оръжие. Имаше и хора, които сами не възнамеряваха да правят каквото и да било, но изразяваха увереност, че в Америка има достатъчно много други по-силни и по-млади хора, които знаят как да постъпят.

Последната група патриоти имаше право да изразява подобна увереност. Съмнявам се някъде да има общество, в което да липсват силни млади хора, готови да експериментират с убиване на хора, ако за това не се предвиждат особено строги наказания.

Според вестниците и радиото, справедливо разгневените хора вече бяха направили, каквото са могли – влезли в таванския ми апартамент, счутили прозорците, унищожили или отнесли земните ми принадлежности.

В редакционна статия „Ню Йорк Пост“ посочваше, че полицията едва ли би могла да ме защити, тъй като враговете ми били твърде многобройни и твърде жестоки – разбираемо. Единствената възможност – посочваше вестникът – била до края на дните ми да бъда заобиколен от батальон морски пехотинци.

Нюйоркският „Дейли Нюз“ предполагаше, че най-голямото ми престъпление е, че не съм се самоубил като джентълмен. Изглежда, според тях, Хитлер е бил джентълмен.

Между другото същият вестник публикува и писмо от Бърнард О'Хеър, човекът, който ме залови в Германия, и който наскоро ми бе изпратил послание с множество копия.

„Искам този човек за себе си – пишеше О'Хеър за мен. – Заслужил съм това. Аз го залових в Германия и ако знаех, че ще се измъкне, още тогава щях да му пръсна главата. Ако някой види Хауард Камбъл преди мен, да му предаде, че Бърни О'Хеър е тръгнал от Бостън да го посети.“

„Ню Йорк Таймс“ пишеше, че толерирането и дори защитата на гадина като мен е една от способните да подлудят човека необходими на едно истински свободно общество.

Както каза Рези, правителството на Съединените щати нямаше намерение да ме предаде в ръцете на Израелската държава. Нямаше правен механизъм за това.

Но правителството на Съединените щати обеща да проведе пълно и открито разследване на моя странен случай, да установи точно какво е гражданството ми, да разбере защо никога не съм бил съден.

Същото това правителство изразяваше удивление как изобщо съм попаднал между границите му.

„Ню Йорк Таймс“ публикуваше моя снимка като доста по-млад – официалният ми портрет като нацист и идол на международното радиоразпръскване. Мога само да предполагам през коя година е правен. 1941-а струва ми се.

Арндт Клопфер, фотографът, който направи тази снимка, положи всички усилия, за да заприличам на Христос от енорийска църква, намазан с изстудена сметана. Дори ми сложи ореол – кълбо светлина, умишлено разположено зад главата ми. Това не беше специален ефект само за мен. Всеки, който отиваше при Клопфер, получаваше ореол, включително и Адолф Айхман.

Мога да твърдя това за Айхман, дори без да търся потвърждение от Института в Хайфа, защото него го снимаха непосредствено преди мен. Това беше и единственият път, когато го срещнах – единственият път в Германия. Срещал съм го и тук, в Израел – само преди две седмици, когато за кратко бях затворен в Тел Авив.

За тази среща: бях затворен в Тел Авив само за двама и четири часа. Когато ме водеха към килията ми, надзирателят ме накара да спра пред килията на Айхман, за да чуе дали ще си кажем нещо и какво.

Не се познахме, така че надзирателят трябваше да ни представи един на друг.

Айхман пишеше историята на живота си, точно както и аз правя същото в момента. Този оскубан лешояд без брадичка, който трябваше да дава обяснения за шест милиона убийства, ми се усмихна като светец. Той проявяваше мил интерес към работата си, към мен, към охраната си, към затвора, към всички.

Усмихна ми се и каза:

– Не съм ядосан на никого.

– Така и трябва – отвърнах аз.

– Имам един съвет за вас – продължи той.

– С радост ще го чуя.

– Успокойте се – каза Айхман, усмихнат, усмихнат, усмихнат. –

Просто се успокойте.

– Така попаднах тук – обясних аз.

– Животът е разделен на фази. Всяка фаза е много различна от другите и вие трябва да сте в състояние да разберете какво се иска от вас във всяка от тях. В това е тайната на успешния живот.

– Много мило от ваша страна, че споделихте тайната си с мен.

– Сега съм писател. И през ум не ми е минавало, че някога ще стана писател.

– А мога ли да ви задам един личен въпрос? – попитах го аз.

– Разбира се – отвърна той добродушно. – Това е фазата, в която съм сега. Сега е време за размисъл и даване на отговори. Питайте, каквото желаете.

– Чувствате ли се виновен за смъртта на шест милиона евреи?

– Ни най-малко – отговори създателят на Аушвиц, въвелият конвейерните ленти в крематориумите, най-големият купувач в света на газа, наречен „Циклон-Б“.

Тъй като наистина не познавах този човек, опитах да се пошегувам като колега с колега, както ми се струваше:

– Били сте чисто и просто войник, нали? Получавали сте заповеди отгоре и сте ги изпълнявали стриктно като всеки войник по света.

Изведнъж Айхман се обърна към надзирателя и заговори бързо на идиш, на възмутен идиш. Ако говореше по-бавно, сякаш да го разбира, но не успях.

– Какво каза? – попитах надзирателя.

– Попита дали си чел показанията му. Обещахме му да не ги показваме на никой, докато не са изцяло готови.

– Не съм ги чел – уверих Айхман.

– Тогава откъде знаете каква ще е линията на защитата ми?

Този човек наистина вярваше, че сам е измислил тази банална защитна тактика, въпреки че цялата му нация, състояща се от деветдесет и няколко милиона, се бе защитавала по същия начин преди него. Такова беше слабоумното му разбиране за божествения акт на измислянето.

Колкото повече мисля за Айхман и себе си, толкова повече се убеждавам, че трябва да го изпратят в болница и че аз съм от хората, за които честните, справедливи мъже са измислили наказанията.

Като приятел, предлагам на съда, който ще съди Айхман, своето

мнение, че този човек не е в състояние да направи разлика между добро и зло и че не само доброто и злото, но също така истината и лъжата, надеждата и отчаянието, красотата и грозотата, милостта и жестокостта, комедията и трагедията, всичко това се преминава през ума му по един и същи начин – като оловна сачма през тропнет.

Моят случай е по-различен. Аз винаги си давам сметка, когато изричам лъжа, способен съм да си представя жестоките последствия, ако някой повярва в нея, знам, че жестокостта е нещо лошо. Не съм в състояние да излъжа без да забележа – все едно да изкарам бърбрен камък, без да усетя.

Ако след този живот има друг, много бих искал в него да съм човек, за когото наистина да могат кажат: „Прости му, той не знае какво върши“.

Това не може да се каже за мен сега.

Единственото мое преимущество, дължащо се на способността ми да схващам разликата между добро и зло, доколкото мога да кажа, се състои в това, че понякога се смея, когато хората като Айхман не виждат нищо смешно.

– Все още ли пишете? – попита ме Айхман в Тел Авив.

– Едно последно нещо – отговорих. – Поръчано произведение за архивите.

– Професионален писател ли сте? – попита той.

– Някой смятат така – отговорих.

– Кажете ми – продължи Айхман, – имате ли определено време от деня, в което работите, независимо дали ви се пише или не, или чакате да дойде вдъхновението, независимо дали през деня или нощта?

– Имам разписание – отговорих, спомняйки си миналите години.

Донякъде си възвърнах уважението му.

– Да, да – кимна той. – Разписание. Аз стигнах до същото. Понякога не съм в състояние да напиша каквото и да било и само гледам празния лист, но не ставам, докато не изтече времето, което съм определил за работа. Помага ли ви алкохолът?

– Изглежда само така ми се струва... в продължение на половин час.

Това мнение също беше от младостта ми.

Айхман реши да се пошегува.

– Слушайте – каза той, – за онези шест милиона...

– Да?

– Мога да оставя няколко и за вашата книга. Наистина нямам нужда

от толкова много.

Оставям тази шега на историята, защото наоколо нямаше магнетофон. Това беше едно от достойните за увековечаване изказвания на този бюрократичен Чингис хан.

Възможно е Айхман да е искал от мен да призная, че и аз съм убил много хора, само че упражнявайки голямата си уста. Но се съмнявам, че човек, съставен от толкова много части като него, би могъл да прояви такава задълбоченост. Мисля, че ако нещата наистина опрат до това, той не би ми отстъпил нито едно от шестте милиона убийства, които в общи линии се смятат за негови. Мисля, че ако започне да отстъпва тези убийства на други, Айхман, като Айхманова представа за Айхман, ще изчезне.

Надзирателят ме отведе и единствената ми друга среща с Мъжа на столетието стана под формата на бележка, тайнствено изнесена от неговия затвор в Тел Авив и донесена в моя в Ерусалим. Един непознат човек я пусна в краката ми в двора за разходка. Взех я и я прочетох. Ето какво пишеше:

„Мислите ли, че е абсолютно наложително да имам литературен агент?“

Подписът беше на Айхман.

Отговорих му така:

„За читателски клуб и при откупуването на правата от киноиндустрията в САЩ – абсолютно.“

ГЛАВА ТРИЙСЕТА ДОН КИХОТ...

Щяхме да летим до Мексико сити – Крафт, Рези и аз. Планът ни стана такъв. Доктор Джоунс щеше да ни осигури не само транспорт, но и комитет за посрещането ни там.

От Мексико сити щяхме да тръгнем с автомобил, за да потърсим някое затънтено селце, в което да прекараме остатъка от дните си.

Този план наистина беше най-очарователната мечта, която бях имал от много време насам. И ми се струваше не само възможно, но направо сигурно, че отново ще започна да пиша.

Срамежливо споделих това с Рези.

Тя плака от радост. Истинска радост? Кой знае? Мога да гарантирам само, че сълзите и бяха мокри и солени.

– Имам ли нещо общо с това прекрасно, божествено чудо? – попита тя.

– То е изцяло свързано с теб – уверих я.

– Не... не изцяло – каза тя. – Но донякъде... Слава Богу, донякъде. Голямото чудо е талантът, с който си се родил.

– Голямото чудо – поправих я аз – е способността ти да вдигнеш мъртвите.

– Това е дело на любовта. Тя вдигна и мен. Мислиш ли, че бях жива... преди?

– Да напиша ли за това? В нашето мексиканско село, някъде край океана... Мислиш ли, че най-напред трябва да пиша за това?

– Да, да. Наистина, скъпи, скъпи... Как само ще се грижа за теб, докато пишеш! Ще... ще ти остане ли поне малко време за мен?

– Следобедите, вечерите и нощите – отговорих аз. – Само това време ще съм в състояние да ти отделя.

– Спря ли се вече на име?

– Име?

– Твоето ново име... Името на новия писател, чиито творби тайнствено се появяват от Мексико – обясни тя. – Аз ще съм мисис...

– Сеньора – поправих я.

– Сеньора коя? – попита Рези. – Сеньор и сеньора кои?

– Ти измисли.

– За мен този въпрос е твърде важен, за да го реша веднага.

В този момент влезе Крафт.

Рези го помоли да предложи псевдоним за мен.

– Какво ще кажете за Дон Кихот? Тогава – обърна се той към Рези – ти ще си Дулцинея дел Тобосо, а аз ще подписвам картините си със „Санчо Панса“.

Влязоха доктор Джоунс и отец Кийли.

– Самолетът ще е готов утре сутринта – каза Джоунс. – Сигурен ли си, че ще си достатъчно добре, за да пътуваш?

– Чувствам се достатъчно добре и сега.

– В Мексико сити ще те посрещне един човек на име Арндт Клопфер. Можеш ли да запомниш това име?

– Фотографът?

– Да не би да го познаваш?

– На времето той направи официалния ми портрет в Берлин.

– Сега е най-големият пивовар в Мексико – обясни Джоунс.

– Последното, което чух за него, беше, че върху ателието му е паднала двестакилограмова бомба.

– Ако някой го бива, не можеш да му попречиш да изплува – отблеязва доктор Джоунс. – А сега, отец Кийли и аз искаме да отправим една специална молба към теб.

– О!

– Довечера ще се състои ежеседмичната среща на „Желязната гвардия на белите синове на Американската конституция“. С отец Кийли искаме да проведем нещо като възпоменателна служба за Август Краптауер.

– Аха – кимнах аз.

– Отец Кийли и аз смятаме, че не бихме могли да произнесем хвалебственото слово, без да се развълнуваме. За нас двамата това би било огромно емоционално натоварване. Бихме искали ти, професионалният радиоговорител, човекът със златния език, ако мога да се изразя така, бихме искали да приемеш честта да кажеш няколко думи.

Едва ли можех да откажа.

– Благодаря ви, господа. Хвалебствено слово?

– Отец Кийли измисли основната тема, ако това може да ти помогне.

– Ще ми помогне много – кимнях аз. – Една основна тема ще ми бъде от полза.

Отец Кийли се изкашля, за да прочисти гърлото си.

– Струва ми се, че темата трябва да е – каза изкуфелият стар

свещеник – „Неговата истина продължава своя марш напред“.

ГЛАВА ТРИЙСЕТ И ПЪРВА „НЕГОВАТА ИСТИНА ПРОДЪЛЖАВА СВОЯ МАРШ НАПРЕД...“

„Желязната гвардия на белите синове на Американската конституция“ насяда по строените в редици сгъваеми столове в котелното помещение в избата на доктор Джоунс. На брой гвардейците бяха двайсет, на възраст между шестнайсет и двайсет години. До един бяха руси. До един бяха високи над метър и осемдесет.

Бяха спретнато облечени, с костюми, бели ризи и вратовръзки. Това, че са гвардейци, личеше единствено по малката златна лента, прокарана през бутониерата на десния ревер на саката им.

Нямаше да забележа този странен факт – че бутониерите им бяха на десния ревер, докато би трябвало да са на левия, ако доктор Джоунс не ми го бе посочил.

– По този начин се разпознават един друг, дори и когато не носят лентата. Могат да наблюдават как редиците им укрепват, без да някой друг да го знае.

– Значи трябва да носят костюмите си на шивач и да искат да им направи бутониери на десния ревер? – попитах аз.

– Правят го майките им – обясни отец Кийли.

Кийли, Джоунс, Рези и аз седяхме на малък подиум с лице към гвардейците и с гръб към пещта на парното. Рези беше с нас, защото се бе съгласила да разкаже на момчетата с няколко думи за преживяванията си отвъд Желязната завеса, при комунистите.

– Повечето шивачи са евреи – обясни доктор Джоунс. – Не искаме да се издаваме пред тях.

– Освен това – намеси се отец Кийли, – за майките е добре да вземат участие.

Шофьорът на Джоунс, Черният фюрер на Харлем, също са качи на подиума и започна да закрепва голям брезентов лозунг за тръбите зад нас.

Ето какво пишеше на лозунга:

„Образовайте се. Бъдете водачи във всяко едно отношение. Пазете тялото си чисто и силно. Пазете мненията си за себе си.“

– Тези хлапета от квартала ли са? – попитах аз Джоунс.

– О, не – каза той. – Само осем са от Ню Йорк. Девет са от Ню Джърси, двама са от Пийкскил – близнаците, а един е чак от Филадельфия.

– Всяка седмица идва чак от Филадельфия?

– Иначе как би могъл да получи това, което Август Краптауер предлагаше тук?

– А как са привлечени към делото?

– Чрез моя вестник, но всъщност дойдоха сами. Разтревожени, съвестни родители непрекъснато пишеха до „Бяло християнско войнство“, за да попитат дали няма някаква младежка организация, която се стреми да запази американската кръв чиста. Едно от най-трогателните писма написа някаква жена от Бърнърдсвил, Ню Джърси. Пуснала сина си да се запише в Американската скаутска организация, без да знае, че истинското име на АСО трябва да се чете като „Американска семитска организация“. Момчето попаднало сред скаутите орли, през войната го изпратили в Япония и оттам се върнало със съпруга японка.

– Когато Август Краптауер прочете това писмо – обади се отец Кийли, – се просълзи и колкото и да беше уморен, реши, че на всяка цена трябва да възобнови работата си с младежта.

Отец Кийли призова присъстващите да запазят тишина и ни накара да се помолим. Молитвата беше конвенционална – за кураж пред лицето на вражеските орди.

Все пак имаше нещо не съвсем конвенционално в тази молитва, нещо, което не бях чувал дори и в Германия. Черният фюрер стоеше край парния котел в дъното на помещението. Котелът беше покрит, за да не кънти, с имитацията на леопардова кожа, която използвах за халат преди това. В края на всяко изречение от молитвата, Черният фюрер чукваше по парния котел.

Беседата на Рези за ужасите отвъд Желязната завеса беше кратка, скучна и толкова незадоволителна от образователна гледна точка, че се наложи Джоунс да и задава въпроси за подсещане.

– В жилите на повечето посветили се на делото си комунисти тече еврейска или азиатска кръв, нали?

– Какво? – попита Рези.

– Разбира се, че е така – продължи доктор Джоунс. – Искате ли питане?

И и направи знак да престане, доста рязко.

Къде беше Джордж Крафт? Седеше сред публиката, на последния ред, край увития парен котел.

След това доктор Джоунс представи мен – представи ме като човек, който няма нужда от представяне. Освен това каза, че все още няма да говоря, тъй като имал изненада за мен.

Наистина имаше.

Черният фюлер се отдалечи от котела, отиде до реостата край ключа за осветлението и постепенно затъмни помещението, докато Джоунс продължаваше да говори.

В съгъстващия се мрак докторът описа интелектуалния и морален климат в Америка по време на Втората световна война. Разказа как са били преследвани мислещите, патриотично настроени бели мъже за техните идеали, как в края на краищата почти всички американски патриоти са се оказали зад решетките на федералните затвори.

– Американците нямаше къде да открият истината – каза той.

Помещението бе станало тъмно като катран.

– Освен на едно място – продължи доктор Джоунс в мрака. – За тези, които имаха щастието да разполагат с късовълнов приемник, все пак съществуваше един извор на истината... само един!

След това в тъмнината се разнесе пукане и шум на късовълнов приемник, фрагмент на френски, фрагмент на немски, фрагмент от Брамсовата Първа симфония, сякаш изсвирена на казу и след това съвсем ясно и отчетливо:

Говори Хауард Камбъл, един от малкото останали свободни американци, който се обръща към вас от свободен Берлин. Искам да поздравя сънародниците си, имам предвид белите неевреи от 106-а дивизия, която тази вечер ще заеме позиции пред Свети Вит. Позволете ми да съобща на родителите на момчетата от тази зелена дивизия, че обстановката в района понастоящем е спокойна. 442-и и 444-и полкове ще са на огневата линия, а 423-и остава в резерв.

В последния брой на „Рийдърс дайджест“ има статия, озаглавена „Няма атеисти в картечните гнезда“. Бих искал да разширя малко темата и да ви кажа, че независимо от факта, че евреите разпалиха тази война и само те биха могли да я спечелят, в картечните гнезда няма и нито един еврейин. Бойците от 106-и могат да го потвърдят. Евреите са твърде заети да описват стоките в Интендантския корпус и парите във Финансовия корпус, да продават цигари и найлонови чорапи в Париж, за да се приближат на по-малко от сто километра от фронтовата линия.

Обръщам се към вас, хората в страната, към родителите и близките на момчетата на фронта. Помислете за евреите, които познавате. Искам

да се замислите сериозно.

Кажете ми, войната по-бедни ли ги прави, или по-богати? По-добре или по-лошо се хранят те от вас? Повече или по-малко бензин имат от вас?

Аз знам отговорите на тези въпроси, ще ги научите и вие, ако отговорите прочете си и се замислите за минута.

А сега нека ви попитам още нещо. Познавате ли едно-единствено еврейско семейство, което е получило телеграма от Вашингтон, някогашна столица на един свободен народ, започваща по следния начин: "Упълномощен съм от военния секретар на САЩ да ви предам дълбоките му съжаления и да ви уведомя, че вашият син..."

И така нататък.

Там, в тъмнината на избата, в продължение на петнайсет минути се носеше гласът на Хауард У. Камбъл, младши, свободният американец. С небрежното „И така нататък“ не целя да прикрия позора си.

Институтът за документиране на военнопръстъпниците в Хайфа разполага със записи на всичките мои радиопредавания. Ако някой иска да се запознае с тях, ако иска да извлече най-лошите неща, които съм казвал, не възразявам тези извадки да се прикрепят като приложение към този текст.

Не мога да отрека, че съм ги казвал. Мога само да твърдя, че не съм вярвал в тях, че напълно си давах сметка за невежеството, вредата и безсрамните подигравки, които носеха думите ми.

Когато там, в тъмнината, отново чух гласа си по радиото, не се стъписах. Може би ще бъде полезно за защитата ми, ако кажа, че се облях в студена пот или някоя друга подобна глупост, но не беше така – винаги съм си давал сметка какво правя. Можех да живея с нещата, които правех. Как? Чрез един прост и широко разпространен похват на съвременното човечество – шизофренията.

Там, в тъмнината, все пак се случи нещо, което си струва да бъде отбелязано – някой мушна в джоба ми бележка. Нарочно го направи непохватно, за да усета.

Когато отново запалиха лампата, не можах да разбера кой е бил.

Произнесох хвалебственото си слово за Краптауер и там между другото казах нещо, в което вярвам – че хората като него винаги ще съществуват, докато на света има мъже и жени, които се вслушват в сърцата, а не в разума си.

Публиката ме възнагради с приятни аплодисменти, а Черният

фюрер – с барабанене по котела.

Отидох до тоалетната, за да прочета бележката. Беше написана на кариран лист, откъснат от малък бележник със спирала. Ето каква беше тя:

„Вратата към склада за въглища е отворена. Напусни веднага. Чакам те в изоставения магазин от другата страна на улицата. Спешно! Животът ти е в опасност. Прочети и изяж.“

Беше подписана от моята кръстница, синята фея, полковник Франк Уиртанен.

ГЛАВА ТРИЙСЕТ И ВТОРА РОЗЕНФЕЛД...

Адвокатът ми тук, в Ерусалим, мистър Алвин Добровиц, ме увери, че със сигурност ще спечеля делото, ако успее да намеря макар и един свидетел, който ме е виждал в присъствието на човека, известен ми под името полковник Франк Уиртанен.

Срещал съм Уиртанен три пъти – преди войната, непосредствено след войната и най-накрая, в задната част на един изоставен магазин, намиращ се срещу жилището на преподобния доктор Лайънъл Дж. Д. Джоунс, дипломиран зъболекар, доктор по божествени науки. Само при първата ни среща, на пейката в парка, ни видяха заедно, но тези, които ни видяха, едва ли щяха да ни наместят в паметта си с по-голям успех, отколкото катеричките и птичките наоколо.

За втори път го срещнах във Висбаден, Германия, в столовата на някогашното училище за кандидат-офицери към инженерния корпус на Вермахта. Върху стената на тази столова имаше огромен стенопис – танк, спускащ се по приятна, лъкатушеща пътека. Слънцето грееше. Небето беше ясно. Но тази идилична картина скоро щеше да отиде по дяволите.

В гъсталациите на преден план се спотайваше весела малка група робинхудовци със стоманени каски – инженери, чиято поредна шега бе минирането на пътеката, които се канеха да задълбочат предстоящото веселие с помощта на противотанково оръдие и лека картечница.

Бяха толкова щастливи!

Как се оказах във Висбаден?

Взеха ме от една кочина за военнопленници на Трета армия край Ордруф на 15 април, три дни след като ме залови лейтенант Бърнард Б. О'Хеър.

Закараха ме до Висбаден с джип. Охраняваше ме лейтенант, чието име остана неизвестно за мен. Не разговаряхме много. Не представлявах интерес за него. През цялото време отвътре го ядеше някакъв тих гняв, който нямаше нищо общо с мен. Дали го бяха измамили, обидили, изпързали, оскърбили или бе станал жертва на жестоко неразбиране? Не знам.

Във всеки случай, не мисля, че би ми помогнал особено като свидетел. Изпълняваше заповед, която го отегчаваше. Попита за пътя до

лагера, а след това откри и столовата. Свали ме от джипа пред входа и, каза ми да вляза вътре и да чакам, а след това си тръгна, оставяйки ме без охрана. Влязох, въпреки че съвсем лесно можех да хвана пътя през полето.

Вътре, съвсем сам, седнал на маса пред стенописа, заварих полковник Франк Уиртанен.

Кръстницата ми, моята синя фея, носеше американска униформа – яке с цип, маслиненозелени панталони, риза, чиято яка бе разкопчана, ботуши. Нямахме оръжие, нито отличителни знаци за звание и военна част.

Беше късокрак. Когато го видях да седи зад масата, краката му се люлееха високо над пода. Тогава трябва да беше поне на петдесет и пет, седем години по-стар от последния път, когато го видях. Бе напълно плешив и надебелял.

Полковник Франк Уиртанен имаше дръзкия розов бебешки вид, който победата и американската военна униформа изглежда създаваха у доста от по-възрастните мъже.

Той ми се усмихна и топло стисна ръката ми, а след това заговори:

– Е, какво ще кажеш за тази война, Камбъл?

– Бих предпочел да не бях участвал в нея – отговорих.

– Поздравления. Все пак ти я преживя. Много хора не успяха, нали?

– Знам. Жена ми, например.

– Моите съболезнования. В деня, в който ти научи, че е изчезнала, научих и аз.

– Как? – попитах.

– Чрез теб. Това беше едно от нещата, които съобщи в предаването си същата вечер.

Новината, че съм предал съобщението за изчезването на жена си, без дори да знам какво правя, някак си ме разстрои повече от всичко друго. Разстройва ме и сега. Защо? Не знам.

В този кръстопътен момент в живота ми, когато трябваше да предположа, че жена ми вече не е между живите, предпочитах да тъгувам като измъчена, усамотена душа. Но не. Една част от мен бе съобщила на света за трагедията с помощта на код, а другата си нямаше понятие, че това е станало.

– И тази информация е била от първостепенна военна важност? За-ради нея е трябвало да се излагам на риск? – попитах аз.

– Разбира се. В момента, в който я получихме, започнахме да

действаме.

– Да действате? – промърморих озадачен. – Как да действате?

– Да ти търсим заместник – отвърна Уиртанен. – Мислехме, че ще се самоубиеш, преди да е изгряло слънцето.

– Трябваше.

– Дяволски се радвам, че не го направи.

– Дяволски съжалявам, че не го направих. Ако човек е прекарал в театъра толкова време, колкото мен, би трябвало да е в състояние да прецени подходящия момент, в който героят му да умре, ако е герой, разбира се. – Иззраках леко с пръсти. – Ето къде отиде цялата пиеса за Хелга и мен, „Райх за двама“, защото пропуснах великия момент със самоубийството.

– Аз не се възхищавам от самоубийството – заяви Уиртанен.

– Аз се възхищавам от формата, Възхищавам се от нещата с начало, среда и край. И, когато е възможно – с поука.

– Все още има шанс да е жива – каза Уиртанен.

– Нищожен. Неуместен. Пиесата свърши.

– Спомена нещо за поука?

– Ако се бях самоубил, когато очакваше от мен да го направя, може би щеше да ти хрумне някаква поука.

– Ще трябва да помисля...

– Не бързай, имаш време.

– Не съм свикнал с неща, които имат форма... или поука. Ако беше умрял, сигурно щях да кажа нещо от рода на „Дявол да го вземе, какво ще правим сега!“ Поука? Погребването на мъртвите е достатъчно сериозна работа и без да извличаме поука от всяка смърт. Половината мъртви дори нямат имена. Бих могъл да кажа, че се прояви като добър войник.

– Наистина ли?

– От всичките ми агенти, деца на моите мечти, така да се каже, единствено ти премина през войната неразкрит, жив и все така надежден. Снощи направих някои тягостни изчисления, Камбъл. Пресметнах, че единствено ти, който не беше нито некомпетентен, нито мъртъв, си един на четирийсет и двама.

– Ами хората, които ми предаваха информацията?

– Мъртви са. Всички са мъртви. И бяха жени, между другото. Седем на брой. Целта на живота им, преди да ги заловят, беше да ти предадат информацията. Помисли за това, Камбъл – ти задоволи седем жени отново и отново, и отново, и накрая те умряха, заради

удовлетворението, което им даде. Нито една от тях не те предаде при разпитите. Помисли и за това.

– Не мога да кажа, че намаляваш броя на нещата, за които трябва да мисля. Не искам да те подценявам като учител и философ, но трябва да знаеш, че имах доста неща, за които да мисля и преди тази наша втора щастлива среща. Така. Какво ще стане с мен сега?

– Ти вече си изчезнал – увери ме той. – Трета армия е освободена от отговорност за теб и не съществуват никакви документи, доказващи, че си бил при тях. – Уиртанен разпери ръце. – Къде би искал да отидеш, кой би искал да станеш?

– Не мисля, че някъде ме очакват като герой.

– Така е.

– Някакви новини от родителите ми?

– Съжалявам, че трябва да ти го съобщя, но починаха преди четири месеца.

– И двамата?

– Баща ти първи. Майка ти го последва двайсет и четири часа по-късно. И двамата умряха от сърце.

Поплаках малко заради това, поклатих глава.

– И никой не им е казал какъв съм всъщност?

– Нашата радиостанция в сърцето на Берлин беше по-важна от душевния покой на двама възрастни хора.

– Чудя се...

– Ти имаш право да се чудиш – прекъсна ме Уиртанен. – Аз не.

– Колко души знаеха с какво всъщност се занимавам?

– Добрите или лошите неща имаш предвид?

– Добрите.

– Трима.

– Всичко на всичко?

– Това е много. Дори твърде много. Аз, генерал Донован и още един.

– Трима души в целия свят знаят кой всъщност съм аз. А всички останали... – Свих рамене.

– Всички останали също знаят кой си ти – каза той рязко.

– Но това не бях аз! – възкликнах, стреснат от рязкостта му.

– Който и да е бил, това е един от най-злите кучи синове, които някога са се раждали.

Бях изумен. Уиртанен бе искрено възмутен.

– И ме упрекваш за това... след като знаеш как стоят нещата? Как

иначе бих могъл да оцелея?

– Това си беше твой проблем. Малко хора биха се справили с него така блестящо, като теб.

– Мислиш, че съм бил нацист?

– Разбира се, че беше. По какъв друг начин би те класифицирал един историк с чувство за отговорност? Позволи ми да ти задам един въпрос...

– Задавай – магнах с ръка.

– Ако Германия беше победила... ако беше завладяла света... – Той млькна и изправи глава. – Мислите ти са доста по-напред от моите. Би трябвало вече да знаеш какъв е въпросът.

– Как бих живял? Как щях да се чувствам? Какво бих направил?

– Точно така. С въображение като твоето, не може да не си мислил за това.

– Въображението ми не е това, което беше. Едно от първите неща, които разбрах, ставайки агент, беше, че вече не мога да си позволя да имам въображение.

– Няма ли да отговориш на въпроса ми?

– Моментът е подходящ да видя дали изобщо ми е останало някакво въображение. Дай ми минутка...

– Разполагаш с колкото време искаш.

И аз си представих себе си в описаната от него ситуация, а въображението ми излезе с разяждащо циничен отговор.

– По всяка вероятност – започнах аз, – щях да стана нацистки журналист, пишещ оптимистични помии по вестниците в целия свят. А обзет от старческата сенилност в залеза на живота, както се изразяват, може би дори щях да повярвам в поговорката, че всяко зло е за добро. – Свих рамене. – Дали бих застрелял някого? Съмнявам се. Дали бих организирал бомбен атентат? Това е малко по-вероятно, но през живота си съм чувал да избухват много бомби и не съм останал с впечатлението, че те са добър начин да свършиш нещо. Мога да гарантирам само едно – никога повече не бих написал пиеса. Това мое умение, било то добро или лошо, е загубено. Единствената възможност да извърша някакво реално насилие в името на истината или справедливостта, или каквото друго искаш – казах аз на моята кръстница, синята фея – би била да полудея. Това се случва. В ситуацията, която описваш, изведнъж бих могъл да обезумея и някой най-обикновен ден да хукна по мирна улица с оръжие в ръка. Само че дали така извършените убийства ще подобрят с нещо света, е въпрос на съляп късмет. Това е. Отговорих ли на въпроса

ти достатъчно честно? – попитах го аз.

– Да, благодаря – отговори той.

– Смятай ме за нацист – продължих уморено. – Не се притеснявай. Обеси ме, ако смяташ, че това ще издигне общото ниво на морала. Този живот не е кой знае какво съкровище. Нямам никакви планове за бъдещето.

– Искам само да разбереш колко малко можем да направим за теб. И се убеждавам, че разбираш.

– Колко малко?

– Нова самоличност, няколко фалшиви факти за прикритие, транспорт до мястото, където евентуално би могъл да започнеш нов живот. Малко пари. Не много, но все пак нещо.

– Пари? А как достигнахте до паричната стойност на услугите ми към вас?

– Въпрос на традиция. Традиция, датираща още от Гражданската война.

– Така ли?

– Заплата на редник. По мое нареждане, тя ти се начислява от момента на срещата ни в парка до днес.

– Много щедро – отбелязах.

– Щедростта не означава кой знае какво в нашата работа. Истински добрите агенти въобще не се интересуват от пари. Би ли имало някакво значение за теб, ако ти дадем заплата на бригаден генерал?

– Не.

– Или ако не ти платим нищо?

– Все ми е едно.

– Проблемът почти никога не опира до парите. Или до патриотизма.

– А до какво?

– Всеки трябва сам за себе си да отговори на този въпрос – каза Уиртанен. – В общи линии шпионажът дава възможност на всеки агент да полудее по начина, на който не е в състояние да устои.

– Интересно – отбелязах разсеяно.

Уиртанен плесна с ръце, за да промени настроението.

– А сега, да поговорим за транспорта... Къде ще отидеш?

– Таити? – промърморих.

– Ако искаш. Лично аз ти препоръчвам Ню Йорк. Там можеш да изчезнеш много по-лесно, а освен това има достатъчно работа.

– Добре – кимнах. – Ню Йорк.

– Тогава да ти направим снимка за паспорт. Ще се качиш на самолета след три часа.

Прекосихме заедно плаца за маршировки, а вятърът тук-там вдигаше прашни вихрушки. Хрумна ми да си представям, че тези прашни вихрушки са призраците на бившите кадети от училището, убити през войната, завърнали се да танцуват и лудуват сами на плаца за маршировки, да танцуват колкото си искат по най-невоенен начин.

– Когато ти споменах, че само трима души знаят за кодираните ти предавания... – каза Уиртанен.

– Е?

– Ти не попита, кой е третият.

– Възможно ли е да е някой, когото познавам? – попитах.

– Да. Сега е мъртъв. Съжалявам. В радиопредаванията си ти редовно се нахвърляше върху него.

– Така ли?

– Човекът, когото ти наричаше Франклин Делано Розенфелд. Всяка вечер той те слушаше развеселен.

ГЛАВА ТРИЙСЕТ И ТРЕТА КОМУНИЗМЪТ НАДИГА ГЛАВА...

Както казах, срещнах моята кръстница, синята фея за трети и последен, както по всичко личи, път в един изоставен магазин срещу къщата на доктор Джоунс, в която се криехме аз, Рези и Джордж Крафт.

Не бързах да вляза в тъмната запустяла сграда, защото вътре очаквах да открия всичко – от цветнокож гвардеец на Американския легион, до взвод израелски командоси, очакващи ме, за да ме заловят.

Със себе си носех пистолет – един от „Люгер“-ите на железните гвардейци, с нарезни двайсет и втори калибър. Не беше в джоба ми, а в ръката, зареден и готов за стрелба. Огледах предната част на магазина, без да се показвам. Беше тъмно. След това на кратки прибежки – от кофа за боклук до кофа за боклук, – изтичах отзад. Всеки, който се опита да се нахвърли върху мен – Хауард У. Камбъл, младши, щеше да бъде надупчен като с шевна машина от заоблени оловни парченца. И трябва да призная, че докато правех малките прибежки и се прикривах, заобичах пехотата – независимо чия.

Човекът, помислих си, е пехотно животно.

В задната част на магазина лампата светеше. Погледнах през прозореца и видях една удивително спокойна сцена. Полковник Франк Уиртанен, моята кръстница, синята фея, отново седеше край една маса и отново ме чакаше.

Сега беше стар, много стар, слаб и без нито един косъм, като Буда.

Влязох.

– Мислех, че досега трябваше да си се пенсионираш – казах аз.

– Пенсионирах се преди осем години. Построих си къща край едно езеро в Мейн със собствените си две ръце, брадва и тесла. Повикаха ме за консултация като специалист.

– По какво?

– По теб.

– Защо изведнъж този интерес към особата ми?

– Именно това трябваше да разбере.

– Не е трудно да се досетиш защо съм им притрябвал на израелците.

– Съгласен съм. Но е истинска мистерия откъде-накъде руснаците те смятат за толкова глъста хапка.

– Руснаците? Какви руснаци?

– Момичето, Рези Нот, и стария художник на име Джордж Крафт. И двамата са комунистически агенти. Наблюдаваме Крафт още от 1941-а. Оставихме момичето да влезе в страната необезпокоявано, за да разберем какво се надява да постигне.

ГЛАВА ТРИЙСЕТ И ЧЕТВЪРТА ALLES KAPUT...

Отпуснах се отчаяно върху някакъв сандък.

– С няколко добре подбрани думи, успя да ме сразиш! Колко победен съм тази минута, отколкото бях в предишната! Приятел, мечта и любовница – казах аз – alles kaput!

– Продължаваш да имаш приятел – увери ме Уиртанен.

– Какво искаш да кажеш?

– Той е като теб. Може да бъде много неща едновременно, при това съвсем искрено. – Полковникът се усмихна. – Това е дар.

– Какво е смятал да направи с мен? – попитах аз.

– Искал е да те накара да напуснеш страната и да те заведе в чужбина, откъдето да бъдеш отвлечен с по-малко международни усложнения. Той е подхвърлил на Джоунс кой си и къде живееш, той е събудил духовете на О'Хеър и другите патриоти и всичко това, за да те накара да се махнеш.

– Мексико... Мечтата, която ми пробута...

– Знам. В момента в Мексико сити те очаква самолет. Ако отидеш там, няма да прекараш на земята и две минути. Веднага ще полетиш за Москва с най-модерна реактивна машина, без да си купуваш билет.

– Доктор Джоунс също ли е в играта? – попитах.

– Не – отговори Уиртанен. – Той взема интересите ти присърце и е един от малкото, на които можеш да се довериш.

– А за какво съм им притрябвал в Москва? Какво ще правят с мен... с такава стара останка от Втората световна война?

– Искат да те покажат на света като пример за това, какви фашистски военнопръстъпници приютява нашата страна. Надяват се и да признаеш, че между американците и нацистите е съществувало тайно сътрудничество.

– А защо ще признавам подобно нещо? С какво смятат да ме заплашват?

– Това е много просто. То е очевидно.

– Изтезания?

– По всяка вероятност, не. По-скоро смърт.

– Не се боя от смъртта – казах аз.

– Не твоята.

- Тогава, чия?
- На момичето, което обичаш и което те обича – отвърна Уиртанен.
- Смъртта, ако не им сътрудничиш, ще бъде за малката Рези Нот.

ГЛАВА ТРИЙСЕТ И ПЕТА ЧЕТИРИЙСЕТ РУБЛИ ДОПЪЛНИТЕЛНО...

– Нейната задача е била да ме накара да се влюбя в нея, така ли?

– Да – отговори Уиртанен.

– Справи се отлично – отбелязах аз. – Не че беше кой знае колко трудно.

– Съжалявам, че ти съобщавам тези тъжни новини.

– Това изяснява някои тайнствени неща... не че исках да си ги изясня. Ти знаеше ли какво ми донесе тя в куфара?

– Съчиненията ти.

– Значи и това си знаел? Да си помислиш само колко са се престарали... Да и дадат такъв реквизит. Откъде са знаели къде да търсят ръкописите ми?

– Не бяха в Берлин – обясни Уиртанен. – Намираха се прилежно складирани в Москва.

– Как са попаднали там?

– Бяха главното веществено доказателство в процеса срещу Степан Бодовсков.

– Кой?

– Степан Бодовсков е бил ефрейтор, преводач, един от първите, влезли в Берлин. Открил куфара с ръкописите ти на тавана на театъра и го взел като трофей.

– Ама че трофей! – възкликнах аз.

– Оказал се е удивително ценен. Бодовсков знаел немски до съвършенство. Прегледал съдържанието на ръкописите ти и решил, че в куфара се съдържа мигновена кариера. Започнал скромно – в началото превел някои от стихотворенията на руски и ги изпратил в някакво литературно списание. Публикували ги и ги похвалили. След това опитал с пиеса.

– Коя? – попитах аз.

– „Чашата“ – отвърна Уиртанен. – Бодовсков я превел на руски и си купил вила край Черно море буквално още преди да са свалили чувалите с пясък от прозорците на Кремъл.

– И е била играна?

– Не само е била играна, но продължила да се играе в цяла Русия както от аматьори, така и от професионалисти. „Чашата“ е „Лелята на

Чарли“ на съвременния руски театър. Ти си по-жив, отколкото мислеше, Камбъл.

– Моята истина продължава марша си напред – промърморих аз.

– Какво? – попита Уиртанен.

– Дори не мога да си спомня какъв беше сюжетът и – казах аз.

И Уиртанен ми го разказа.

– Една ослепително красива девойка охранява Свещения Граал и може да го предаде единствено на рицар, който е чист като нея самата. Такъв рицар се появява и спечелва граала, с което спечелва и сърцето на момичето. Двамата се влюбват един в друг... Наистина ли трябва да ти го разказвам? Ти си авторът!

– Имам чувството, че наистина го е написал този Бодовсков – отговорих аз. – Като че ли го чувам за първи път.

– Рицарят и девойката – продължи разказа си Уиртанен – започват да мислят нечисти неща един за друг, като постепенно, без да искат, губят качествата, необходими, за да са свързани с граала. Героинята подтиква рицаря да избяга с граала, преди да е станал напълно недостоеен за него. Героят се заклева да избяга без граала, за да може любимата му да остане достойна за него и да продължи да го пази. Рицарят взема това решение, тъй като и двамата са станали нечисти в мислите си. Свещеният граал изчезва. Стъписани от категоричното доказателство, че са лишени от правото си, двамата влюбени решават да укрепят това, което те твърдо смятат за свое проклетие, с една нежна любовна нощ.

На следващата сутрин, вече напълно сигурни, че ще горят в ада, младите си обещават толкова радости в живота, че в сравнение с тях адският огън да изглежда смешен и незначителен. И в този момент Свещеният граал се появява отново, с което показва, че Небето не презира любов като тяхната. След това граалът отново изчезва, този път завинаги и оставя героите да живеят щастливо за вечни времена.

– Боже мой! – възкликнах. – Аз ли съм писал всичко това?

– Сталин е бил луд по пиесата.

– А другите пиеси?

– Всичките са играни, всичките са били приети добре.

– Но „Чашата“ е големият хит на Бодовсков?

– Най-големият хит е книгата.

– Бодовсков е написал и книга?

– Ти си написал книга.

– Не съм.

– А „Мемоарите на един моногамен Казанова“?

– Но това не ставаше за печат!

– Едно от издателствата в Будапеща би се изненадало, ако чуе това. Доколкото разбрах, отпечатали са около половин милион тираж.

– Комунистите са позволили такава книга да се издаде съвсем открито?

– „Мемоарите на един моногамен Казанова“ е особена глава от руската история. Едва ли би могла да бъде официално одобрена за печат в Съветския съюз, но въпреки това тя е толкова привлекателна, странно морална порнография, толкова подходяща за нация, която страда от недостиг на всичко, освен на мъже и жени, че издателите в Будапеща са се почувствали насърчени да я отпечатаат... И никой не им е наредил да спрат. – Уиртанен ми намигна. – Едно от малкото коварни, игриви, безобидни престъпления, които един руснак може да си позволи, без да пострада, е да внесе нелегално в страната някоя и друга бройка от „Мемоарите на един моногамен Казанова“. Защо внася това страстно четиво нелегално? На кого ще покаже книжката, когато се прибере? На старата вкисната приятелка, жена си! С години – продължи Уиртанен – имаше само руско издание. Сега вече книгата е преведена на унгарски, румънски, латвийски, естонски и, най-чудното нещо, отново на немски.

– И Бодовсков е посочен като автор? – попитах аз.

– Всички знаят, че автор е Бодовсков, въпреки че на книгата не е отбелязано нищо. Издателят, авторът и илюстраторът официално са неизвестни.

– Илюстратор? – учудих се аз и си представих снимки на мен и Хелга, голи в леглото.

– Четиринайсет илюстрации в естествен цвят – поясни Уиртанен. – Четирийсет рубли допълнително.

ГЛАВА ТРИЙСЕТ И ШЕСТА ВСИЧКО, БЕЗ КВИЧЕНЕТО...

– Поне да не беше илюстрирана! – възмутих се ядосано.

– Какво значение има?

– Това е осакатяване! Картинките неизбежно осакатяват думите! Тези думи не са измислени, за да вървят с картинки! Ако са с картинки, те престават да бъдат същите!

Уиртанен сви рамене с безразличие.

– Все едно, нищо не можеш да направиш. Освен ако не обявиш война на Съветския съюз.

Затворих очи ядосано.

– Какво казват в Чикагските кланици за това, което могат да направят с прасето?

– Не знам.

– Хвалят се, че могат да намерят приложение за всяка негова част, освен квиченето.

– Е, и?

– Точно така се чувствам в момента. Като разфасовано прасе, за чиито части специалисти са намерили приложение. Само че, Боже мой, струва ми се, че са намерили приложение и за квиченето ми! Онази част от мен, която искаше да каже истината, е превърната в изпечен лъжец! Любовта у мен е превърната в порнография! Художникът у мен е превърнат в грозота, каквато светът досега не е виждал! Дори и най-скъпите ми спомени са превърнати в храна за котки, туткал и лебервурст!

– Кои са тези спомени? – попита Уиртанен.

– Спомените за Хелга... Моята Хелга – казах аз и заплаках. – Уби ги Рези, заради интересите на Съветския съюз. Накара ме да престана да вярвам в тези спомени и те никога повече няма да са същите. – Отворих очи. – По дяволите! – Изругах тихо. – Предполагам, че аз и тези прасета трябва да се чувстваме поласкани от хората, доказали нашата полезност. Радвам се за едно...

– Така ли?

– Радвам се за Бодовсков. Радвам се, че някой е заживял като човек на изкуството с моите работи. Спомена, че бил арестуван и съден?

– И разстрелян.

– За плагиатство?

– За оригиналност – каза Уиртанен. – Плагиатството е най-незначителното прегрешение. Какво може да навреди, ако някой напише нещо, което вече е написано? Истинската оригиналност е тежко престъпление, което често изисква жестоко и необикновено наказание, преди да получи последния смъртен удар.

– Не разбирам.

– Твоят приятел, Крафт-Потапов, се е досетил, че ти си авторът на много от нещата, за чието авторство е претендирал Бодовсков. Докладвал е фактите на шефовете си в Москва. Вилата на Бодовсков е била претърсена. Открили са вълшебния куфар с твоите ръкописи, скрит в сеновала на плевнята му.

– Е, и?

– Всичко, написано от теб, се оказало публикувано.

– Е, и?

– Бодовсков бил започнал да попълва съдържанието на куфара със своя собствена магия. Агентите открили две хиляди страници сатира за Червената армия, написана със стил, който значително се различавал от този на Бодовсков. За това небодовсковско поведение, Бодовсков бил разстрелян. Но, стига толкова за миналото – каза изведнъж Уиртанен. – Чуй какво имам да ти кажа за бъдещето. След половин час – той погледна часовника си – къщата на Джоунс ще бъде завзета. В момента е обкръжена. Не исках да си там, защото нещата са достатъчно усложнени и без това.

– Къде предлагаш да отида?

– Не се връщай в апартамента си. Патриотите са го разпартушили. Вероятно ще разпартушинят и теб, ако те хванат там.

– Какво ще стане с Рези? – попитах.

– Само ще я депортират. Не е извършила никакво престъпление.

– Ами с Крафт?

– Очаква го солиден престой в затвора. Няма нищо срамно. Струва ми се, че и без това би предпочел тукашния затвор, пред завръщането у дома. Преподобният доктор Лайънъл Дж. Д. Джоунс ще влезе в дранголника за незаконно притежание на оръжие и всички други чисто криминални прегрешения, които успеем да докажем. За отец Кийли не се предвижда нищо и предполагам, че пак ще тръгне да скита из бедняшките квартали. Черният фюрер също ще бъде освободен.

– А железните гвардейци?

– Железните гвардейци на белите синове на Американската конституция – отговори Уиртанен – ще изслушат една впечатляваща лекция за

това, колко незаконни са в тази страна всякакви частни армии, убийства, бунтове, предателства и насилствени сваления на правителства. После ще бъдат изпратени вкъщи, за да образуват родителите си, ако подобно нещо е възможно.

Уиртанен отново погледна часовника си.

– По-добре тръгвай... изчезни от този район.

– А мога ли да попитам кой е твоят агент в къщата на Джоунс? Кой пъкна бележката в джоба ми?

– Можеш да попиташ, но сигурно знаеш, че няма да ти кажа.

– Не можеш да ми се довериш дотолкова?

– Как мога да се доверя на човек, който е бил толкова добър шпионин като теб, мм?

ГЛАВА ТРИЙСЕТ И СЕДМА ОНОВА СТАРО ЗЛАТНО ПРАВИЛО...

Тръгнах си.

Но не успях да се отдалеча кой знае колко, преди да си дам сметка, че единственото място, където искам да отида, е къщата на Джоунс, в която бяха моята любима и най-добрият ми приятел.

Вече знаех какви са в действителност, но също така беше факт, че освен тях няхах нищо друго.

Влязох по същия начин, по който излязох, през склада за въглища.

Рези, отец Кийли и Черният Фюрер играеха карти.

Никой не беше забелязал отсъствието ми.

Железните гвардейци на белите синове на Американската конституция имаха занятие по флагова сигнализация в котелното. Занятието се водеше от един от тях.

Джоунс се бе качил горе, за да пише, за да твори.

Крафт, руският шпионин, разглеждаше списание „Лайф“, на чиято корица се мъдреше снимка на Вернер фон Браун. Беше го отворил на средата, където имаше панорама на блато от ерата на влечугите.

Свиреше малко радио. Обявиха поредната песен. Спомнях си заглавието на песента. Това не беше никакво чудо на тоталната памет, а по-скоро заглавието се оказа подходящо за момента... всъщност за всеки момент. Беше: „Онова старо златно правило“.

По мое настояване, Институтът за документиране на военнопредметниците в Хайфа издири текста на тази песен. Ето го:

О, бейби, бейби, бейби,
защо късаш сърцето ми така?
Казваш, че искаш да си с мен,
но после само скиташ по света.
Толкова съм объркан,
толкова съм изумен,
караш ме да се чувствам глупав, омерзен.
Усмихваш се и лъжеш,
докарваш ме до сълзи.
Защо не научиш онова старо златно правило?

– Какво играете? – попитах картоиграчите.

– „Стара дама“ – отвърна отец Кийли. Той гледаше на играта сериозно. Искаше да победи и видях, че държи дама пика, Старата дама, в ръката си.

Бих изглеждал по човечен, тоест, по симпатичен, ако в този момент заявях, че съм примигвал, че съм се просълзявал, че едва не съм припаднал от чувството за нереалност.

Съжалявам.

Не беше така.

Признавам един свой зловещ недостатък. Всичко, което виждам, чувам, вкусвам или помиривам, е истинско за мен. Аз съм толкова доверчива играчка в ръцете на сетивата си, че нищо не ми се струва нереално. Тази бронирана доверчивост не изчезва, дори когато ме ударят по главата, когато се напия или, както беше при едно странно приключение, което не касае настоящата история, съм под влиянието на кокаина.

Там, в избата на Джоунс, Джордж Крафт ми показва фон Браун от корицата на „Лайф“ и ме попита дали го познавам.

– Фон Браун? – попитах. – Томас Джеферсън на космическата ера? Разбира се. Баронът танцува веднъж с жена ми на приема по случай рождения ден на генерал Валтер Доненберг в Хамбург.

– Добре ли танцува?

– Малко дървено, както всички нацисти, ако се наложеше да танцуват.

– Мислиш ли, че сега би те познал? – попита Крафт.

– Сигурен съм. Преди около месец го срещнах на Петдесет и втора улица и ме повика по име. Беше шокиран, като ме видя в това положение. Каза ми, че познавал много хора в рекламния бизнес и предложи да ходатайства, за да ми дадат работа.

– Би се справял добре – отбеляза Крафт.

– Със сигурност нямам никакви силни убеждения, които да попречат посланието на клиента ми да достигне до потенциалните купувачи.

Играта на карти свърши и отец Кийли загуби. Тази стара девственница все още стискаше дама пика в ръка.

– Е – каза отецът с тон на човек, който е печелил много в миналото и разполага с бъдещето – не можеш вечно да побеждаваш.

Той и Черният фюрер се качиха горе, спирайки на всеки няколко стъпала, за да броят до двайсет.

Рези, Крафт-Потапов и аз останахме сами.

Рези се приближи до мен, обгърна кръста ми с ръка и опря лице в гърдите ми.

- Само помисли, скъпи – въздъхна тя.
- Ммм?
- Утре ще сме в Мексико.
- Хм.
- Изглеждаш разтревожен.
- Аз? Да се тревожа?
- Замислен си.
- Приличам ли ти на замислен? – попитах Крафт-Потапов. Той отново разглеждаше картинката с динозаврите.
- Не.
- Добрият стар, нормален аз.
- Крафт посочи един птеродактил, разперил криле над блатото.
- Кой би помислил, че това нещо може да лети?
- Кой би помислил, че разнебитена стара пръдня като мен ще спечели сърцето на такова красиво момиче? И освен това, че може да има такъв талантлив, верен приятел?
- За мен никак не е трудно да те обичам – заяви Рези. – Винаги съм те обичала.
- Мислех си... – започнах аз.
- Каж ми мислите си – настоя Рези.
- Може би Мексико не е най-подходящото място за нас?
- Винаги можем да продължим – обади се Крафт.
- Може би на летището в Мексико сити ще има как да се качим на някой реактивен самолет и...
- Крафт остави списанието.
- И къде ще отидем?
- Не знам. Но ми се ще да стане веднага. Изглежда ме вълнува самото движение. Твърде дълго живях на едно място.
- Хъм – изсумтя Крафт.
- Може би в Москва – продължих аз. – Много бих искал да видя Москва.
- Това е нещо ново – отбеляза Крафт.
- Не ти ли харесва?
- Ще... ще трябва да помисля.
- Рези опита да се отдели от мен, но аз я задържах.
- И ти помисли – казах и аз.
- Щом искаш – отвърна тя едва чуто.
- Боже мой! – възкликнах и я разтърсих, за да я ентузиазирам. – Колкото повече мисля за това, толкова повече ми харесва! Ако между

полетите останем в Мексико сити и две минути, вече ще е твърде много за мен!

Крафт стана и закърши пръсти усилено.

– Това шега ли е? – попита той.

– Шега ли? Стар приятел като теб би трябвало да знае дали се шегувам или не.

– Трябва да се шегуваш. Какво толкова интересно намираш в Москва?

– Опитвам се да открия един друг стар приятел.

– Не знаех, че имаш приятели в Москва.

– Не съм сигурен, че е в Москва. Но е някъде в Русия. Ще трябва да го потърся.

– Как се казва? – попита Крафт.

– Степан Бодовсков.

– О! – възкликна Крафт. Седна отново и отвори списанието.

– Чувал ли си за него?

– Не.

– Ами за полковник Йона Потапов?

Рези се отскубна от мен и опря гръб в най-далечната стена.

– Ти познаваш ли Потапов – попитах я.

– Не.

– А ти? – попитах Крафт.

– Не – отговори той. – Разкажи ми за него.

– Той е комунистически агент. Опитва се да ме отведе в Мексико сити, за да бъде отвлечен и изправен пред съда в Москва.

– Не! – извика Рези.

– Мълчи! – скастри я Крафт. Той стана, хвърли списанието настрана. Опита се да извади малкия пистолет от джоба си, но аз го изпреварих с „Люгер“-а.

Накарах го да хвърли оръжието си на пода.

– Виж само какво правим – възмути се той, сякаш беше невинен минавач. – Играем си на стражари и апашаи.

– Хауард – обади се Рези.

– Не казвай нито дума! – предупреди я Крафт.

– Скъпи – продължи Рези през сълзи, – мечтата ни за Мексико... мислех си, че наистина ще се сбъдне! Ние всички щяхме да се спасим! – Тя разпери ръце. – Утре... – промълви тя едва чуто. – Утре – прошенна още веднъж.

И се втурна към Крафт, сякаш искаше да го издере с нокти. Но

ръцете и нямаха сила. Уловиха го вяло.

– Утре всички щяхме да се родим отново – каза му Рези съкрушено.
– Ти също... ти също! Не го ли искаше... не го ли искаше и ти? Как можеше да говориш толкова топло за новия живот, който щяхме да започнем, ако не си го искал искрено?

Крафт не отговори.

Рези се обърна към мен.

– Така е. Аз съм комунистически агент. Също и той. Той е полковник Йона Потапов. И задачата ни беше да те отведем в Москва. Но аз нямах намерение да го направя... защото те обичам, защото любовта, която ти ми даде, е единствената, която някога съм имала, единствената, която някога ще имам. Казах ти, че няма да го направя, нали? – обърна се тя към Крафт.

– Каза ми – потвърди той.

– И ти се съгласи с мен. И измисли тази мечта за Мексико, където всички ние щяхме да се освободим от този капан... за да заживеем щастливо.

– Как разбра? – попита ме Крафт.

– Американските агенти са ви следили през цялото време – отговорих аз. – В момента къщата е обградена. Изгърмяхте.

ГЛАВА ТРИЙСЕТ И ОСМА О, СЛАДКОТО ТАЙНСТВО НА ЖИВОТА...

За нахълтването...

За Рези Нот...

За това, как тя умря...

За това, как тя умря в къщата на преподобния Лайънъл Дж. Д. Джонс, дипломиран зъболекар, доктор по божествени науки...

Стана съвсем неочаквано.

Рези изглеждаше толкова влюбена в живота, толкова на място в живота, че изобщо не ми мина през ум възможността да предпочете смъртта.

Бях живял достатъчно на този свят или достатъчно ми липсваше въображение – както ви харесва, – за да си мисля, че едно толкова младо, хубаво и умно момиче може да се забавлява, независимо къде го е запратила политиката. И, както и обясних, не я очакваше нищо по-лошо от депортирането.

– Нищо по-лошо? – попита Рези.

– Да. Само това. Дори не мисля, че ще трябва да плащаш обратния път.

– Няма ли да съжаляваш, ако си отида?

– Разбира се, че ще съжалявам. Но не мога да направя нищо, за да те задържа тук, при мен. Всеки момент ще дойдат и ще те арестуват. Не очакваш да се бия с тях, нали?

– Няма ли да се биеш?

– Разбира се, че не. Какви са шансовете ми да постигна каквото и да било?

– Това има ли значение? – попита Рези.

– Искаш да кажеш, че трябва да умра заради любовта си, като рицар от някоя пиеса на Хауард У. Камбъл, младши?

– Точно това искам да кажа. Защо не умрем заедно, тук и сега?

Засмях се.

– Рези, скъпа... целият живот е пред теб.

– Целият ми живот е зад мен – поправи ме тя. – И се изчерпва с няколкото прекрасни часа, прекарани с теб.

– Това ми прилича на реплика, което бих могъл да напиша като млад.

– Написал си я като млад – каза тя.

– Като млад глупак.

– Обожавам този млад глупак.

– А кога се влюби в него? Когато беше малка?

– Когато бях малка... И после, когато станах жена. Влюбих се, когато ми дадох нещата, които си писал, и ме накараха да се запозная с тях. Тогава се влюбих като жена.

– Съжалявам – казах, – но не мога да те поздравя за литературния ти вкус.

– Вече не вярваш ли, че любовта е единственото нещо, заради което си струва да се живее?

– Не.

– Тогава ми кажи за какво друго да живея... нещо, каквото и да е – добави тя умолително. – Може и да не е любов. Нещо! – Тя махна с ръка към предметите в мръсното помещение, изящно илюстрирайки собственото ми мнение, че светът е склад за вехтории. – Ще живея за този стол, за тази снимка, за тази тръба, за това канапе, за пукнатината в стената! Само ми кажи да живея за нещо и ще живея за него! – извика тя.

Слабите и ръце сега уловиха мен. Рези затвори очи и заплака.

– Не е нужно да е любов – прошепна тя. – Кажи ми само какво да бъде!

– Рези – обадох се тихо.

– Кажи ми! – извика тя и изведнъж силата се върна в ръцете и, които започнаха да издевателстват над дрехите ми.

– Аз съм един стар човек – казах безпомощно. Това беше лъжа на страхливец. Не съм стар човек.

– Добре. Стар човек. Кажи ми за какво да живея! Кажи ми за какво живееш ти, за да мога и аз да живея за същото... тук или на десет хиляди километра оттук. Кажи ми защо искаш да продължаваш да си жив, за да мога и аз да продължа да искам да съм жива!

И тогава нахълтаха ченгетата.

Силите на реда и закона нахлуха през всички врати едновременно, заразмахваха оръжия, засвириха със свирки, заблестяха с ослепителни фенери, въпреки че беше достатъчно светло.

Бяха цяла армия и завъзкликваха мелодраматично при вида на мелодраматично злите находки в избата. Държаха се като дечица около коледна елха.

Десетина от тях – до един млади, червенобузи и добродетелни – забиколиха Рези, Крафт-Потапов и мен, измъкнаха „Люгер“-а от ръката

ми и ни направиха на парцалени кукли, докато ни претърсваха за други оръжия.

По стълбите надойдоха още. Пред себе си тикаха преподобния доктор Лайънъл Дж. Д. Джоунс, Черния фюрер и отец Кийли.

Доктор Джоунс спря по средата на стълбата и се обърна към своите мъчители.

– Направил съм единствено това – заговори той величествено, – което би трябвало да правите вие.

– А какво би трябвало да правим? – попита един от специалните агенти. Очевидно той командваше останалите.

– Да защитавате обществото – отговори Джоунс. – Защо ни безпокоите? Ние искаме само да направим страната си по-силна! Присъединете се към нас и тръгнете срещу онези, които искат тя да е по-слаба!

– Кои са те? – попита специалният агент.

– Не знаете ли? Дори и това ли не сте научили от работата си? Евреите! Католиците! Негрите! Азиатците! Унитариянците! Чужденците, които нямат понятие от демокрация, които наливат масло в огъня на социалистите, комунистите, анархистите, антихристите и евреите!

– За ваше сведение – каза специалният агент с ледено триумфален тон, – аз съм евреин.

– Това доказва колко съм прав! – възкликна Джоунс.

– Как така?

– Евреите са инфилтрирани навсякъде! – Джоунс се усмихна с усмивката на философ, чиито аргументи никога няма да бъдат оборени.

– Споменахте католиците и негрите – отбеляза специалният агент, – а въпреки това двамата ви най-добри приятели са точно такива.

– Какво толкова чудно има? – попита Джоунс.

– Не ги ли мразите?

– Разбира се, че не. И тримата вярваме в едно и също нещо.

– И какво е то?

– Че тази някога горда страна, е попаднала в ръцете на не когото трябва – отвърна Джоунс и кимна. Отец Кийли и Черният фюрер също закимаха в знак на съгласие. – И преди отново да се върне в правия път, някои глави ще трябва да паднат.

Никога не бях виждал по-сублимна демонстрация на тоталитарния ум, който може да се оприличи на система от зъбни колела, чиито зъби са изпочупени безразборно. Такава нащърбена мисловна машина, задвижвана от нормално или дори под нормалното либидо, се върти на пресекулки, с боксуването и натруфеното безсмислие на часовник с

кукувичка в ада.

Шефът таен агент стигна до погрешното заключение, че в ума на Джоунс няма зъбни колела със здрави зъби.

– Вие сте напълно откачен – каза му той.

Джоунс не беше напълно откачен. Лошото при класическия тоталитарен ум е това, че всяко от зъбните му колела, макар и осакатено, продължава да има участъци със здрави зъби, които са великолепно поддържани, отлично изработени.

Оттук и адския часовник с кукувичка отмерва времето свършено точно в продължение на осем минути и трийсет и три секунди, прескача четиринайсет минути напред, показва времето свършено точно още шест секунди, прескача две секунди, показва времето точно два часа и една секунда, след това прескача година.

Липсващите зъби, разбира се, са простите, очевидни истини, които в повечето случаи са ясни и на десетгодишните деца.

Умишленото изпотрошаване на зъбните колела, умишленото загърбване на някои очевидни неща...

Ето това беше причината домакинството на доктор Джоунс – отец Кийли, вице-бундесфюрерът Краптауер и Черния фюрер – да живее в относителна хармония...

Това беше причината в ума на моя тъст да съществуват едновременно безразличието към жените робини и любовта към синята ваза...

Това беше причината Рудолф Хьос, комендантът на Аушвиц, да редува по високоговорителите на лагера хубава музика с повикванията на носачите на трупове...

Това беше причината нацистка Германия да не е в състояние да долови някаква по-съществена разлика между цивилизация и хидрофобия...

Това е най-доброто обяснение, което мога да дам за легионите и за нациите от побъркани, които съм виждал през живота си. А това механично обяснение, само по себе си, може би е отражение на бащата, чийто син бях. Съм. Когато се замисля за това, а то е рядко, си давам сметка, че в края на краищата съм син на инженер.

Тъй като няма кой друг да ме похвали, ще се похваля сам – ще кажа, че никога не съм повреждал зъбите на моята мисловна машина, каквато и да е тя. Бог ми е свидетел, че има липсващи зъби – без някои от тях съм се родил и те никога няма да пораснат. Други зъби са били изтръгнати от клещите на историята...

Но никога умишлено не съм повреждал зъб от зъбчатите колела на

моята мислеща машина, никога не съм си казвал: „Мога да мина и без този факт“.

Хауард У. Камбъл, младши се хвали! Все още е останал живот в старото момче!

А там, където има живот...

Има живот.

ГЛАВА ТРИЙСЕТ И ДЕВЕТА РЕЗИ НОТ НАПУСКА С ПОКЛОН...

– Единственото ми съжаление е – прозна доктор Джоунс на специалния агент там, на стълбата към избата, – че мога да дам на страната си само един живот.

– Ще видим дали няма да изровим и някои други съжаления – отвърна агентът.

Железните гвардейци на белите синове на Американската конституция надойдоха от котелното. Някои от тях бяха изпаднали в истерия. Параноята, която родителите им бяха набивали в главите им толкова дълго, започваше да се проявява. Та тук ставаше дума за политическо преследване!

Един от младежите сграбчи американското знаме за дръжката и заблъска с орела на върха му тръбите на тавана.

– Това е знамето на вашата страна! – развика се той.

– Този факт вече ни е известен – каза специалният агент. – Вземете му го.

– Този ден ще остане в историята – обади се Джоунс.

– Всеки ден остава в историята – отвърна агентът. – Добре. Къде е човекът, който нарича себе си Джордж Крафт?

Крафт вдигна ръка. Направи го почти с радост.

– Това знаме и на вашата страна ли е? – попита агентът със сарказъм.

– Ще трябва да го погледна отблизо – заяви Крафт.

– Как се чувства човек, когато дългата му бляскава кариера изведнъж свърши?

– Всички кариери свършват. Знаем го от много отдавна.

– Може би ще направят филм по биографията ви.

Крафт се усмихна.

– Може би. Но ще искам много пари за правата върху заснемането.

– Само един актьор би могъл да изиграе ролята истински – усмихна се специалният агент. – Може би никак няма да е лесно да го наемат.

– Така ли? – попита Крафт. – И кой е той?

– Чарли Чаплин. Кой друг може да изиграе шпионин, който не е преставал да пие от 1941 до 1948 година? Кой друг би могъл да изиграе руски шпионин, изградил мрежа, състояща се почти изцяло от

американски агенти?

Външната любезност на Крафт изчезна и под нея се появи един преbledнял, сбръчкан старец.

– Това не е вярно! – извика той.

– Попитайте началниците си, ако не вярвате на мен.

– Те знаят ли?

– Най-накрая загряха. Ако се беше прибрал у дома, не те очакваше нищо по-добро от куршум в тила.

– Защо ме спасихте?

– Да кажем, от сантименталност.

Крафт се замисли над положението и шизофренията го спаси елегантно.

– Всъщност, нищо от това не ме засяга – заключи той и възвърна самообладанието си.

– Защо? – попита специалният агент.

– Защото съм художник. Това е главното, което съм.

– Не забравяй да занесеш боите и четките си в затвора – каза агентът и се обърна към Рези. – А вие, разбира се, сте Рези Нот.

– Да – отвърна тя.

– Доволна ли сте от малкия си престой в страната ни?

– Какво се очаква от мен да отговоря?

– Каквото пожелаете. Ако имате някакви оплаквания, ще ги предам на съответните компетентни власти. Опитваме се да увеличим туристическия поток от Европа.

– Говорите много смешни неща – поклати глава тя, без да се усмихва. – Съжалявам, че и аз не мога да ви отговоря със същото. Не ми е до смях.

– Съжалявам да го чуя – каза специалният агент.

– Вие не съжалявате. Аз съм тази, която съжалява. Съжалявам, че няма за какво да живея. Единственото, което имам, е любовта ми към един човек, но този човек не ме обича. Той е толкова изхабен, че вече не е в състояние да обича. От него не е останало нищо, освен любопитство и две очи. Не мога да ви кажа нищо смешно – продължи Рези, – но мога да ви покажа нещо интересно.

Тя сякаш докосна устните си с пръст. Всъщност, мушна в устата си капсула цианкалий.

– Ще ви покажа как една жена умира, заради любовта.

И тогава Рези Нот залитна и падна в обятията ми мъртва.

ГЛАВА ЧЕТИРИЙСЕТА ОТНОВО СВОБОДЕН...

Бях арестуван, заедно с всички останали в къщата. Пуснаха ме след по-малко от час, благодарение на намесата на моята кръстница, синята фея, предполагам. Задържаха ме за известно време в един апартамент, на чиято врата не пишеше нищо, в Емпайър Стейт Билдинг.

Един агент ме придружи надолу в асансьора и до тротоара, връщайки ме в потока на живота. Направих около петдесет крачки и спрях.

Замръзнах.

Не замръзнах от чувство за вина. Отдавна се бях научил да не чувствам вина.

Не замръзнах от зловещото чувство за загуба. Бях се научил да не копнея за нищо.

Не замръзнах, заради ненавист към смъртта. Бях се научил да смятам смъртта за приятел.

Не замръзнах, заради безсилен гняв срещу несправедливостта. Знаех, че човек може повече да се надява да намери диамантена диадема в канавката, отколкото наказания и награди, които са справедливи.

Не замръзнах, заради мисълта, че никой не ме обича. Отдавна бях свикнал да живея без любов.

Не замръзнах, заради мисълта, че Бог е жесток. Бях се научил да не очаквам нищо от Него.

Замръзнах поради факта, че нямаше абсолютно никаква причина да тръгна в която и да било посока. Това, което ме бе накарало да се движа през всичките тези мъртви и безцелни години, бе любопитството.

Сега дори и то угасна.

Не мога да кажа колко време стоях там замръзнал. За да тръгна отново, някой друг трябваше да ми даде причина да го направя.

Някой го направи.

Един полицай ме наблюдава известно време и се приближи до мен.

– Добре ли сте? – попита той.

– Да – отговорих.

– Стояхте тук доста време.

– Зная.

– Чакате ли някого?

– Не.

- По-добре е да вървите, не смятате ли?
- Да, сър – казах аз.
- И продължих.

ГЛАВА ЧЕТИРИЙСЕТ И ПЪРВА ХИМИКАЛИ...

От Емпайър Стейт Билдинг тръгнах към къщи. Вървах пеша до моя стар дом, до дома на Рези и на Крафт.

През цялото време пуших цигари и започнах да си представям, че съм светулка.

Срещнах много сродни светулки. Понякога аз първи подавах веселия червен сигнал, понякога те. И чувствах, че все повече се отдалечавам от прибоя на вълните и бриза в сърцето на града.

Беше късно. Започнах да улавям сигнали от светулки, затворени на горните етажи.

Някъде зави сирена – поддържана от данъкоплатеца оплаквачка.

Когато най-накрая стигнах до къщи, до моя дом, всички прозорци бяха тъмни, с изключение на един – на младия доктор Ейбрахам Епстайн.

Той също беше светулка.

Светеше. Аз светех в отговор.

Някъде забоботи мотоциклет – като наниз фишеци.

Една черна котка мина между мен и входа на сградата.

Входът също беше тъмен. Лампата не светна, когато натиснах копчето. Запалих клечка кибрит и видях, че всички пощенски кутии са изпочупени. На трептящата светлина от пламъка, безформената обстановка и изкривените, зеещи вратички на пощенските кутии напомнях врати на килии в някакъв затвор, в незнаен пламтящ град.

Светлинката привлече патрулиращ полицаи.

– Какво правите тук? – попита той.

– Тук живея – отвърнах аз. – Това е моят дом.

– Някакви документи?

Подадох му ги и казах, че живея на таванския етаж.

– Вие сте причината за всички тези неприятности – отбеляза той.

Не ме упрекваше. Просто му беше интересно.

– Щом смятате така.

– Изненадан съм, че се връщате.

– Пак ще си отида.

– Не мога да ви задължа да го направите. Просто съм изненадан, че се връщате.

- Мога ли да се кача горе? – попитах.
- Това е вашият дом. Никой не може да ви забрани да отидете там.
- Благодаря.
- Не благодарете на мен. Живеем в свободна страна и всички имат еднакво право на защита. – Каза го с приятен тон. Даваше ми урок по цивилизованост.
- Точно така трябва да се управлява една държава – отбелязах аз.
- Не знам дали се шегувате или не, но сте прав.
- Не се шегувам. Кълна се, че не.
- Тази клетва в лоялност го удовлетвори.
- Баща ми умря през войната – подхвърли полицаят.
- Моите съболезнования.
- Предполагам, че и от двете страни са умрели добри хора.
- Струва ми се, че сте прав.
- Смятате ли, че ще има още една?
- Една какво?
- Нова война.
- Да.
- Аз също. Не е ли кошмарно?
- Думата е точна – отбелязах аз.
- Какво може да направи отделният човек?
- Всеки прави по малко и, ето ти.
- Той въздъхна тежко и поклати глава.
- Всичко се насъбира. Хората не си дават сметка. Какво могат да направят?
- Да се подчиняват на законите, например – реших аз.
- Половината не искат да правят дори и това. Какви неща съм виждал... Какви неща ми казват хората. Понякога ме обзема отчаяние.
- Всички понякога се чувстват така.
- Предполагам, че отчасти това е химия.
- Кое?
- Да ти потънат гемиите. Нали напоследък откриват... Че всичко се дължи на химикали.
- Не знам – казах аз.
- Четох някъде. Едно от нещата, които са открили.
- Много интересно.
- Могат да дадат на човек някакви химикали и той полудява. Работят върху това. Може би наистина всичко е химия.
- Много е възможно.

– Може би, защото в различните страни хората ядат различни химикали, затова се държат по различен начин.

– Досега не се бях замислял за това.

– Иначе защо всички толкова се променят? Брат ми беше в Япония и каза, че японците били най-милите хора, които бил виждал. А именно японците убиха баща ни. Замислете се над това.

– Непременно.

– Трябва да е от химикалите, нали?

– Разбирам какво имате предвид.

– Да. Помислете още малко върху всичко това.

– Непременно.

– Непрекъснато мисля за тези химикали. Понякога ми минава през ум да отида на училище и да науча всичко, което досега са открили за тях.

– Струва ми се, че трябва.

– Може би, ако открият още неща за химикалите, повече няма да има нужда от полицаи, от войни и лудници, няма да има разводи, алкохолици и малолетни престъпници, или развалени жени.

– Това би било хубаво – казах аз.

– Възможно е.

– Вярвам ви – уверих го.

– Както е тръгнало, сега всичко е възможно. Стига да се заемат както трябва. Намират пари, наемат най-умните хора и те се залавят за работа. Разработват светкавични програми.

– Аз съм за това – кимнах.

– Погледнете само как някои жени пощуряват веднъж месечно. Отделят се някакви химикали и горките не могат да направят нищо, освен да се държат така. Понякога след като някоя жена роди, също се отделя химикал и тя убива бебето. Това се случва през четири къщи оттук миналата седмица.

– Ужасно – казах аз. – Не бях чул за това.

– Най-неестественото нещо за една жена е да убие бебето си, но онази го направи. Някакви химикали в кръвта са я накарали да го направи, въпреки че тя самата не е искала.

– Хъм.

– Чудим се какво не му е наред на света... Ето, всичко това може да ни подсказва отговора.

ГЛАВА ЧЕТИРИЙСЕТ И ВТОРА БЕЗ ГЪЛЪБ, БЕЗ ОБЕЩАНИЕ ОТ БОГА...

Изкачих се по стълбите до таванския си апартамент, тръгнах нагоре по измазаната с мазилка и покрита с ламперия спирала.

От въздуха, затворен в пространството на стълбището, по-рано се носеше меланхоличният дъх на въглищен прах, миризми на готвено и влага, а сега беше студено и усойно. Почти всички стъкла в апартаментата ми бяха счупени. Затоплените газове от стълбите бяха изсмукани през отворите, като през корабен комин.

Въздухът беше чист.

Това усещане ми беше познато – когато изведнъж отвориш отдавна заключена постройка и инфектираната атмосфера вътре се прочисти. Беше ми познато от Берлин. Хелга и аз бяхме прогонвани от бомбите на два пъти. И двата пъти бе оставало стълбище, по което да се изкачим.

Първия път се изкачихме и заварихме дом без таван и прозорци, в който като по чудо всичко друго стоеше непокътнато. Втория път се изкачихме по стълбите и заварихме само студен, рядък въздух, два етажа под мястото, където беше жилището ни.

И в двата случая преживяването в горния край на стълбите беше някак си особено.

Това усещане продължаваше само за кратко време, естествено, защото като всяко човешко семейство, ние обичахме гнездото си и имахме нужда от него. Продължаваше минута-две. Хелга и аз се чувствахме като Ной и жена му на планината Арарат.

Няма по-хубаво чувство от това.

После сирените започваха да вият отново и си давахме сметка, че сме най-обикновени хора, без гълъб или обещание от Бога, а потопът нямаше да свърши скоро, едва бе започнал.

Спомням си веднъж, когато Хелга и аз се скрихме от разрушеното стълбище в скривалището, дълбоко под земята, докато големите бомби се разхождаха на повърхността. И се разхождаха и се разхождаха, и се разхождаха, сякаш никога нямаше да си отидат.

Скривалището беше дълго и тясно като товарен вагон, и беше препълнено.

На пейката срещу Хелга и мен седяха мъж, жена и трите им деца. Жената изведнъж започна да говори на тавана, на бомбите, на

самолетите, на небето и на Всемогъщия Бог над всичко това.

Заговори тихо, но не на някой от самото скривалище.

– Добре – каза тя, – ето ни тук. Ето ни тук долу. Чуваме те там, горе. Чуваме колко си ядосан.

Изведнъж гласът и стана силен.

– Мили Боже, колко си ядосан! – извика тя.

Мъжът и, съсухрен цивилен, с превръзка на едното око, със значка на нацисткия учителски съюз на ревера, и заговори предупредително.

Тя не го чу.

– Какво искаш да направим? – продължи да говори жената на тавана и всичко над него. – Кажи ни какво искаш да направим и ще го направим!

Една бомба се взриви наблизко и откърти от тавана дъжд от мазилка и прахоляк. Жената скочи с писък на крака, след нея скочи и мъжът и.

– Ние се предаваме! Капитулираме! – извика тя и по лицето и се изписа огромно облекчение и щастие. – Вече можеш да престанеш! – Разсмя се. – Напускаме! Край!

Обърна се да предаде добрата вест на децата си.

Мъжът и я просна на пода в безсъзнание.

Едноокният учител я изправи, сложи я на пейката и я подпря на стената. След това отиде до най-старшият присъстващ чин, някакъв вицеадмирал.

– Т-т-тя е жена... истерична... хваща ги истерия... не искаше да каже това... наградена е със Златен орден за майчинство... – заговори той на вицеадмирала.

Вицеадмиралът не беше ядосан или объркан. Не се чувстваше смутен. С елегантно достойнство, той даде на мъжа опрощение.

– Всичко е наред. Разбираемо е. Не се безпокойте.

Учителят се зачуди над системата, която би могла да прости на слабостта.

– Neil Hitler! – извика той, поклони се и се отдалечи заднишком.

– Neil Hitler! – каза вицеадмиралът.

Учителят започна да съживява жена си. Имаше да и съобщи добра новина – че и е простено, че всички и влизат в положението.

През цялото време бомбите продължаваха да се разхождат отгоре, а на трите деца не им мигна и омото.

Нито пък някога ще им мигне, помислих си аз.

Нито пък на мен.

Никога повече.

ГЛАВА ЧЕТИРИЙСЕТ И ТРЕТА СВЕТИ ГЕОРГИ И ЗМЕЯТ...

Вратата на апартаента ми беше откъртена и не се виждаше никъде. На нейно място портиерът беше опнал една моя палатка, над нея на зиг-заг бе наковал дъски. Върху дъските с жълта фосфоресцираща боя, която отрази светлината от кибритената ми клечка, беше написал:

„Вътре няма никой и нищо.“

Въпреки това, някой бе скъсал долния край на брезента и се бе получила малка вратичка, като на вигвам.

Пропълзях вътре.

Лампата в апартаента ми също не се запали. Малкото светлина влизаше през малкото здрави прозорци. Счупените стъкла бяха заменени с парчета хартия, парцали, стари дрехи и завивки. Нощните ветрове свистяха покрай тези подплънки. Малкото светлина беше синя. Погледнах навън през задните прозорци до печката, погледнах към магията на малката градинка долу, към малкия Рай, образуван от няколко съединени задни дворове. Сега никой не играеше там.

Нямаше кой да извика, както ми се искаше:

„Едно, две, три, играта се свърши!“

Дочух някакво движение, шумолене в малкия си тавански апартамент. Помислих си, че е плъх.

Грешах.

Шумолеше Бърнард Б. О'Хеър, лейтенантът, който ме плени преди толкова много време в Германия. Беше шумоленето на моята лична Фурия, човекът, който смяташе за своя най-благородна черта ненавистта си към мен и желанието си да ме преследва.

Не искам да го обиждам, като сравнявам шумоленето му с шумоленето на плъх. Не смятам О'Хеър за плъх, въпреки че действията му по мой адрес са също толкова дразнещо неуместни, колкото и дращенето на плъховете в стените на апартаента ми. Не познавах О'Хеър и не исках да го познавам. Фактът, че на времето ме бе арестувал в Германия не представляваше никакъв интерес за мен. За мен той не беше отмъстител. Моята игра бе започнала дълго преди да ме задържи. За мен О'Хеър беше поредният събирач на боклук по пътищата на войната.

Мнението на О'Хеър за това, какво представляваме един за друг, беше далеч по-вълнуващо. Поне, когато беше пиян, той мислеше за себе

си като за Свети Георги, а за мен – като за змея.

Когато го видях в сенките на таванския апартамент, седеше върху една кофа от поцинкована ламарина, обърната с дъното нагоре. Носеше униформата на Американския легион и пред него имаше бутилка уиски. Очевидно ме бе чакал доста време, през което бе пушил и пил. Беше пиан, но бе успял да запази униформата си в порядък. Връзката му не висеше накриво. Шапката стоеше на главата му, наклонена под нужния ъгъл. Униформата беше нещо важно за него, трябваше да вдъхва респект и на мен.

– Знаеш ли кой съм аз? – попита О'Хеър.

– Да.

– Вече не съм млад както едно време, но не съм се променил много, нали?

– Не – отговорих.

По-горе в този разказ го описях като жилив млад вълк. Когато го видях в таванския си апартамент, видът му беше нездрав – блед, сприхав, със зачервени очи. По-скоро прилича на койот, помислих си аз. Следвоенните години за него явно не са били години на безгрижен просперитет.

– Очакваше ли ме? – попита той.

– Нали ми каза да те очаквам.

Трябваше да съм учтив и внимателен с него. Съвсем правилно бях преценил, че имаше намерение да ме нарани. Фактът, че беше с нова, спретната униформа и много по-дребен и слаб от мен, подсказваше, че може би носеше оръжие – най-вероятно пистолет.

Стана от кофата и с олюляването си ми показа колко е пиан. Ритна кофата, докато стъпи на краката си.

Ухили се.

– Сънуваш ли кошмари за мен, Камбъл?

– Често – отговорих аз. Лъжа, разбира се.

– Изненадан ли си, че идвам сам?

– Да.

– Много хора искаха да дойдат. Цяла банда беше готова да тръгне от Бостън, а след като пристигнах в Ню Йорк днес следобед, седнах в един бар и се заприказвах с непознати. Те също поискаха да дойдат.

– Хъм – казах аз.

– И знаеш ли какво им отговорих?

– Не.

– Отговорих им: „Съжалявам, момчета, но това парти е само за мен

и Камбъл. Така трябва да бъде. Само двамата, лице в лице“.

– Хъм.

– „Това нещо ми се събира от години – казах им аз. – Писано е на небето, че аз и Камбъл ще се срещнем след толкова години.“ Ти не мислиш ли така?

– Как? – попитах.

– Че е писано да се срещнем така, в тази стая и че не можехме да го избегнем, каквото и да правим.

– Възможно е.

– Точно, когато човек си мисли, че животът няма никакъв смисъл, тогава, изведнъж си дава сметка, че отново има ясна цел.

– Знам какво имаш предвид – съгласих се аз.

Той се олюля и отново се закрепи.

– Знаеш ли с какво си изкарвам прехраната?

– Не – отговорих.

– Изпрашам камиончета, които разнасят сладолед.

– Моля?

– Една флотилия камиончета обикаля по къщите, плажовете, салоните... навсякъде, където има хора – О'Хеър сякаш забрави за присъствието ми в продължение на няколко секунди, за да се замисли мрачно над мисията на камиончетата. – Машините за сладолед са натоварени отзад – продължи да мърмори той. – Всичко на всичко има само два аромата – шоколад и ванилия.

Настроението му беше съвсем същото като на Рези, когато ми разказваше за ужасната безсмисленост на работата и край машината за цигари в Дрезден.

– Когато войната свърши – не спираше да говори О'Хеър, – се надявах, че след петнайсет години ще съм много повече от един доставчик на сладолед.

– Всички ние имаме своите разочарования – отбелязах аз.

Той не реагира на този вял опит за побратимяване. Беше угрижен единствено за себе си.

– Смятах да стана лекар, смятах да стана адвокат, писател, архитект, инженер, журналист... Можех да стана всичко! И се ожених, а жена ми веднага започна да ражда деца, така че се наложи да продавам бебешки пелени с един приятел, но той избяга с парите, а жена ми продължи да ражда деца. След пелените се захванах с шори за прозорци и след като бизнесът пропадна, започнах със сладоледа. И през цялото време жена ми не престана да ражда. Проклетите коли се развалят,

непрекъснато пристигат сметки за плащане, всяка пролет и есен от дъските на пода започват да извират термитите...

– Съжалявам – казах аз.

– И си зададох въпроса – продължи О'Хеър, – какво означава всичко това. Къде ми е мястото? Какъв смисъл има цялата тази работа?

– Добри въпроси – отбелязах аз. Казах го тихо и застанах до един тежък ръжен.

– И тогава някой ми изпрати вестника, в който пишеше, че още си жив.

След това О'Хеър пресъздаде в моя чест силното, жестокото вълнение, което прочетеното предизвикало у него.

– И изведнъж разбрах – заяви той – защо съм жив и кое е главното, което трябва да свърша.

Той направи крачка към мен, с широко отворени очи.

– Ето ме, Камбъл, завърнах се от миналото!

– Добре дошъл – казах аз.

– Знаеш ли какво си ти за мен, Камбъл?

– Не.

– Ти си чистото зло. Абсолютно чистото зло.

– Благодаря – кимнах аз.

– Прав си. Това е нещо като комплимент. Обикновено лошите хора имат нещо добро в себе си, обикновено доброто е колкото и лошото. Но ти... Ти си без примеси. В теб има толкова добро, колкото и в Дявола.

– Може би аз съм Дявола.

– Не мисли, че не ми е минавало през ума.

– Какво смяташ да ми направиш? – попитах го аз.

– Да те разпердушиня – отговори той, като се олюляваше на пети, стягаше и отпускате рамене. – Когато научих, че си жив, разбрах, че трябва да го направя. Просто няма друг начин. Нещата трябва да свършат така.

– Не виждам защо.

– Тогава, дявол да го вземе, ще ти покажа защо. Ще ти покажа, че съм роден само за да те смажа, тук и сега!

Нарече ме гад. Нарече ме нацист. След това ме нарече с най-мръсната съставна дума в английски език.

Така че му счупих дясната ръка с ръжена.

Това е единственият насилнически акт, който съм извършил през дългия си – сега вече – живот. Среცнах се с О'Хеър в едно-единствено сражение и го победих. Не беше трудно. Той бе толкова пиян от

алкохол и фантазии за победата на доброто над злото, че изобщо не очакваше да се отбранявам.

Когато разбра, че съм го ударил, че змеят означава истински бой за Свети Георги, изведнъж доби много изненадан вид.

– Значи така искаш да играем? – смая се той.

И тогава болката от натрошената ръка пропълзя по нервната му система и в очите му се появиха сълзи.

– Махай се оттук! – казах му аз. – Или искаш да счупя и другата ти ръка? Или главата?

Опрях върха на ръжена до слепоочието му и добавих:

– И преди да излезеш, ще ми дадеш пистолета или ножа... Каквото там имаш.

Той поклати глава. Болката беше толкова ужасна, че не беше в състояние да говори.

– Не си въоръжен? – учудих се аз.

Той отново поклати глава.

– Честен двубой. Честен.

Опипах джобовете му и в тях наистина нямаше никакво оръжие. Свети Георги смяташе да победи змея с голи ръце!

– Ти глупав, пиян еднорък кучи син! – извиках аз, скъсах брезента на вратата и изритах закованите на вратата дъски. След това изтиках О'Хеър навън, на площадката на стълбите.

Спря го парапета и той се втренчи надолу към подканящата спира-ла, към сигурната смърт в подножието.

– И не съм нито твоя съдба, нито Дяволът! Погледни се! Тръгнал си да убиваш злото с голи ръце, а сега си тръгваш обкичен със слава, колкото ако някой автобус те беше напръскал с кал! И не заслужаваш повече от това! Всеки, който е тръгнал да се бори с чистото зло не заслужава нищо повече!

Има много причини, за да се биеш, но няма причина да мразиш без мярка, при това да мислиш, че Бог Всемогъщи мрази заедно с теб! Къде е злото? То е онази голяма част от всеки човек, която иска да мрази без ограничения, която иска Бог да е на нейна страна в омразата. Това е онази част от всеки човек, която намира грозотата за толкова привлекателна!

Това е онази част от имбецила, казвам аз, която наказва и унижава, и с радост обявява войни.

Не знам дали думите ми, унижението или болката накараха О'Хеър да повърне, но той повърна. Изригна мръсотията от четвъртия етаж

надолу по стълбите.

– Изчисти! – заповядах му аз.

Той се обърна към мен, а очите му още бяха пълни с неукротима омраза.

– Все някога ще те пипна, братко.

– Може би. Но това няма да промени съдбата ти, изтъкана от провали, сладолед, много деца, термити и пълна липса на пари. Ако толкова много искаш да си войн от Легионите на Бога, опитай в Армията на спасението.

И О'Хеър си тръгна.

ГЛАВА ЧЕТИРИЙСЕТ И ЧЕТВЪРТА КАМ-БАУ...

На затворниците често се случва да се събудят сутрин и да се чудят защо са в затвора. В такива случаи аз предлагам на себе си теорията, че съм попаднал в затвора, защото не можах да се застavia да премина през или да прескоча повръщията на друг човек. Става дума за повръщията на Бърнард Б. О'Хеър върху най-долната площадка на стълбите.

Излязох от апартамента си малко след О'Хеър. Нямах какво да ме задържи там. Взех и един спомен, съвсем случайно. Когато излизах, изритах нещо на пода и то изхвърча въвн, на площадката. Вдигнах го и се оказа една от шахматните фигури, които бях изрязал от дръжка на метла.

Мушнах я в джоба си. Все още е у мен. И докато я мушках в джоба си, до обонянието ми достигна вонята на гадостта, която бе сътворил О'Хеър.

Когато заслизах по стълбите, вонята стана по-лоша.

Когато стигнах до площадката пред вратата на младия доктор Епс-тайн, човек, прекарал детството си в Аушвиц, вонята ме накара да спра.

След това почуках на вратата му.

Докторът отвори по пижама и хавлия.

– Да? – каза той.

– Мога ли да вляза? – попитах аз.

– По медицински въпрос ли? – поинтересува се той. Вратата беше затворена с верига.

– Не. Политически. Личен.

– Не може ли да почака?

– Предпочитам да не чака.

– Може ли все пак да знам за какво става дума?

– Искам да отида в Израел, за да ме съдят.

– Какво?

– Искам да бъда съден за престъпленията ми против човечеството. Желая да отида в Израел.

– Защо идваш при мен?

– Помислих си, че може би познаваш някого... някой, който би искал да бъде уведомен.

– Аз не съм представител на Израел – каза той. – Аз съм

американец. Утре ще можеш да намериш всички израелци, които са ти необходими.

– Бих искал да се предам на човек, лежал в Аушвиц.

Това го изкара от кожата.

– Тогава намери някой, който мисли за Аушвиц през цялото време!

Има достатъчно, които не мислят за нищо друго! Аз никога не мисля за това!

И затръшна вратата.

Замръзнах отново, защото не успях да осъществя единствената цел, която виждах пред себе си. Това, което Епстайн каза – че на сутринта ще успее да намери достатъчно израелци, беше вярно.

Но дотогава оставаше цяла нощ, а аз не можех да помръдна.

Чух как докторът разговаря с майка си вътре. На немски.

Чувах само откъслечни фрази. Разказваше на старичката какво се е случило.

Впечатли ме начинът, по който произнасяха фамилното ми име, начинът, по който то звучеше.

„Кам-бау“ повтаряха те непрекъснато. За тях Кам-бау беше равно на Камбъл.

Това беше злото у мен, злото, изпитано от милиони, отвратително същество, което добрите хора искаха да видят мъртво и заровено в земята – Кам-бау.

Майката на Епстайн толкова се развълнува заради Кам-бау и това, което е намислил, че се приближи до вратата. Сигурен съм, че не очакваше да види самия Кам-бау. Искаше само да го ненавижда и да се ужасява от пространството, което доскоро е заемал.

Отвори вратата. Синът и стоеше зад нея и я увещаваше да не го прави.

Жената едва не припадна при вида на самия Кам-бау, Кам-бау в състояние на каталепсия.

Докторът я избута настрани и тръгна към мен, като че ли се канеше да ми се нахвърли.

– Какво, по дяволите, си мислиш, че правиш? – извика той. – Махай се отгук!

След като не помръднах, не отговорих, дори не мигнах и сякаш не дишах, той започна да си дава сметка, че в края на краищата проблемът е медицински.

– О, за Бога! – зажалва се Епстайн.

Като някакъв приятелски настроен робот, аз се оставих да ме заведе

вътре. Вкара ме в кухнята и ме сложи да седна пред една бяла маса.

– Чуваш ли ме? – попита Епстайн.

– Да.

– Знаеш ли кой съм аз, къде се намираш?

– Да.

– Чувствал ли си се по този начин и преди?

– Не.

– Трябва ти психиатър. Аз не съм психиатър.

– Казах ти какво ми трябва. Обади се на някого... не на психиатър.

На някой, който иска да ме съди.

Епстайн и майка му – много възрастна жена, започнаха да спорят какво да правят с мен. Тя разбра каква е болестта ми незабавно. Схвана, че не аз, а моят свят е болен.

– И друг път си виждал такива очи – каза тя на немски. – И друг път си виждал хора, които не могат да помръднат, освен ако не им кажеш накъде, които мечтаят някой да им каже какво да правят, които правят всичко, което им кажеш. Виждал си хиляди такива в Аушвиц.

– Не си спомням – изсумтя Епстайн троснато.

– Добре – поклати глава майка му. – Тогава ме остави аз да си спомням. Спомням си. Всяка минута си спомням. И тъй като си спомням – продължи тя, – нека ти кажа, че той трябва да получи, каквото иска.

– На кого мога да се обадя? – попита Епстайн. – Аз не съм ционист. Аз съм антиционист. Дори и това не съм. Никога не мисля за такива неща. Аз съм лекар. Не познавам никой, който все още търси възмездие. Към тези хора не изпитвам нищо, освен презрение. Върви си! Не си дошъл, където трябва!

– Обади се на някого – настоя майка му.

– Все още ли търсиш възмездие?

– Да.

Докторът доближи лицето си до моето.

– А ти наистина ли искаш да бъдеш наказан?

– Искам да бъда съден.

– Всичко това е театър! – възкликна той, ядосан и на двама ни. – Не доказва нищо!

– Обади се – подкани го майка му пак.

Епстайн разпери ръце.

– Добре, добре! Ще се обадя на Сам. Ще му кажа, че има възможност да стане голям ционистки герой. Винаги е искал да стане голям

ционистки герой.

Така и не научих фамилното име на Сам. Доктор Епстайн му се обади от другата стая, а аз останах в кухнята, с възрастната жена.

Тя седна срещу мен, опря лакти на масата и се вгледа в лицето ми с меланхолично любопитство и удовлетворение.

– Взеха електрическите крушки – каза ми майката на доктор Епстайн на немски.

– Моля?

– Хората, които нахълтаха в апартамента ти, взеха всички електрически крушки от стълбището.

– Хъм.

– В Германия също – добави тя.

– Извинете?

– Това беше едно от нещата, когато есесовците или Гестапо прибраха някого.

– Все още не разбирам.

– Другите хора отиваха в къщата, защото искаха да направят нещо патриотично. И това беше едно от нещата, които правеха винаги. Винаги някой вземаше електрическите крушки. – Тя поклати глава. – Колко странно.

Доктор Епстайн се върна в кухнята, потривайки ръце.

– Е, много добре – възкликна той. – Трима герои ще бъдат тук след малко. Шивач, часовникар и педиатър. С радост ще изиграят ролята на израелски десантчици.

– Благодаря ти – казах аз.

Тримата се появиха след около двамазет минути. Не бяха въоръжени и нямаха статут на представители на Израел или представители на каквото и да било, освен на себе си. Единственият им статут беше осигурен от моя позор и желанието ми да се предам на някого, на когото и да било.

Арестът ми се оказа легло, в което да прекарам остатъка от нощта – в апартамента на шивача. На следващата сутрин тримата ме предадоха, с мое позволение, на официалните израелски представители.

Когато тримата дойдоха да ме вземат от жилището на доктор Епстайн, почукаха на вратата силно.

В момента, в който го направиха, аз почувствах огромно облекчение. Почувствах се щастлив.

– Доволен ли си сега? – попита ме доктор Епстайн, преди да ги пусне да влязат.

– Да, благодаря ти, докторе – отвърнах аз.

– Все още ли искаш да отидеш?

– Да.

– Той трябва да отиде – намеси се майка му.

Тя се наведе към мен през кухненската маса и изгука нещо на немски – напевно, като откъс от песничка, запомнена от щастливото детство.

Изгука една команда, която бе чувала много пъти всеки ден в продължение на години от високоговорителите в Аушвиц.

– Leichenträger zu Wache – изгука тя.

Красив език, нали?

В превод?

– Носачите на трупове пред караулното.

Ето това ми изгука възрастната жена.

ГЛАВА ЧЕТИРИЙСЕТ И ПЕТА КОСТЕНУРКАТА И ЗАЕКА...

И ето ме в Израел, дошъл по своя воля, независимо че килията ми е заключена и надзирателите ми са въоръжени.

Разказът ми свършва без време, защото утре започва процесът. Заекът на историята за пореден път надбягва костенурката на изкуството. Няма да имам повече време за писане. Отново се впускам в приключения.

Има много хора, които ще свидетелстват против мен. Никой няма да свидетелства в моя полза.

Обвинението възнамерява да започне със записи на най-злостните ми радиопредавания, така че най-безжалостният свидетел срещу себе си ще бъде самият аз.

Бърнард О'Хеър е пристигнал в града на свои разноски и дразни обвинителите с трескавата неуместност на всичко, което може да каже.

Пристигна и Хайнц Шилдкнехт, бившият ми най-добър приятел и партньор по тенис на маса двойки, човекът, чийто мотоциклет откраднах. Адвокатът ми твърди, че Хайнц е пълен с отрова по мой адрес и че показанията му, изненадващо, ще бъдат приети за достоверни. Откъде това доверие към Хайнц, който в крайна сметка работеше на съседното бюро в Министерството на народното просвещение и пропагандата?

Изненада – Хайнц е евреин, член на подмолна антифашистка група, израелски агент през войната и до наши дни.

И може да го докаже.

Добре за него!

Доктор Лайънъл Дж. Д. Джоунс, дипломиран зъболекар, доктор по божествени науки и Йона Потапов, с псевдоним Джордж Крафт, не могат да дойдат на процеса ми, тъй като излежават присъди във федерален затвор в Щатите. Но и двамата изпратиха писмени показания под клетва.

Тези показания няма да са ми от голяма полза – меко казано.

Доктор Джоунс твърди под клетва, че съм светец и мъченик на святата нацистка кауза. Освен това твърди, че имам най-съвършените арийски зъби, които някога е виждал, освен на фотографиите на Хитлер.

Крафт-Потапов декларира, също под клетва, че руското разузнаване досега не е било в състояние да открие никакви доказателства, че

през войната съм бил американски агент. Излага мнението, че съм ревностен нацист, но не бива да бъде държан отговорен за действията си, тъй като съм бил идиот в политическо отношение, човек на изкуството, който не е в състояние да направи разлика между реалността и мечтите си.

Тримата, които ме взеха от апартамента на доктор Епстайн, също са на линия – шивачът, часовникарят и педиатърът – и ще излязат с още по-неуместни брътвежи от Бърнард Б. О'Хеър.

Хауард У. Камбъл, младши, става дума за твоя живот!

Израелският ми адвокат, мистър Алвин Добровиц, се е погрижил цялата ми нюйоркска поща да се препраща тук, с безпочвените надежди в нея да открие някакви доказателства за моята невинност.

Хе-хе.

Днес пристигнаха три писма.

Ще ги отворя сега и ще опиша каквото се съдържа в тях едно по едно.

Надеждата е вечна в човешките гърди, казват. Във всеки случай, надеждата е вечна в гърдите на Алвин Добровиц и това е причината, предполагам, той да ми струва толкова много.

Според Добровиц, единственото от което се нуждая, за да стана отново свободен човек, е някакво доказателство, че е съществувала персона на име Франк Уиртанен и че през войната тя ме е вербувала като американски шпионин.

А сега писмата от днес.

Първото започва с топлото обръщение: „Скъпи приятелю“. Наричат ме така въпреки всичките злини, които се твърди, че съм извършил. Смятат ме за учител. Струва ми се, вече обясних как името ми попадна в списъка на предполагаемите дейци на образователното дело и как започнах редовно да получавам рекламни брошури за материали, полезни за занимаващите се с възпитанието на подрастващите.

Въпросното писмо е от „Играчки и творчество, ООД“.

Скъпи приятелю, (Така се обръщат към мен тук, в израелския затвор)

Би ли желал да създадеш творческа атмосфера за своите ученици и в домовете им? Несъмнено е важно къде попадат те, след като излязат от училище. Докато учителят разполага с вниманието им около 25 часа седмично, родителите са с тях около 45 часа.

Това, което родителите правят с децата през тези 45 часа може да улесни или усложни работата на учителя.

Убедени сме, че играчките, чието производство спонсорира „Играчки и творчество, ООД“, могат истински да стимулират творческата атмосфера у дома, която учителят се стреми да създаде като ръководител на децата.

Как могат да постигнат този резултат нашите играчки?

Те отговарят на физическите нужди на подрастващите, помагат на децата да експериментират у дома и в обществото, осигуряват възможности за личностна изява, които може би липсват в класната стая и училището.

С помощта на тези играчки детето освобождава събралата се агресивност...

На което аз отговарям:

Скъпи приятели,

Като човек, който има богат житейски опит – както домашен, така и в обществото, и който е използвал за натрупването му истински хора в реални ситуации, позволете ми да изразя съмнението си, че каквито и да било играчки са в състояние да подготвят детето и за една милионна част от онова, което ще го цапардоса по зъбите, независимо дали е подготвено или не.

Лично аз съм убеден, че детето трябва да започне да експериментира с живи хора, в реални човешки общества още от момента на раждането си, ако е възможно. Едва, ако поради някаква причина тези материали се окажат недостъпни, биха могли да се използват играчки.

Но не приятните, загладени, лесно управляеми играчки, които описвате в брошурата си! Нека в играчките на децата ни няма нищо хармонично, за да не израснат, очаквайки мир и порядък, за да не бъдат изядени живи!

Що се отнася до освобождаването на насъбралата се агресивност, аз съм против това. Те се нуждаят от цялата агресивност, която могат да натрупат, за да я освободят в света на възрастните. Посочете ми една велика личност от историята, която не е кипяла и бълбукала в детството си със затворени предпазни клапани!

Позволете ми да ви уверя, че децата, намиращи се под моя опека в продължение на 25 часа седмично, няма да загубят

режешия си ръб през 45-е часа, които прекарват с родителите си. Повярвайте ми, те не товарят и не разтоварват Ноевия ковчег с ръчно изработени дървени животни. През цялото време те шпионират истинските въззрастни, научават за какво се бият, за какво са алчни, как удовлетворяват алчността си, защо и как лъжат, кое ги кара да полудяват, различните начини да полудееш и така нататък.

Не мога да предскажа точно в кои области тези мои деца ще успеят, но им гарантирам успех където и да било в цивилизования свят.

Ваш Хауард У. Камбъл, младши,
радетел на реалистичната педагогика.

Второто писмо?

В него също се обръщат към Хауард У. Камбъл, младши със „Скъпи приятелю“, което доказва, че поне двама от авторите на писма за днес не хранят никакви лоши чувства към мен. Това писмо е от един борсов посредник в Торонто, Канада. То е насочено към капиталистическия аспект на моята личност.

Предлага ми да купя акции от някаква волфрамова мина в Манитоба. Преди да го направя, ще трябва да науча повече за компанията. Ще трябва да знам най-вече дали има способно и почтено ръководство.

Не съм вечерашен.

Третото писмо? То е адресирано направо до затвора.

И... това е любопитно писмо, наистина. Затова ще го приложа към текста изцяло:

Скъпи Хауард,

Дисциплината, изградена цял живот, сега рухва като проловутите стени на Ерихон. Кой е Иисус Навин и коя мелодия свирят тръбите му, това ми се ще да знам. Музиката, опустошила толкова древни стени, не е силна. Тя е едва доловима, всепроникваща, странна.

Дали е възможно това да е музиката на моето съзнание? Съмнявам се. Не съм ти направил нищо лошо.

Може би тази музика е изкушението на стария войник да извърши мъничко предателство. И това писмо е точно това – предателство.

С него нарушавам недвусмислената заповед, която ми бе дадена в името на интересите на Съединените американски щати. Съобщавам ти истинското си име и потвърждавам, че съм човекът, когото ти познаваше като „Франк Уиртанен“.

Името ми е Харолд Дж. Спароу.

Военното ми звание при пенсионирането ми от армията на САЩ е полковник.

Служебният ми номер е 0–61134.

Аз съществувам. Мога да бъда видян и докоснат почти всеки ден във или около единствената къща край езерото Когин на шест мили западно от Хинкливил, Мейн.

Потвърждавам, готов съм да го направя и под клетва, че те вербувах като американски агент и ти, с цената на лични жертви, които се оказаха безкрайно тежки за теб, стана един от най-ефективните ни агенти през Втората световна война.

Ако силите на уверения в справедливостта си национализъм трябва да съдят Хауард У. Камбъл, младши, нека той им даде достоен отпор!

Искрено твой,
„Франк“

Значи отново ще съм свободен човек, за да скитам, където пожелаая. Гади ми се от тази перспектива.

Мисля, че тази нощ ще обеса Хауард У. Камбъл, младши за престъпления срещу себе си.

Знам, че тази нощ е нощта.

Казват, че обесения чува великолепна музика. Жалко, че аз, както и баща ми, за разлика от майка ми, съм настъпен по ушите. Все едно, надявам се, че мелодията, която ще чуя, няма да е „Бяла Коледа“ на Бинг Кросби.

Довиждане жесток свят!
Auf wiedersehen?

КРАЙ

© 1962 Кърт Вонегът
© 1994 Владимир Германов, превод от английски

Kurt Vonnegut
Mother Night, 1962

Източник: <http://sfbg.us>

Публикация:

МАЙКА НОЩ. 1994. Изд. Весела Люцканова, София. Роман. Превод: от англ.
Владимир ГЕРМАНОВ [Mother Night/ Kurt VONNEGUT (1961, 1966)]. Редактор:
Вихра МАНОВА. Художник: Росица КРАМЕН. Печат: „Полипринт“, Враца. Формат:
84×108/32 (130×200 мм.). Печатни коли: 15. Страници: 240. Цена: 40.00 лв.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/1255>]